

58. Tiistaina 23 päivänä toukokuuta 1989

kello 14.40 (14.50)

		Siv.
Päiväjärjestys		
Ilmoituksia		
Ulkopuolella päiväjärjes- tyksen	Siv.	
annetaan vastaus ed. Juhantalon ym. väläkysymykseen hallituksen toimenpi- teistä tasapainoisen alueellisen kehityk- sen turvaamiseksi	1458	
Ainoa käsittely:		
1) Valtioneuvoston päätös 20 päiväl- tä huhtikuuta 1989 puuvapaasta painopaperista suo- ritettavasta vientitalletuksesta annetun valtioneuvoston päätöksen kumoami- sesta	1471	
Sanottu päätös (VNP n:o 3) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21		
Ensimmäinen käsittely:		
2) Ehdotukset kemikaalilaiksi ja laiksi torjunta-ainelain 4 §:n muuttami- sesta	”	
Hallituksen esitys n:o 93/1988 vp. Toivomusaloitteet n:ot 277 ja 331/1987 vp. Talousvaliokunnan mietintö n:o 3		
3) Ehdotukset laiksi liikevaihtovero- lain muuttamisesta annetun lain 3 a ja		
18 a §:n muuttamisesta sekä laiksi ener- giainvestointien liikevaihtoverovähän- nyksistä annetun lain 2 ja 3 §:n muut- tamisesta	1492	
Hallituksen esitys n:o 49 Lakialoite n:o 107/1988 vp. Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22		
4) Ehdotus laiksi työaikalain 3 §:n muuttamisesta	1493	
Hallituksen esitys n:o 45 Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 11		
5) Ehdotus laiksi kansaneläkelain muuttamisesta	1496	
Hallituksen esitys n:o 78 Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 12		
6) Ehdotus laiksi valtion eläkelain 5 ja 7 §:n muuttamisesta	1497	
Hallituksen esitys n:o 48 Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 13		
7) Ehdotus laiksi rikoslain 1 luvun 3 §:n ja 21 luvun 5 §:n muuttamisesta	1498	
Hallituksen esitys n:o 36 Lakivaliokunnan mietintö n:o 8		
Esitellään:		
8) Hallituksen esitys n:o 81 laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta ja laiksi lyhytaikaisissa työsuhteissa ole- vien työntekijäin eläkelain 4 a §:n muuttamisesta	”	
9) Asetus 12 päivältä toukokuuta 1989 eräistä verohallinnon virkajärjes- telyistä (A n:o 5)	”	

Siv.

10) Asetus 12 päivältä toukokuuta 1989 eräistä rakennushallinnon virkajärjestelyistä (A n:o 6) 1498

11) Asetus 5 päivältä toukokuuta 1989 Turun ja Porin sekä Keski-Suomen lääninhallituksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 7) ”

Pöydällepanoa varten esitellään:

12) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta laeiksi Jyväskylän yliopistosta annetun lain 9 §:n, Joensuun yliopistosta annetun lain 9 §:n, Oulun yliopistosta annetun lain 9 §:n ja Kuopion yliopistosta annetun lain 7 §:n muuttamisesta (HE n:o 73) ”

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pe-sälä.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Ilmoitusasiat:

Suuren valiokunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että suuri valiokunta on valinnut tänään suorittamassaan vaalissa puheenjohtajakseen ed. Riihijärven ja varapuheenjohtajakseen ed. Kemppäisen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Riihijärvi: Herra puhemies! Suuren valiokunnan jäsenille ilmoitetaan, että suuri valiokunta kokoontuu huomenna keskiviikkona 24.5. kello 13 valiokunnan ko-

koussuoneessa. Käsiteltävänä on kymmenen asiaa.

Ed. Juhantalon ym. välikysymys hallituksen toimenpiteistä tasapainoisen alueellisen kehityksen turvaamiseksi

Toinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen kauppa- ja teollisuusministeri Suominen vastaa ed. Juhantalon ym. allekirjoittamaan välikysymykseen hallituksen toimenpiteistä tasapainoisen alueellisen kehityksen turvaamiseksi.

Sitten kun välikysymykseen on annettu vastaus ja sen johdosta aiheutunut keskustelu on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 3 momentin mukaan jo keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa asian valiokuntaan lähettamisestä tai perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä. Myös työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa tarkoitettu ehdotus päätöksen teon siirtämisestä on tehtävä ennen kuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Välikysymykseen vastaten lausuu

Kauppa- ja teollisuusministeri Suominen: Herra puhemies! Ed. Juhantalo ym. ovat esittäneet valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi välikysymyksen hallituksen toimenpiteistä maakuntien tasapainoisen kehityksen turvaamiseksi.

Aluepolitiikan perusteista ei oltane eri mieltä. Hallitus on jo ohjelmassaan asettanut tavoitteen harjoittaa aluepolitiikkaa, joka mahdollistaa maan eri alueiden tasapuolisen kehittymisen. Kuitenkin aluepolitiikan ongelmakenttä on 1980-luvulla muuttunut hyvin merkittävästi. Tuotantorakenteen uusiutuminen on tuonut esiin aluepolitiikkaan sekä uusia ongelmia että uusia mahdollisuuksia.

Taloudellisen nousukauden myötä positiivinen rakennemuutos on kohdannut ensin pääkaupunkiseudun, mutta nyttemmin yhä laajemmin muutkin kasvavat keskukset.

Näillä alueilla on tapahtunut uusien kasvavien tuotannonalojen sekä yritysten hallinto- ja palvelutoimintojen lisääntyvää sijoittumista. Lisäksi alueiden nopea talous- ja väestönkasvu on pitänyt yllä erilaisten julkisten ja yksityisten palvelujen voimakasta laajentumista. Tällä tavoin tietoyhteiskunnan uudet kasvupaikutukset ovat vähitellen leviämässä maan eri osiin.

Ongelmallisempaa kehitys on toistaiseksi ollut vanhoilla, pitkälle teollistuneilla alueilla. Teollisuuden rakennemuutos on näillä alueilla supistanut teollisuustyöpaikkojen määrää, mitä monilla alueilla on tosin kyetty palvelujen kasvulla varsin nopeasti korvaamaan. Tämä kehitysvaihe on pääosin maassamme jo takanapäin. 1990-luvulla nimenomaan näiden teollistuneiden alueiden kehitysnäkymät ovat jälleen positiiviset, kun teollisuuden suurin rationalisointivaihe on läpikäyty ja painopiste siirtyy uusien elinkeinon syntymiseen ja laajentumiseen.

Rakennemuutos on kohdannut voimakaimmin perinteiset kehitysalueet, joiden tulevaisuuden näkymiä varjostavat samanaikaisesti teollistumisen hidastuminen ja maataloustuotannon supistuminen. Vaikka näiden alueiden väestökehityksestä on viime aikoina esitetty myös heikkeneviä ennusteita, ei välikysymyksessä esitetyn kaltaiseen pessimismiin ja tappiomielialan lietsomiseen ole mitään syytä. Välikysyjät tietänevät, että esimerkiksi Lapin tulotaso asukasta kohden on ohittanut tällä vuosikymmenellä viiden Väli-Suomen läänin tulotason. Maakunnan elinkeinorakenne on uudenaikaistunut. Lappi on Uudenmaan ja Ahvenanmaan jälkeen maan palveluvaltaisimman läänin. Opposition harastama tuomiopäivän profetia ei ole tätä päivää.

Väestökehitys ja työvoiman rakenne on koko maata eikä pelkästään kehitysalueita koskettava vakava ongelma. Työvoiman ikärakenne vanhenee koko maassa nopeasti. Työvoima kasvaa 1990-luvulla eniten Oulun, Vaasan ja Uudenmaan lääneissä, joissa väestö on ikärakenteeltaan muuta maata nuorempaa. Myös Kuopion ja Lapin läänien työvoima kasvaa.

Työllisyyskehitys on viime vuosina ollut maassamme positiivinen ja myönteisen kehityksen hedelmät ovat koituneet myös kehitysalueiden eduksi. Työttömyysaste on alennunut maassamme kahden viime vuoden ai-

kana 1,5 prosenttiyksikköä. Tämän vuoden työttömyysasteen arvioidaan jäävän jopa 3,8 prosentin tienoille tai sen alle, ja vaikeimmankin työvoimapiirin työttömyysaste on enimmillään noin 9 %, mihin ei ole päästy sitten vuoden 1976.

Viimeisimmän vuoden aikana työttömien työnhakijoiden määrä on alentunut Itä- ja Pohjois-Suomessa suhteellisesti nopeammin kuin muualla maassa. Viime vuonna työttömänä olleiden määrä laski suhteellisesti eniten Oulun, Mikkelin ja Kainuun työvoimapiireissä. Avoimien työpaikkojen määrä kasvoi huhtikuusta 1988 huhtikuuhun 1989 Itä- ja Pohjois-Suomen työvoimapiireissä suhteellisesti noin 80 % yhteneväisiä laskentaperusteita käyttäen. Pohjois-Karjalassa lisäys oli jopa 114 %.

Välikysymyksessä väitetään, että tämä myönteinen kehitys olisi saavutettu joillakin tilapäistempuilla. Väitettä ei perustella, mikä johtunee siitä, ettei kekseliäinkään tupailtojen kansanvillitsijä pysty sitä perustelemaan. Hallitus on — aivan päinvastoin kuin kysymyksessä väitetään — ottanut käyttöön pitkäaikaiseen, jättevään työvoimapolitiikkaan tähtääviä toimenpiteitä. Ennen muuta työvoimapolitiikkaa on hoidettu hyvällä talouspolitiikalla. Työllisyyslain voimaansattaminen on osoittautunut seurausvaikutuksiltaan arvoituakin tehokkaammaksi.

Vuoden 1988 alusta käyttöön otetulla rakennemuutosrahalla on voitu hyvin joustavasti osoittaa voimavaroja voimakkaiden muutosten kaltoin kohtelemille alueille. Tätä rahaa on vuosien 1988 ja 1989 budjeteissa yhteensä 116 miljoonaa markkaa. Määrärahaa on käytetty myös kehitysalueiden eduksi, pelkästään Lappiin yli neljännes koko rahasta. Vaikeimpien työttömyysalueiden tilanteen helpottamiseksi on lisäksi viime joulukuussa hyväksytty erityinen kehitysohjelma. Parhailaan valmistellaan myös syksyn lisätyöllisyysohjelmaa, jonka hankkeet kohdistuvat kaudaltaan kehitysalueille.

Herr talman! I interpellationen utsatts regeringens regionalpolitiska åtgärder för skarp kritik men på basen av synnerligen bristande kunskaper och haltande argument. Regeringen anklagas både för oföretagsamhet och för en direkt nedskärning av det regionalpolitiska stödet.

Ingetdera påståendet håller streck. För

regionalt utvecklingsstöd till näringslivsverksamheten anslogs senaste år allt som allt ca 2,3 miljarder mark, vilket var 31 procent mer än under föregående år. Räknat från år 1986 utgjorde ökningen rentav 41 procent. Siffrorna är tagna ur en jämförande nordisk regionalpolitisk utredning, av vilken det framgår att det finländska regionalpolitiska stödet ligger i täten i Norden.

Välkysymyksessä arvostellaan hallituksen aluepoliittisia aikaansaannoksia hyvin kärkekkäästi, mutta varsin puutteellisin tiedoin ja ontuvien argumentein. Kysymyksessä syytetään hallitusta sekä saamattomuudesta että suoranaista aluepoliittisen tuen supistamisesta.

Kumpikin väite on täysin paikkansa pitämätön. Kaikkiaan elinkeinotoiminnan alueelliseen kehittämistukeen osoitettiin viime vuonna varoja yhteensä noin 2,3 miljardia markkaa, mikä oli peräti 31 prosenttia edellisvuotista enemmän. Vuodesta 1986 laskettuna kasvu on ollut peräti 41 %. Luvut ovat vertailevasta pohjoismaisesta aluepoliittisesta selvityksestä, josta voi hyvin todeta Suomen aluepoliittisen tuen olevan kärkipäässä koko Pohjolassa. (Ed. Pekkarinen: Neljän parhaan joukossa!)

Aluepolitiikan lainsäädännön uudistamisella on puolestaan luotu puitteet laajamittaiselle aluepolitiikan käytännön uudistamiselle. Uudistuksen tavoitteet eivät ole muuttuneet entisestä eli mahdollisimman tasapainoisen alueellisen kehityksen aikaansaamisesta. Sen sijaan tavoitteen toteuttamiseksi on etsitty uusia keinoja. 1960- ja 1970-luvun aluepoliittisilla lääkkeillä ei pystytty hoitamaan jo teollisesta kehitysvaiheesta poissiirtyviä alueita ja kuntia. Kurkkulääkkeet kun eivät kerta kaikkiaan sovi silloin, kun vatsassa on vaivoja. Keskustan vanhat aluepoliittiset keinot eivät sovellu uudenslaisiin rakenteellisiin muutoksiin.

Uusia aluepolitiikan toimintalinjoja on ensinnäkin maan eri osien keskustien kehittäminen, minkä suhteen saavutetut tulokset ovat olleet nopeita. Toiseksi painopistettä on siirretty voimakkaasti teknologian kehittämiseen ja sen alueellisen käyttöönoton edistämiseen. Osaamisen alueelliseen lisäämiseen liittyy myös korkeakoulutuksen, muun koulutuksen ja tutkimuksen alueellinen kehittäminen. Kolmantena toimenpidekokonaisuus-

tena on liikenne- ja tietoliikenneyhteyksien kehittäminen. Neljänneksi hallitus on tehostanut rakennemuutosten aiheuttamien alueellisten haittojen vähentämistä. Viidenneksi on pyritty maaseudun ja saariston elinvoimaisuuden turvaamiseen. Kuudentena toimenpidekokonaisuutena on nähtävä puolestaan päätösvallan siirto alue- ja paikallishallintoon sekä kuntien kehittämisedellytysten vahvistaminen.

Uusi aluepolitiikka on siten paljon muutakin kuin yritysten tukipolitiikkaa. Se on pitkäjänteistä alueellista kehittämispolitiikkaa, jolla turvataan kunkin alueen kilpailukyky pitkälle 1990-luvulle ja kannustetaan väestöä omaehtoisii kehitystoimiin.

Aivan erityisesti haluan korostaa koulutuksen, osaamisen ja tietotaidon kehittämistä maan kaikilla alueilla. Vain tällä tavoin luodaan pysyviä edellytyksiä uuden elinkeinotoiminnan tasapuoliselle kehitykselle.

Suomalainen hajautettu korkeakoulumalli on erinomainen perusta tässä työssä. Sitä täydentävät teknologiakeskukset, joita yliopistojen ja korkeakoulujen yhteyteen on syntynyt jo seitsemälle paikkakunnalle. Lisäksi monet kunnat ovat perustaneet tai perustamassa useimmiten yhtiömuotoisia yritystoiminnan neuvontakeskuksia, jotka tarjoavat mm. uuteen teknologiaan liittyviä koulutus- ja neuvontapalveluja. Samoin teknillisten oppilaitosten yhteydessä on palvelutoiminta laajentunut. Myös Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen ja Teknologian kehittämiskeskuksen alueellisten palvelujen lisäämisellä on saavutettu jo hyviä tuloksia.

Yritystoiminnan aluepoliittista rahoitusta on uuden yritystoiminnan aluetukilain mukaisesti suunnattu tukemaan entistä enemmän tuotantorakenteen uusiutumista ja yritysten omaa kehittämistoimintaa. Aluepoliittisen tuen suuntaamisessa käytettävä aluepoliittinen perusvyöhyke- ja tukialuejako on myös tarkistettu.

Viime vuosi oli aluepoliittisten tukitoimenpiteiden kannalta erityisen tulokellinen. Kauppa- ja teollisuusministeriön investointi- ja käynnistysavustuksilla sekä Kehitysaluerahaston rahoitustoimenpiteillä vaikutettiin noin 11 000 työpaikan syntymiseen. Yritysten aluetukiaavustuksia myönnettiin 750 miljoonaa markkaa, mikä on yli kolmannes enemmän kuin vuonna 1987. Lisäksi pienimuotoisen yritystoiminnan avustuksina

myönnettiin 147 miljoonaa markkaa ja vai-
kutettiin 2 700 työpaikan syntymiseen tai
henkilön työllistämiseen. Työpaikkavaiku-
tuksilla mitattuna viime vuosi oli siten tois-
taiseksi paras koko aluepolitiikan historiassa.
Mikä ilahduttavinta ja hallitusohjelman to-
teuttamisen kannalta myönteistä, työpaikka-
vaikutukset olivat suurimmat ensimmäiseen
perusvyöhykkeeseen kuuluvissa Pohjois- ja
Itä-Suomen kunnissa sekä vaikeimpien on-
gelmien vuoksi erityisalueiksi määrättyillä
alueilla.

Kehitysaluerahaston toimintaa on kehitet-
ty entistä enemmän riskirahoituksen ja yri-
tysten kehittämistoimintaa edistävään suun-
taan sekä varsinaisilla kehitysalueilla että
niihin kuulumattomilla teollisilla ongelma-
alueilla. Valtioneuvosto on vastikään porras-
tanut valtion Kehitysaluerahastolle myöntä-
mät luottotappio- ja takaustappiositoumuk-
set aluepoliittisten vyöhykkeiden mukaan sit-
ten, että rahaston riskinottomahdollisuudet
vähiten kehittyneillä alueilla ovat kasvaneet.

Investointi-, käynnistys- ja kehittämisyvus-
tusten riittävyyden turvaamiseksi tänä vuon-
na valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätök-
sen kyseisten avustusten myöntämisvaltuuk-
sien korottamisesta 100 miljoonalla markalla
toisessa lisämenoarviossa. Myöntämisvaltuu-
den korottaminen mahdollistaa vaikeimmilla
23 työssäkäyntialueella avustusten myöntä-
misen rahoituskelpoisille hankkeille aluetuki-
laissa määrättyjen enimmäismäärien mukai-
sesti.

Edellä esitetyn valossa välikysymysväitteet
aluetuen huonosta kohdentamisesta voidaan
jättää omaan arvoonsa. Suorastaan käsittä-
mätön on näkemys, jonka mukaan kehitty-
neimpään tuotantoon suunnattu tuki jättäisi
hitaasti kehittyvät alueet entistä huonom-
paan asemaan. Asetelmahan on juuri päin-
vastainen: siirtämällä aluetuen painopistettä
teknologista kehittymistä ja elinkeinoraken-
teen monipuolistumista edistävään suuntaan
voidaan saavuttaa kestäviä tuloksia. Muu-
toinhan kehitysalueet jäisivät ainaiseksi ole-
massa olevan tuotantorakenteensa vangeiksi.
Ensimmäiset askeleet painopisteen siirtämi-
seksi on jo otettu aluelakien uudistuksen
yhteydessä.

Pääkaupunkiseudun väestö- ja työpaikka-
kasvu on ollut viime vuosina erityisen no-
peaa. Tämä on aiheuttanut asuntojen ja
rakentamisen hintojen nousua, viivästymiä

sosiaali- ja terveyspalvelujen tarjonnassa
sekä liikenneongelmien kasvua. Hallitus on
käynnistänyt näitä ongelmia koskevien lisä-
toimenpiteiden valmistelun.

Vuonna 1988 käyttöön otettu pääkaupun-
kiseudun investointivero on käytännössä es-
tänyt ns. vähemmän tärkeän rakentamisen
pääkaupunkiseudulla. Investointivero on sit-
ten vaikuttanut merkittävästi siihen, että
rakentamisen painopiste on seudulla siirtynyt
toimitilarakentamisesta asuntorakentami-
seen. Veroa on jatkettu kuluvan vuoden
loppuun niin, että sen purkaminen tapahtuu
asteittain. Hallitus tulee antamaan eduskun-
nalle myös esityksen uudentyypistä inves-
tointiveroa koskevaksi valtuuslaiksi.

Valtioneuvosto teki keväällä 1988 periaa-
tepäätöksen pääkaupunkiseudun kehittämi-
seksi. Päätöksellä lisättiin arava-asuntotuot-
tantoa, parannettiin asuntomaan saantia, li-
sättiin päivähoiton voimavaroja, nopeutet-
tiin peruskouluhankkeita ja lisättiin sosiaali-
ja terveyshuollon ammatillista koulutusta.
Lisäksi päätettiin rakennusmaamaksun käyt-
tönotosta.

Pääkaupunkiseudun asunto- ja palveluon-
gelmia ei voida kuitenkaan ratkaista vain
seutuun itseensä kohdistuvilla toimenpiteillä.
Siksi on ollut tarpeen ottaa käyttöön toimen-
piteitä, joilla parannetaan Helsingin työssä-
käyntialueelta muualle maahan suuntautuvia
yritystoiminnan siirtymis- ja laajennusmah-
dollisuuksia. Tästä syystä on jo päätetty, että
yritysten aluetukilain mukaiset investointi- ja
käynnistysavustukset voidaan myöntää pää-
kaupunkiseudulta siirtyville yrityksille koro-
tettuina. Yrityspalvelukeskukset ovat tämän
vuoden alusta voineet saada jopa 50 %:n
suuruista tukea palkkamenoihinsa, jos ne
siirtyvät pääkaupunkiseudulta muualle Suo-
meen. Myös Kehitysaluerahasto on valmis-
telltut erityisen siirtymissuunnitelma- ja rahoit-
uspakettipalvelun. Samoin on työvoimami-
nisteriön sijainninhjauspalveluja kehitetty ja
käynnistetty erityinen atk-ohjelmistoteolli-
suuden hajasijoitusprojekti. Nämä toimenpi-
teet on toteutettu niin nopeasti, että niitä ei
vielä riittävästi tunneta yritys kentässä. Niin-
pä palveluja koskevaa tiedotusta on tarkoi-
tus tehostaa erityisellä yrityksille suunnatulla
kampanjalla.

Pääkaupunkiseudun ongelmien ratkaisemi-
seksi hallitus on juuri saamassa käsittelynsä
laajan valmisteluaineiston. Hallituksen aset-

tama työryhmä on tehnyt ehdotuksen pääkaupunkiseudun ja sille vaihtoehtoisten keskustusten kehittämisen toimenpideohjelmaksi vuosina 1990—1994. Välittömiä vaihtoehtoja pääkaupunkiseudulle ovat lähinnä hyvien liikenneyhteyksien päässä olevat keskuksat kuten Turku, Tampere, Lahti ja Hämeenlinna vain muutamia mainitakseni. Lisäksi hallitukselle on valmistumassa esitys uudeksi lääneittäiseksi väestö- ja työpaikkasuunnitteeksi ja siihen liittyväksi aluepoliittiseksi toimenpideohjelmaksi. Rakentamisen vakaan reaali- ja hintakehityksen työryhmä on tehnyt esityksensä suhdannepoliitiikan tehostamiseksi ja talonrakennusalan tervehdyttämiseksi. Asuntorahoittamista selvittänyt työryhmä on juuri jättänyt mietintönsä. Lisäksi hallitukselle on valmisteltu joukko maa-, kaavoitus- ja asuntopoliittisia toimenpiteitä sekä pääkaupunkiseudun liikenneoloja parantavat ehdotukset. (Ed. Knuuttila: Se on tärkeää!) Kuun vaihteessa valmistuvat vielä hallituksen asettaman selvitysmiehen ehdotukset pääkaupunkiseudun maa- ja asuntopoliittisten ongelmien ratkaisemiseksi. Näiden ehdotusten pohjalta hallitus päättää uusista tarvittavista toimenpiteistä ja antaa sen jälkeen eduskunnalle tarvittavat lakiesitykset.

Maaseudun kehittäminen on monien eri toimenpiteiden yhteensovittamista. Tätä tarkoitusta varten sisäasiainministeriö on käynnistänyt maaseudun kehittämisprojektin, jossa työskentelevät sekä valtionhallinnon että muiden asiasta vastaavien tahojen edustajat. Työn painopiste on elinkeinojen edistämisesä, missä keskeisinä välineinä ovat tutkimus, yrittäjäkoulutus, neuvonta, tuotekehitys ja markkinointi. Projekti on jo käynnistänyt 30 eri kokeilu- ja kehittämishanketta eri puolilla maata. Näissä hankkeissa etsitään ratkaisuja maaseutuyritysten markkinointiongelmiiin ja parannetaan yrittäjien tiedollisia ja taidollisia toimintaedellytyksiä. Maatilojen tuotannon monipuolistamista tuetaan lisäksi rahoittamalla neuvonta- ja koulutuskokeiluja, jotka tähtäävät metsän ja tilan muiden voimavarojen nykyistä parempaan hyväksikäyttöön.

Maaseudun elinkeino-oloja on pyritty monipuolistamaan mm. maaseudun pienimuotoisen yritystoiminnan tuella. Tuen rahoitusta on lisätty niin, että avustusten myöntämisvaltuutta on kasvatettu vuoden 1987 70 miljoonasta markasta 115 miljoonaan vuosina 1988 ja 1989. Tällä summalla myönnettiin

viime vuonna avustusta 1 666 hankkeelle. Korkotukilainojen myöntämisvaltuutta on korotettu 150 % niin, että se on tänä vuonna 50 miljoonaa markkaa, kun valtuus vielä vuonna 1987 oli 20 miljoonaa.

Hallituksen maatalouspolitiikan lähtökohdanna on Maatalous 2000 -komitean työ ja sen määrittelemä omavaraisuustavoite. Maatalouden tulopoliitiikan perustana on ollut viimeksi vuonna 1986, siis edellisen hallituksen aikana, jatkettu maataloustulolaki. Sekä maidontuotannon ohjaukseen käytetty maidon kaksihintajärjestelmä että kotieläinten tuotannon sääntely on niin ikään otettu käyttöön edellisen hallituksen aikana. Näitä toimenpiteitä on jatkettu nykyisen hallituksen toimikaudella, mutta niiden soveltamisessa on otettu käyttöön aiempaa enemmän joustavuutta siten, että tilakohtaisia ja alueellisia erityisperusteita voidaan ottaa laajemmin huomioon. Hallitus on siis toiminut aivan päinvastoin kuin välikysymyksessä väitetään.

Hallituksen tarkoituksena on ohjelmansa lisäpöytäkirjan mukaisesti ohjata maatalouden vientituesta säästyviä varoja maaseudun kehittämiseen. Katovuosista johtuneet säästöt ohjattiin tämän periaatteen mukaisesti katokorvausten maksamiseen. Samoin tulaaan menettelemään tulevina vuosina säästyvien varojen osalta.

Hallitus tulee edelleen noudattamaan maatalouspolitiikkaa, jolla maatalouden harjoittajien toimeentulo ja kotimaisen tuotannon edellytykset voidaan turvata. Hallituksen esitys eduskunnalle viisivuotiseksi maataloustulolaksi antaa entistä paremmat puitteet pitkäjänteiselle maatalouspolitiikalle. Samoin parhaillaan toimikunnassa valmisteltavana oleva maatilalain kokonaisuudistus tulee luomaan aiempaa laajemmat puitteet maaseudun kehittämiseksi.

Metsäverotuksen uudistaminen on parhaillaan valmisteltavana. Aiheesta on valmistunut toimikuntamietintö, joka perustuu nimenomaan tilakohtaisten edellytysten aiempaa parempaan huomioon ottamiseen. Nykyinen metsäverotuksen taso perustuu voimassa olevaan lakiin ja sen noudattamiseen, mitä hallitus on pitänyt velvollisuutenaan.

Edelleen, päinvastoin kuin välikysymyksessä väitetään, hallitus on pitänyt päätöistöiden metsätilojen muodostamista tärkeänä. Asiaa on edistetty maatilalain muutoksella,

joka mahdollistaa mm. rahoitustuen metsätaloustilojen omistusvaihdoksissa ja tiloja kehitettäessä. Metsänparannusvarojen reaalinen taso on puolestaan viime vuosina pidetty ennallaan. Metsänparannustoiminnan rahoitusjärjestelmää kehittämään on asetettu toimikunta, jonka ehdotukset tulevat lähiaikoina hallituksen käsiteltäviksi.

Liikelaitosuudistuksessa hallitus on jatkanut edeltäjiensä linjaa muuttaen eräitä valtion laitoksia liikelaitosperiaatteella toimiviksi. Muutoksen tarkoituksena on lisätä tuotannon tehokkuutta, parantaa asiakasohjautuvuutta ja vähentää tarpeettoman yksityiskohtaista hallintomenettelyä sellaisissa yksiköissä, jotka sopivat liikelaitosperiaatteella toimiviksi. Vielä edellisen hallituksen toimikaudella keskusta tuki tätä linjaa, mutta nyt näyttää väläkysyjien kustannustietoisuus ja byrokratian vastaisuus heikentyneen.

Postitoimipaikkojen kehittämistä hallitus on seurannut erityisen tarkasti. Tavoitteena on tarjota asiakkaille postipalvelut kohtuullisella etäisyydellä palvelujen kysynnästä niin, että toiminta on taloudellista ja tulokSELLISTA. Viime aikoina on eräiden toimipaikkojen käyttöaste huomattavasti alentunut ja samalla palvelujen yksikkökohtaiset kustannukset luonnollisesti nousseet.

Myös kunnallisten palvelujen piirissä on hallituksen tarkoituksena lisätä joustavuutta ja tehokkuutta. Tähän annetaan mahdollisuuksia mm. käynnistetyllä vapaakuntakoikeilulla sekä purkamalla kuntien toimintaa tarpeettomasti sitovia normeja ja säännöksiä. Myös kuntainliittojen hallinnon keventäminen on aloitettu. Lisäksi hallitus on käynnistänyt selvitystyön byrokratiaa tuntuvasti purkavasta kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta. Lähtökohtina kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamiselle on kannustaminen kustannussäästöihin, kuntien toimintavapauden lisääminen sekä kuntien ja valtion välisen kustannusten jaon säilyttäminen nykyisellään. Muistutettakoon, että tämä hallitus ei ole sortunut edeltäjiensä syntiin siirtää kustannuspainetta valtiolta kuntien harteille.

Kuntarakenteen osalta hallitus on asettanut tavoitteekseen nykyisen kuntajaotuksen kehittämisen kannustavilla toimilla. Tarkoituksena on lisätä kansalaisille tarjottujen palvelujen tehokkuutta. Sekä kunnallis- että maakuntahallinnossa on tärkeämpää paran-

taa kansalaisten palveluja kuin voimistaa nykyisiä rajoja ja hallintotasoja.

Maakuntien kehittämisen omia voimavaroja on vahvistettu varsinkin läänin kehittämishankkeiden vakinaistamisen ja lisäämisen avulla. Lääninhallitukset voivat rahoittaa tarpeellisia elinkeinotoiminnan ja muun toiminnan hankkeita. Rahalla on käynnistetty yli 1 500 kehittämisprojektia.

Energiapolitiikassa väläkysymyksen esittäjät ovat aivan oikeassa siinä, kun toteavat, että ohjelmansa mukaan hallitus edistää monipuolista ja hajautettua energiantuotantoa. Juuri näin hallitus on tehnytkin. Sen lisäksi hallitus kiinnittää suuren huomion energian säästön tehostamiseen, josta oppositio ei näytä kantavan huolta lainkaan.

Kahden viime vuoden aikana hyväksyttyihin sähkönhuollon runkosuunnitelmiin on sisällytetty kaikkiaan 11 kpl kaupunkien ja muiden taajamien lämmitysvoimalaitoksia. Hallituksen toimikautena on tähän mennessä jo aloitettu rakentaminen yli 350 MW:n edestä. Teollisuuden vastapainevoimaa on niin ikään rakennettu hallituksen toimikautena yli 50 MW:n edestä. Enempään ei käytännössä olisi ollut mahdollisuutta. Viimeisessä runkosuunnitelmassa on mukana kolme vesivoimahanketta. Tätä suurempia mahdollisuuksia vesivoiman lisärakentamiseen ei ole.

Tällaista energiapolitiikan kannalta ensisijaista, hajautettuun sähköntuotantoon perustuvaa kapasiteettia on kahden viime vuoden aikana syntynyt kaikkiaan 600 MW eli runsaasti yli puolet uudesta kapasiteetista. Niistä kahdesta suuresta laitoksesta, jotka eivät tähän lukuun sisälly, toinenkin käyttää nimenomaan kotimaista polttoainetta, turvetta.

Viime vuosina aloitetuista tai päätetyistä vähänkään merkittävistä voimalaitoshankkeista vain yksi käyttää polttoaineenaan öljyä. Valtaosa uusista laitoksista perustuu maakaasun käyttöön, ja hallitus pyrkii jatkossakin edistämään maakaasun käytön leviämistä. Vasta pari viikkoa sitten hallitus antoi eduskunnalle lakiesityksen maakaasun tuontihinta-alennuksen jatkamisesta vuoden 2001 loppuun. Pohjois-Suomessa uudet laitokset käyttävät paikalliselle elinkeinoelämälle elintärkeää turvetta.

Hallitus on lainoin ja avustuksin tukenut turpeen ja muiden kotimaisten polttoainei-

den käyttöä. Esimerkiksi vuonna 1988 myönnetyllä tuella turvattiin puolen miljardin investoinnit kotimaisen polttoaineen käyttöön. Mitä tulee erityisesti Pudasjärven turvevoimalahankkeeseen, hallitus on eri toimenpitein pyrkinyt takaamaan, että turpeen hankinta alueelta todella onnistuu. Ongelmana vain on, ettei tämäkään ole nykyisillä alhaisilla energian hinnoilla saanut voimantuottajia kiinnostumaan sen rakentamisesta.

Edellytyksiä, joilla maakaasu tulisi myös Pohjois-Suomessa saatavaksi polttoaineeksi, on tutkittu hallituksen myöntämän määrärahan turvin. Jatkotutkimuksena on menossa Pohjois-Suomen maakaasuhankkeen kansantaloudellisten seurausvaikutusten selvittely. Hallitus on lisäksi tiiviisti seurannut Ruotsin ja Neuvostoliiton välisiä keskusteluja maakaasun toimituksista Suomen kautta Ruotsiin. Toteutuessaan tämä nopeuttaa kaasuputken rakentamista Länsi-Suomeen, mikä joka tapauksessa tehdään.

Edellä esittämäni valossa tuntuu kummalliselta, että välikysymyksen tekijät väittävät, että energiapolitiikka on painottunut kivihiiileen, öljyyn ja keskusteluun ydinvoiman lisäämisestä. Öljyn kulutuksen osuushan vähenee koko ajan. Totuus joka tapauksessa on, että uusia suuria voimalaitoksiakin taas tulaa Suomessa tarvitsemaan.

Kuten hallitusohjelman huolellisesti lukee välikysymyksen esittäjätkin tietävät, ohjelmassa todetaan, että uusia ydinvoimaloita ei rakenneta. Tästä toteamuksesta hallitus pitää koko toimikautensa ajan kiinni. Sen sijaan hallitus on jo edellisen hallituksen tekemän periaatepäätöksen mukaisesti hyväksynyt 550 MW:n hiilivoimalaitoksen rakentamisen Porin Tahkoluotoon. Tätä valtakunnan energiahuollon kannalta välttämättömyyksiä investointia on edistetty esityksellä suurten lauhdevoimalaitosten liikevaihtoverovapaudesta.

Hallitus antoi selonteon Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan taloudelliseen yhdentymiskehitykseen eduskunnalle marraskuun alussa 1988. Selonteossa arvioitiin yhdentymiskehityksen vaikutuksia Suomeen ja esitettiin aktiiviseen toimintaan Suomen etujen turvaamiseksi perustuva linja uudessa integraatiotilanteessa. Selonteon toimintalinja on keskustelujen yhä tiivistyessä osoittautunut kestäväksi. Sen pohjalta Suomen kannanottoja on tarkennettu ja tarkennetaan

yhä kattavamman seuranta- ja valmistelukoneiston avulla. Hallitus on yhdentymiskehityksen edetessä informoinut eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa tärkeimmistä kehitysvaiheista. Hallituksen tarkoituksena on jatkaa tätä käytäntöä ja tarpeen mukaan informoida myös eduskunnan muita valiokuntia. Tästä asiasta hallitus on jättänyt puhemiehelle ehdotuksen, jota puhemiesneuvosto on käsitellyt jo viime viikolla.

Edellä esittämäni hallituksen toimenpiteet ja suunnitelmat osoittavat, että hallitus sekä pitää aluepolitiikkaa erittäin tärkeänä toimintasektorinaan että on saavuttanut sillä myös tuloksia. Hallitus on vakuuttunut siitä, että nyt käynnistetyillä ja suunniteltavina olevilla uudistuksilla turvataan maan tasapainoinen kehitys myös vastaisuudessa.

Suurin uhka tasapainoisen kehityksen saavuttamiselle on sellainen kansalaisten säikyttäminen, lannistaminen ja epätoivon lietsonna, mitä välikysymyksen ajattelutapa edustaa. Tällainen mustamaalaus edustaakin varsin vastuutonta poliittista ajattelutapaa.

Hallitus luonnollisesti tietää, että aina on ongelmia ja uusia syntyy. Mutta kuten olen osoittanut, hallitus tekee jatkuvaa päättäväistä työtä ongelmien lievittämiseksi. Kehitys maan eri osissa puolestaan osoittaa tämän työn olleen tuloksellista.

Herra puhemies! Pyydän, että eduskunnalle toimitettava puheenvuoroni ruotsinnos liitetään myös eduskunnan pöytäkirjaan.

Kauppa- ja teollisuusministeri Suomen vastaus on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Herr talman! Riksdagsman Juhantalo m.fl. har, att besvaras av vederbörande medlem av statsrådet, framställt en interpellation om regeringens åtgärder för trygghet av en balanserad utveckling av landskapen.

Det torde inte råda oenighet om grunderna för regionalpolitiken. Regeringen har redan i sitt program uppställt som mål att utöva en regionalpolitik som möjliggör en balanserad utveckling av olika delar av landet. Regionalpolitikens problemfält har likväl förändrats i betydande grad under 1980-talet. Förnyandet av produktionsstrukturen har fört in både nya problem och nya möjligheter i regionalpolitiken.

I takt med det ekonomiska uppsvinget har först huvudstadsregionen, men numera i en

allt större utsträckning även andra tillväxtcentra, kommit i åtnjutande av en positiv strukturomvandling. I dessa områden har det skett en ökad etablering av nya växande produktionsområden samt olika företags förvaltnings- och serviceverksamheter. Dessutom har den snabba tillväxten i ekonomi och befolkning i dessa områden upprätthållit en kraftig tillväxt i fråga om offentliga och privata tjänster. På detta sätt håller informationssamhällets nya tillväxteffekter så småningom på att breda ut sig till olika delar av landet.

Mer problematisk har utvecklingen tills vidare varit i gamla, högindustrialiserade områden. Strukturomvandlingen inom industrin har i dessa områden minskat antalet industriarbetsplatser, vilka man visserligen i många områden har förmått ersätta synnerligen snabbt genom en tillväxt inom service-sektorn. Detta stadium i utvecklingen har vi i huvudsak redan bakom oss i Finland. På 1990-talet är det uttryckligen dessa industrialiserade områden som igen har positiva framtidsutsikter, då industrin har genomgått det största rationaliseringsskedet och tyngdpunkten kommer att förskjutas mot uppkomsten och tillväxten av nya näringsgrenar.

Strukturomvandlingen har hårdast drabbat de traditionella utvecklingsområdena, vilkas framtidsutsikter samtidigt fördunklas av en uppbomsning av industrialiseringen och av en inskränkning av lantbruksproduktionen. Även om det den senaste tiden har framförts prognoser som pekar på en vändande befolkningsutveckling i dessa områden, finns det ingen anledning att uppvigla till pessimism och modlöshet av det slag som framförs i interpellationen. Interpellanterna torde känna till att inkomstnivån per invånare i t.ex. Lappland under detta årtionde har distanserat inkomstnivån i fem län i mellersta Finland. Landskapets näringsstruktur har moderniserats. Lappland är näst efter Nyland och Åland det mest servicedominerade länet i landet. Oppositionens domedagsprofetia saknar relevans i dagens situation.

Befolkningsutvecklingen och arbetskraftens struktur är ett allvarligt problem som berör hela landet och inte enbart utvecklingsområdena. Arbetskraften blir snabbt äldre i hela landet. Arbetskraften ökar på 1990-talet mest i Uleåborgs, Vasa och Nylands län, där befolkningen uppvisar en yngre åldersstruk-

tur än landet som helhet. Också i Kuopio och Lapplands län ökar arbetskraften.

Sysselsättningsutvecklingen i Finland har de senaste åren varit positiv och frukterna av den gynnsamma utvecklingen har kommit också utvecklingsområdena till del. Arbetslöshetsgraden i Finland har sjunkit 1½ % under de senaste två åren. Detta år beräknas arbetslöshetsgraden t.o.m. bli vid 3,8 % eller under denna, och också i det arbetskraftsdistrikt som har den svåraste arbetslösheten är arbetslöshetsgraden högst cirka 9 %, vilket är den lägsta siffran sedan 1976.

Under det senaste året har antalet arbetslösa arbetssökande i östra och norra Finland sjunkit relativt sett snabbare än annorstädes i landet. Antalet personer som var arbetslösa i fjol sjönk relativt sett mest inom Uleåborgs, S:t Michels och Kajanalands arbetskraftsdistrikt. Antalet lediga arbetsplatser ökade från april 1988 till april 1989 inom östra och norra Finlands arbetskraftsdistrikt relativt sett cirka 80 %, mätt med kongruenta beräkningsgrunder. I Norra Karelens län var ökningen rentav 114 %.

Det påstås i interpellationen att denna gynnsamma utveckling har uppnåtts genom något slag av tillfälliga knep. Påståendet motiveras inte, vilket torde bero på att inte ens den mest påhittiga demagog på ett stugmöte kan motivera påståendet. Regeringen har — i motsats till vad som påstås i interpellationen — tagit i bruk åtgärder som syftar till en långsiktig, kraftfull arbetskraftspolitik. Framför allt har arbetskraftspolitiken skötts genom en god ekonomisk politik. Sysselsättningslagen har visat sig vara ännu effektivare än beräknat vad följdverkningarna beträffar.

Med den strukturomvandlingspenning som tagits i bruk från och med ingången av 1988 har resurser mycket smidigt kunnat anvisas till områden som blivit lidande av de våldsamma förändringarna. Sådana pengar finns det sammanlagt 116 miljoner mark i budgeterna för 1988 och 1989. Anslag har använts även utvecklingsområdena till fromma, och enbart Lappland har fått över en fjärdedel av de pengar som är avsedda för hela landet. För att underlätta situationen i de svårast drabbade arbetslöshetsområdena har man i december i fjol dessutom godkänt ett särskilt utvecklingsprogram. Som bäst bereds också höstens tilläggssysselsättningsprogram, vars

projekt över lag riktar sig till utvecklingsområdena.

Herr talman! I interpellationen utsätts regeringens regionalpolitiska åtgärder för skarp kritik men på basen av synnerligen bristande kunskaper och haltande argument. Regeringen anklagas både för oföretagsamhet och för en direkt nedskärning av det regionalpolitiska stödet.

Ingetdera påståendet håller streck. För regionalt utvecklingsstöd till näringslivsverksamheten anslags senaste år sammanlagt ca 2,3 miljarder mark, vilket var 31 % mer än under föregående år. Räknet från 1986 utgjorde ökningen hela 41 %. Siffrorna är tagna ur en jämförande nordisk regionalpolitisk utredning, av vilken det klart framgår att det finländska regionalpolitiska stödet ligger i täten i Norden.

Genom revideringen av den regionalpolitiska lagstiftningen har grunden också lagts till en omfattande revidering av praxis inom regionalpolitiken. Målsättningen för reformen har inte förändrats, utan är fortfarande åstadkommandet av en så balanserad regional utveckling som möjligt. Däremot har man sökt nya sätt att nå målet. Områden och kommuner som redan håller på att komma ur det industriella utvecklingsskedet kan inte skötas med 60- och 70-talens regionalpolitiska medicin. Halsmediciner passar helt enkelt inte då man har magkrämpor. Centerns gamla regionalpolitiska åtgärder lämpar sig inte för strukturförändringar av det nya slaget.

Nya regionalpolitiska verksamhetslinjer är för det första utvecklandet av centralorterna i de olika delarna av landet, och i fråga om detta har resultat nåtts snabbt. För det andra har man kraftigt förskjutit tyngdpunkten mot en utveckling av teknologin och ett ibruktagande av den regionalt. Till ökandet av kunnandet på det regionala planet anknyter också det regionala utvecklandet av högskoleutbildning, annan utbildning samt forskning. En tredje åtgärdshelhet är utvecklandet av trafik- och telekommunikationsförbindelserna. För det fjärde har regeringen effektiviserat de åtgärder som syftar till en minskning av de regionala olägenheter som strukturomvandlingen ger upphov till. För det femte har man strävat till att trygga landsbygdens och skärgårdens livskraft. Som en sjätte åtgärdshelhet måste också överför-

ingen av beslutanderätten till region- och lokalförvaltningen samt stärkandet av kommunernas verksamhetsförutsättningar ses.

Den nya regionalpolitiken är således också mycket annat än företagsstöd. Den är en långsiktig regional utvecklingspolitik, genom vilken varje enskilt områdes konkurrenskraft tryggas långt in på 1990-talet och genom vilken befolkningen sporras till att på eget initiativ vidta utvecklingsåtgärder.

Alldeles särskilt vill jag betona utvecklandet av utbildning, kunnande och know-how i landets alla områden. Endast på detta sätt skapas bestående förutsättningar för en balanserad utveckling av den nya näringsverksamheten.

Den decentraliserade högskolemodellen i Finland är en utmärkt grund för detta arbete. Denna modell kompletteras av teknologicentra, som redan på sju orter har uppstått i anslutning till universitet och högskolor. Dessutom har många kommuner inrättat eller håller på att inrätta rådgivningscentraler för företagsverksamheten. Dessa centraler har oftast bolagsform och erbjuder bl.a. utbildnings- och rådgivningstjänster i anslutning till den nya teknologin. Likaså har serviceverksamheten utökats i anknytning till de tekniska läroinrättningarna. Goda resultat har också uppnåtts genom en utökning av Statens tekniska forskningscentralers och Teknologiska utvecklingscentralens regionala tjänster.

I enlighet med den nya lagen om regionalt stödjande av företagsverksamheten har den regionalpolitiska finansieringen av företagsverksamheten allt mer inriktats på att stöda en förnyad produktionsstruktur samt verksamhet i syfte att utveckla företagen. Den indelning i baszoner och stödområden som tillämpas då det regionalpolitiska stödet fördelas har också justerats.

Med tanke på de regionalpolitiska stödåtgärdernas verkningar var senaste år synnerligen framgångsrikt. Handels- och industriministeriets investerings- och startbidrag samt Utvecklingsområdesfondens finansieringsåtgärder bidrog till att ca 11 000 arbetsplatser kom till. Regionala understöd till företag beviljades till ett belopp av 750 miljoner mk, vilket är över en tredjedel mer än år 1987. Dessutom beviljades 147 miljoner mk i understöd för företagsverksamhet i liten skala och 2 700 arbetsplatser kom till eller

personer sysselsattes. Senaste år var således det bästa hittills i hela regionalpolitikens historia mätt i arbetsplatser. Det mest glädjande, och positiva med tanke på fullföljandet av regeringsprogrammet var att verkningarna i fråga om arbetsplatser var störst i de kommuner i norra och östra Finland som hör till första baszonen samt i de områden som har förordnats till specialområden på grund av exceptionellt stora problem.

Utvecklingsområdesfondens verksamhet har i allt högre grad utvecklats i riktning mot ett främjande av riksfinansiering och verksamhet i syfte att utveckla företagen såväl i de egentliga utvecklingsområdena som i de industriella problemområdena utanför dem. Statsrådet har helt nyligen delat upp statens kreditförlust- och garantiförlustförbindelser till Utvecklingsområdesfonden efter de regionalpolitiska zonerna så att fondens möjligheter till risktagning i de minst utvecklade områdena har förbättrats.

I syfte att säkerställa att investerings-, start- och utvecklingsbidragen förslår detta år har statsrådet fattat ett principbeslut om att öka fullmakten att bevilja bidragen i fråga med 100 miljoner mk i en andra tilläggsbudget. Ökningen av fullmakten gör det möjligt att bevilja bidrag för finansierbara projekt i de 23 svåraste pendlingsregionerna i enlighet med de maximibelopp som fastställs i lagen om regionalt stödjande av företagsverksamheten.

I skenet av vad som ovan framförts kan påståendena i interpellationen om att det regionala stödet har fördelats på ett dåligt sätt lämnas därhän. Den åsikten att det stöd som ges den mest utvecklade produktionen försätter de områden som utvecklas långsamt i en ännu sämre position än tidigare är rentav obegriplig. Situationen är den direkt motsatta: genom att flytta tyngdpunkten för det regionala stödet i en riktning som främjar en teknologisk utveckling och mångsidigare näringsstruktur kan man nå bestående resultat. Annars skulle ju utvecklingsområdena vara fångna i den existerande produktionsstrukturen för evigt. De första stegen i riktning mot en förflyttning av tyngspunkten har redan tagits i samband med reformen av regionlagarna.

De senaste åren har befolkningen och arbetsplatserna i huvudstadsregionen ökat synnerligen snabbt. Detta har lett till att

priserna på bostäder samt byggnadskostnaderna har stigit, utbudet på social service och hälsovårdstjänster fördröjts samt att trafikproblemen ökat. Regeringen har börjat bereda nya åtgärder med tanke på dessa problem.

Den investeringsskatt som togs i bruk i huvudstadsregionen år 1988 har i praktiken förhindrat s.k. mindre viktigt byggande i huvudstadsregionen. Investeringsskatten har alltså i betydande grad medverkat till att tyngdpunkten för byggnadsverksamheten i regionen har flyttats från kontor till bostäder. Skatten uppbärs till utgången av innevarande år och upplöses stegvis. Regeringen kommer också att avlåta en proposition till riksdagen med förslag till en fullmaktslag som gäller ett nytt slag av investeringsskatt.

Våren 1988 fattade statsrådet ett principbeslut om utvecklande av huvudstadsregionen. Genom beslutet ökades aravabostadsproduktionen, förbättrades tillgången på bostadsmark, ökades dagvårdsresurserna, påskyndades grundskoleprojekt och ökades yrkesutbildningen inom social- och hälsovården. Dessutom fattades beslut om införande av byggnadsmarksavgift.

Bostads- och serviceproblemen i huvudstadsregionen kan dock inte lösas bara med hjälp av åtgärder som riktas mot själva regionen. Därför har det varit nödvändigt att vidta åtgärder i syfte att förbättra möjligheterna att flytta företagsverksamhet från pendlingsområdet Helsingfors till andra delar av landet och att utvidga sådan verksamhet. Av denna anledning har redan det beslutet fattats att företag som flyttar från huvudstadsregionen kan beviljas i lagen om regionalt stödjande av företagsverksamheten avsedda investerings- och startbidrag till förhöjt belopp. Från ingången av detta år har producenttjänstecentra kunnat få stöd för ända upp till 50 % av sina löneutgifter, om de flyttar från huvudstadsregionen till andra delar av Finland. Även Utvecklingsområdesfonden har berett ett särskilt servicepaket som innehåller förflyttningsplanering och finansiering. Likaså har arbetskraftsministeriets lokaliseringstjänster utvecklats och ett särskilt decentraliseringsprojekt för ADB-programvaruindustrin har påbörjats. Dessa åtgärder har vidtagits i så snabb takt att de ännu inte är tillräckligt kända i företagsbranschen. Avsikten är således att

informationen om dessa tjänster skall effektiviseras genom en särskild kampanj som riktar sig till företagen.

I syfte att åstadkomma en lösning på huvudstadsregionens problem kommer regeringen snart att behandla ett vittomfattande beredningsmaterial. En arbetsgrupp som regeringen tillsatte har framfört ett förslag till åtgärdsprogram för utvecklande av huvudstadsregionen och alternativa centrum till den åren 1990—1994. Direkta alternativ till huvudstadsregionen är närmast de centrum som har goda trafikförbindelser, t.ex. Åbo, Tammerfors, Lahtis och Tavastehus för att nu nämna några. Dessutom håller en regeringsproposition med förslag till en ny plan som gäller befolkningen och arbetsplatserna i varje län och ett regionalpolitiskt åtgärdsprogram som hänför sig till den på att färdigställas. En arbetsgrupp för utredande av en stabil reell utveckling och prisutveckling inom byggnadsbranschen har lagt fram ett förslag till en effektivisering av konjunkturpolitiken och sanering av husbyggnadsbranschen. En arbetsgrupp med uppgift att reda ut bostadsfinansieringen har helt nyligen givit sitt betänkande. Dessutom har en rad förslag till förbättrade mark-, planerings- och bostadspolitiska åtgärder och underlätande av trafikproblemen i huvudstadsregionen beretts. En utredningsman som regeringen har tillsatt får dessutom sitt förslag till en lösning av huvudstadsregionens mark- och bostadspolitiska problem färdigt i månadsskiftet.

På basis av dessa förslag kommer regeringen att fatta beslut om nya behövliga åtgärder och avlåter därefter nödvändiga lagpropositioner till riksdagen.

Landsbygdens utveckling innebär att många olika åtgärder måste samordnas. För detta ändamål har inrikesministeriet satt i gång ett projekt för utvecklande av landsbygden. I det deltar representanter för såväl statsförvaltningen som för andra instanser som ansvarar för saken. Tyngdpunkten ligger på främjandet av olika näringsgrenar och de centrala medlen är forskning, företagarbildning, rådgivning, produktutveckling och marknadsföring. Projektet har redan satt i gång 30 olika försöks- och utvecklingsprojekt i olika delar av landet. Dessa projekt söker lösningar på landsbygdsföretagens marknadsföringsproblem och förbättrar fö-

retagarnas kunskapsmässiga och praktiska verksamhetsförutsättningar. En mångsidigare produktion på gårdsbruksenheterna understöds dessutom genom att man finansierar sådana rådgivnings- och utbildningsexperiment som syftar till att skogens och lägenhetens övriga resurser utnyttjas bättre än tidigare.

Man har försökt göra näringsförutsättningar på landsbygden mångsidigare bl.a. genom att stöda företagsverksamhet i liten skala på landsbygden. Finansieringen av stödet har ökat så att fullmakten att bevilja understöd har höjts från 70 miljoner mk år 1987 till 115 miljoner mk åren 1988 och 1989. Med denna summa beviljades 1 666 projekt understöd senaste år. Fullmakten att bevilja räntestödslån har höjts med 150 % så att den i år är 50 miljoner mk, medan den ännu år 1987 var 20 miljoner mk.

Regeringens lantbrukspolitik bygger på det arbete som kommittén Lantbruk 2000 har utfört och den självförsörjningsgrad som den definierat. Lantbruksinkomstlagen, vars glitighetstid senast förlängdes år 1986, dvs. under den föregående regeringen, har utgjort grunden för lantbruksinkomstpolitiken. Både tvåprissystemet för mjölk, som har använts för styrning av mjölkproduktionen, och regleringen av husdjursproduktionen infördes likaså under den föregående regeringen. Den nuvarande regeringen har fortsatt med dessa åtgärder, men tillämpningen av dem har blivit flexiblare genom att särskilda grunder med tanke på olika lägenheter och områden kan beaktas i högre grad. Regeringen har sålunda handlat precis på motsatt sätt jämfört med vad som påstås i interpellationen.

Regeringens avsikt är att i enlighet med tilläggsprotokollet till regeringsprogrammet använda de medel som sparas in i exportstöd för lantbruket för att utveckla landsbygden. De inbesparingar som missväxtåren medförde användes i enlighet med denna princip för betalning av ersättningar för skördekadaver. På samma sätt kommer det att förfaras med inbesparade medel under kommande år.

Regeringen kommer alltså att bedriva en sådan lantbrukspolitik med vilken lantbruksidkarnas utkomst och förutsättningar för en inhemsk produktion kan tryggas. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till en femårig lantbruksinkomstlag ger bättre förutsättningar än tidigare att

bedriva en långsiktig lantbrukspolitik. Den totalreform av lagen om gårdsbruksenheter som en kommission nu håller på att bereda kommer att skapa bättre förutsättningar än tidigare för utvecklandet av landsbygden.

En skogsbeskattningsreform håller som bäst på att beredas. En kommittépromemoria i saken har blivit färdig. Den bygger uttryckligen på att varje lägenhets förutsättningar skall beaktas i högre grad än tidigare. Den nuvarande skogsbeskattningsnivån baserar sig på gällande lag och iakttagandet av den, vilket regeringen har sett som sin skyldighet.

Regeringen har ansett det vara viktigt att det bildas skogslägenheter där skogsbruk bedrivs som huvudnäring, också det i motsats till vad som påstås i interpellationen. Saken har främjats genom en ändring av lagen om gårdsbruksenheter, som bl.a. gör det möjligt att bevilja finansieringsstöd då skogsbrukslägenheter byter ägare och då lägenheterna utvecklas. Skogsförbättringspengarna har för sin del kvarstått på samma reella nivå de senaste åren. En kommission med uppgift att utveckla finansieringssystemet för skogsförbättringsverksamheten har tillsatts. Kommissionen kommer att framlägga sitt förslag för regeringen inom den närmaste framtiden.

Beträffande affärsverksreformen har regeringen fortsatt på sina föregångares linje och ombildat vissa statliga verk så att de numera arbetar enligt affärsverksprincipen. Avsikten med ändringen är att göra produktionen effektivare, få verken mera inriktade på kunderna och minska onödigt detaljerat förvaltningsförfarande i sådana enheter som lämpar sig för att verka enligt företagsekonomiprincipen. Ännu under den förra regeringens mandattid stödde centern denna linje, men nu verkar det som om interpellanternas kostnadsmedvetenhet och motstånd mot byråkratin skulle ha försvagats.

Regeringen har speciellt noggrant följt postanstalternas utveckling. Målet är att erbjuda kunderna posttjänster på skäligt avstånd från efterfrågan på tjänster så att verksamheten är ekonomisk och framgångsrik. Under den senaste tiden har den mån i vilken vissa anstalter anlitas märkbart minskat och samtidigt har kostnaderna för servicen eventuellt stigit per enhet.

Också inom den kommunala servicen är regeringens avsikt att öka smidigheten och

effektiviteten. Möjligheter för detta ges bl.a. genom det försök med frikommuner som inletts samt genom att normer och stadganden, som i onödan binder kommunernas verksamhet, upphävs. Man har också börjat förenkla kommunalförbundens administration. Dessutom har regeringen inlettt ett utredningsarbete om en reform av kommunernas statsandelssystem, som skulle minska byråkratin kännbart. Utgångspunkterna för reformen av kommunernas statsandelssystem är att kostnadsinbesparingar skall spöras, kommunernas handlingsfrihet utökas samt kostnadsfördelningen mellan kommunerna och staten bevaras sådan den nu är. Låt oss komma ihåg att denna regering inte har fallit i samma synd som sina föregångare, dvs. att överföra kostnadsbördan från staten på kommunerna.

I fråga om kommunstrukturen har regeringen uppställt som mål att utveckla den nuvarande kommunindelningen genom åtgärder som sporrar kommunerna. Syftet är att öka effektiviteten hos den service som erbjuds medborgarna. Både inom kommunal- och landskapsförvaltningen är det viktigare att förbättra servicen till medborgarna än att förstärka de nuvarande gränserna och förvaltningsnivåerna.

Landskapens egna resurser för utveckling har förstärkts särskilt genom att länsutvecklingspengarna har blivit bestående och utökats. Länsstyrelserna kan finansiera nödvändiga projekt inom näringslivet och övrig verksamhet. Cirka 1 500 utvecklingsprojekt har startats med pengarna.

Beträffande energipolitiken har interpellanterna alldeles rätt när de konstaterar att enligt sitt program skall regeringen främja en mångsidig och decentraliserad energiproduktion. Det är exakt vad regeringen har gjort. Dessutom fäster regeringen stor vikt vid effektivare energisparande, något som oppositionen inte alls verkar att bry sig om.

De stamplaner för elförsörjningen som godkänts under de två senaste åren har innehållit inalles 11 st värmekraftverk för städer och andra tätorter. Under regeringens mandattid har man hittills redan börjat bygga sådana för över 350 MW. Mottryckskraft för industrin har likaså under regeringens mandattid utbyggt för över 50 MW. Mera har det i praktiken inte funnits möjlighet till.

I den senaste stamplanen ingår tre vattenkraftprojekt. Större möjligheter än så för en ytterligare utbyggnad av vattenkraften finns inte.

Under de senaste två åren har det uppstått inalles 600 MW dylik för energipolitiken primär kapacitet, som grundar sig på en decentraliserad elproduktion, dvs. klart över hälften av den nya kapaciteten. Av de två stora anläggningar som inte ingår i denna siffra använder också den ena uttryckligen inhemskt bränsle, dvs. torv.

Av de kraftverksprojekt av någon betydelse som inletts eller avslutats under de senaste åren använder endast ett olja som bränsle. Största delen av de nya anläggningarna grundar sig på användningen av naturgas och regeringen strävar efter att också i fortsättningen främja en allmän användning av naturgas. För bara några veckor sedan avlät regeringen en proposition till riksdagen med förslag till lag om att importprisavdraget för naturgas skall fortsätta att gälla fram till utgången av 2001. De nya anläggningarna i norra Finland använder torv, som är livsviktig för det lokala näringslivet.

Regeringen har med lån och bidrag understött användningen av torv och andra inhemska bränslen. T.ex. med det stöd som beviljades 1988 tryggades investeringar om en halv miljard i användningen av inhemskt bränsle. Vad särskilt angår torvkraftverksprojektet i Pudasjärvi har regeringen med olika åtgärder försökt garantera att torvanskaffningen inom området verkligen skall lyckas. Problemet är bara det att inte ens detta har med de nuvarande låga energipri serna fått kraftproducenterna intresserade av att bygga ut projektet.

Förutsättningarna för att naturgas skall bli ett tillgängligt bränsle också i norra Finland har undersökts med hjälp av anslag som regeringen beviljat. Som en fortsättning härpå utreds som bäst de samhällsekonomiska följdverkningarna av ett naturgasprojekt i norra Finland. Regeringen har dessutom nära följt förhandlingarna mellan Sverige och Sovjetunionen om leverans av naturgas via Finland till Sverige. Förverkligas detta påskyndar det byggandet av en gasledning till västra Finland, något som i vilket fall som helst sker.

I ljuset av vad jag framfört ovan verkar

det underligt att interpellanterna påstår att energipolitiken har koncentrerats på stenkol, olja och diskussion om en utökning av kärnkraften. Oljekonsumtionens andel minskar ju hela tiden. Sanningen är i vilket fall som helst den att nya stora kraftverk kommer att behövas i Finland.

Såsom interpellanterna vet, eftersom de omsorgsfullt läst regeringsprogrammet, konstateras det i programmet att nya kärnkraftverk inte byggs. Detta konstaterande kommer regeringen att hålla fast vid under hela sin mandattid. Däremot har regeringen i enlighet med det principbeslut som redan den tidigare regeringen fattade godkänt uppförandet av ett kolkraftverk på 550 MW i Tahkoluoto i Björneborg. Denna investering, som är nödvändig för den riksomfattande energiförsörjningen, har främjats genom propositionen om omsättningsskattfrihet för stora kondenskraftverk.

Regeringen gav i början av november 1988 en redogörelse till riksdagen för Finlands inställning till den ekonomiska integrationen i Europa. Redogörelsen innehöll en bedömning av vilka verkningar integrationen har för Finland och förslag till en linje, grundad på aktiv verksamhet för att trygga Finlands intressen, i den nya integrationssituationen. Redogörelsens verksamhetslinje har i de allt hårdare diskussionerna visat sig hållbar. Utgående från den har Finlands ställningstaganden preciserats och preciseras alltjämt med hjälp av ett allt mera täckande uppföljnings- och beredningsmaskineri. Regeringen har i och med att integrationen framskridit informerat riksdagens utrikesutskott om de viktigaste utvecklingsskedena. Regeringen har för avsikt att fortsätta denna praxis och efter behov också informera riksdagens övriga utskott. Regeringen har gett talmannen ett förslag i saken, och talmanskonferensen behandlade det redan förra veckan.

Regeringens åtgärder och planer, vilka jag har presenterat här, visar att regeringen både anser regionalpolitiken vara en mycket viktig verksamhetssektor och också har uppnått resultat inom den. Regeringen är övertygad om att de reformer som nu satts i gång och planeras kommer att trygga en balanserad utveckling i landet också i framtiden.

Största hotet mot en balanserad utveckling är ett sådant sätt att skrämma och nedslå medborgarna samt underblåsa deras miss-

tröstan som tankesättet i interpellationen företräder. En dylik svartmålning företräder ett mycket ansvarslost politiskt tänkesätt.

Regeringen är naturligtvis medveten om att det alltid finns problem och att nya uppstår. Men såsom jag har påvisat utför regeringen hela tiden ett beslutsamt arbete för att minska problemen. Utvecklingen i landets olika delar visar å sin sida att detta arbete har gett resultat.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Valtioneuvoston päätös 20 päivältä huh- tikuuta 1989 puuvapaasta painopaperista suoritettavasta vientitalletuksesta annetun valtioneuvoston päätöksen kumoamisesta

Ainoa käsittely
Sanottu päätös (VNP n:o 3)
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset kemikaalilaiksi ja laiksi tor- junta-ainelain 4 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 93/1988 vp.
Toivomusaloitteet n:ot 277 ja 331/1987 vp.
Talousvaliokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelu:

Ed. Lindroos: Arvoisa puhemies! Uusi kemikaalilaki on jo hyvinkin pitkään ollut

valmisteilla eikä sen käsittelyä eduskunnan talousvaliokunnassakaan ole liika kiire häirinnyt. Valiokunnassa hallituksen esityksen rinnalla on ollut käsittelyssä kaksi asiaan liittyvää toivomusaloitetta, ed. Astalan sekä ed. Pesolan toivomusaloitteet vuoden 1987 valtiopäiviltä. Tämän lisäksi talousvaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti pyytänyt asiasta laki- ja talousvaliokunnan lausunnon. Asiantuntijoiden kuuleminen oli varsin laaja-alaista sekä suhteellisen runsastakin. Valiokunnassa kävi kuultavana 40 asiantuntijaa. Kemikaalilaki koskee kaikkia kemikaaleja. Sääntely kohdistetaan pääasiassa terveydelle tai ympäristölle vaarallisiin kemikaaleihin, joista ei säädellä muussa lainsäädännössämme. Näin ollen mm. lääkkeet, radioaktiiviset aineet ja räjähdystarvikkeet jäävät lain soveltamisalan ulkopuolelle. Kemikaalilainsäädännön aikaansaaminen on tärkeää, koska kemikaalien merkitys yhteiskunnan ja työelämän muuttuessa kasvaa. Onhan kemikalisoituminen mikroelektronikan kehityksen ja automaation ohella ehkä eniten työn teknologiaa muuttava tekijä. Samanaikaisesti jokapäiväisessä elämässä käytettyjen kemikaalien määrä kasvaa käsittämätöntä vauhtia.

Kukaan ei ilmeisesti tiedä kemikaalien tai edes käytössä olevien kemikaalien määrää. Selvää on kuitenkin, että kemikaalien aiheuttamien terveys- ja ympäristöhaittojen tutkimus ei ehdi samalle tasolle uusien kemikaalien valmistamisen kanssa. Tässä piilee mielestäni huomattava vaara, koska emme tunne kemikaalien kaikkia vaikutuksia. Lisäksi kahdella tai useammalla kemikaalilla saattaa olla yhteisvaikutuksia, ja vaikutukset saattavat ilmetä varsin pitkänkin ajan kuluttua.

Talousvaliokunta onkin kiinnittänyt huomiota mainitsemiini seikkoihin. Valiokunta pitää tärkeänä, että uudet kemikaalit otetaan käyttöön harkiten. Tarpeettomien kemikaalien käyttöönottoa vältetään ja käytössä olevien kemikaalien kokonaismäärää pyritään supistamaan. Tämä tehtävä on asetettava ennen kaikkea elinkeinoelämälle, joka on tärkein ja suurin kemikaaleja käyttävä toimija. Vailla vastuuta eivät tietenkään ole valvontaviranomaisetkaan.

Kansainvälisen kaupan esteitä pyritään vähentämään. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kemikaalien terveys- ja ympä-

ristöhaittojen torjunta on seikka, jonka nojalla tulee voida kieltää kemikaalien maahan-tuonti, valmistus ja käyttöönotto, riippumatta siitä, pyrkivätkö jotkin valtiot tai järjestöt tulkitsemaan terveys- ja ympäristöturvalli-suuden nimissä luotuja kieltoja ja turvalli-suusmääräyksiä kaupan esteiksi. Ihmisten terveys ja ympäristön puhtaus kulkevat ehdottomasti kansainvälisen kaupan edellä.

Kemikaalilainsäädännöllä torjuttavat haitat ovat kahdenlaisia, terveydelle tai ympäristölle aiheutuvia. Kemikaalien käsittely puolestaan on yleensä keskeisesti teollista toimintaa, mistä on seurannut, että kemikaalilainsäädäntö hajautuu kolmen eri ministeriön hallinnonalaan ja lisäksi keskusvirastotasolla vielä useammalle taholle. Kun sosiaali- ja terveysministeriö pyrkii valvomaan ihmisten terveyttä, ympäristöministeriö ympäristön puhtautta ja kauppa- ja teollisuusministeriö kemikaalien teollista käsittelyä, saattaa syntyä tilanne, ettei oikein kukaan valvo kemikaalien käsittelyä. Valiokunta korostaa yhteistoiminnan merkitystä.

Paitsi edellä mainittuja ministeriöitä ovat kemikaaliviranomaisia valtion keskushallinnon tasolla ensinnäkin lääkintöhallitus terveyshaittojen, vesi- ja ympäristöhallitus ympäristöhaittojen ja työsuojeluhallitus työelämän kannalta, tullihallitus maahantuonnin ja maastaviennin kannalta sekä Teknillinen tarkastuskeskus teollisen käsittelyn ja varastoinnin kannalta. Lääninhallitukset toimivat valvontaviranomaisina alueillaan ja Teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimistot valvovat kemikaalien laajamittaista ja keskisuurta teollista käsittelyä. Lisäksi puolustusvoimilla voi olla asetuksen varaisesti omia valvontaviranomaisia.

Paikallisina valvontaviranomaisina ovat kunnat, mikä sinänsä onkin luonteavaa. Samalla järjestely merkitsee melkoista tiedontarvetta, jotta kunta voi toimia valtion eri viranomaisten kanssa hyvässä ja joustavassa yhteistyössä. Tässäkin korostuu yhteistyön tarve, minkä lisäksi elinkeinoelämän yhteisöhalukkuus on tärkeää.

Valiokunta on erityisesti kiinnittänyt huomiota Myrkytystietokeskuksen asemaan ja merkitykseen. Suomessa tarvitaan ja riittää yksi valtakunnallinen keskus, johon voidaan terveydenvaaratilanteita varten varastoida tiedot kemikaaleista, niiden terveysvaarojen torjunnasta ja ensiavusta sekä muu vastaava

tieto. Myrkytystietokeskus toimii nykyisin osana Helsingin yliopistollista keskussairaalaa, mikä merkitsee myös sitä, että tämän toiminnan kustantavat osittain kunnat. Tätä ei valiokunnan mielestä voida pitää tyydyttävänä asiantilana, vaan valtion tulisi maksaa luonteeltaan valtakunnallisesta toiminnasta aiheutuvat kulut. Lisäksi Myrkytystietokeskus toimii riittämättömällä voimavaroilla. Myrkytyksiä koskevaa tietoa saatetaan tarvita minä vuorokaudenaikana hyvänsä, ja Myrkytystietokeskuksen tulisi kyetä vastaamaan kysyntään kaikkina vuorokauden aikoina ympäri vuoden.

Kemikaalilainsäädännön myötä uudistuu terveydelle vaarallisten kemikaalien vähittäismyynnin järjestäminen. Kun nykyisin edellytetään myrkkylain nojalla vaarallisten kemikaalien ostolupia ja vähittäiskaupan myyntilupia, uudistetussa menettelyssä pyritään lähinnä valvomaan kemikaalia ja sen kulkeutumista. Tästä saattaa aiheutua ongelmia, joten valiokunta kiinnittää huomiota asian seuraamisen tarpeeseen. Tarvittaessa tulee kiristää näitä valvontamenettelyjä.

Valiokunta ehdottaa kemikaalilakiin tehtäväksi kaikkiaan kahdeksan pykäläkohtaista muutosta. Osa muutoksista on teknisluonteisia, osalla pyritään selventämään lainsäädäntöä ja eräissä tapauksissa kehitetään lainsäädäntöä edelleen.

Valiokunnan ehdotus kemikaalilain 21 §:n muuttamiseksi tarkoittaa sanamuodon muuttamista samaksi kuin 20 §:ssä on säädetty valmistajan tai maahantuojan velvollisuudesta tehdä ilmoitus lääkintöhallitukselle. Näin vältetään epäselvyydet siitä, onko lääkintöhallituksen toimivalta myöntää poikkeuksia uuden aineen luovuttamisen määräajasta erillainen kuin ilmoitusvelvollisuus. Ennakkohyväksymistä koskeva velvollisuus ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös puupitoisen massan suojaamiseen tarkoitettuja limantorjuntakemikaaleja, koska ne ovat rinnastettavissa mm. selluloosamassan suojaamiseen tarkoitettuihin kemikaaleihin.

Luonteeltaan tekninen, mutta tarpeetonta byrokratiaa purkava, on ehdotuksemme 36 §:n muuttamiseksi, jolla vältetään kaksinkertainen ilmoitusvelvollisuus.

Lakiehdotuksen 41 §:n mukaisella asetuksella lääkintöhallitukselle ehdotetaan oikeus määrätä, mitä kemikaaleja pidetään huumavina asetettaessa valmistajalle ja maa-

hantuojalle ilmoitusvelvollisuus myrkyllisen tai erittäin myrkyllisen kemikaalin jakelun aloittamista koskevan ilmoituksen tekemis-

seen.
Periaatteellisesti tärkeä selvennys sisältyy 44 §:ään. Hallituksen esittämässä muodossakin se olisi ehkä voitu tulkita siten kuin se nyt valiokunnan esittämässä muodossa on välttämätöntä tulkita.

Edelleen valiokunta on pyrkinyt selventämään 57 §:ää niin, että siitä selvästi käy ilmi, mitä tehtäviä suorittaa laboratorio, jonka lääkintöhallitus on hyväksynyt valtuutetuksi testauslaboratorioksi, ja millaista laboratoriohenkilökunnan tulee olla.

Arvoisa puhemies! Kemikaalilain merkitys on todella suuri. Toivottavaa on, että laki saadaan nopeasti voimaan mukaan lukien nekin osat, jotka ehdotetun voimaantulosäännöksen mukaan tulevat voimaan vasta myöhemmin asetuksella säädettävänä ajankohtana. Tärkeää on myös, että viranomaiset käyttävät riittävästi niitä valtuuksia, joita on eri asioista säädetty asetuksella, ja niitä valtuuksia, joita viranomaisilla on kieltää tai rajoittaa terveydelle tai ympäristölle haitallisten kemikaalien käyttöä ja maahantuontia. Vain näin myös tämän lain säännöksiä hyväksi käyttäen voidaan edistää ihmisten terveyttä ja ympäristön ja sitä kautta meidän kaikkien hyvinvointia.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Valiokunnan arvoisa puheenjohtaja totesi, että kemikaalilailla tulee olemaan suuri merkitys. Tähän toteamukseen voi lämpimästi yhtyä. Sitä voisi jatkaa sillä tavalla, että voisiko sillä olla vielä suurempi merkitys, jos se ehkä olisi kirjoitettu vieläkin terävämpään muotoon kuin se nyt on valiokunnassa muotonsa saanut.

Länsimainen kulutusyhteiskuntamme paljolti perustaa aineellisen kehityksensä kemikaalien varaan. Kehitystä jopa mitataan sillä, kuinka paljon uusia kemikaaleja pystytään syntetisoimaan kunakin vuonna. Tämä on siis eräällä tavalla koettu mahdollisuudeksi, mutta samalla siitä on tullut uhka niin luonnon kuin ihmisenkin terveydelle.

Meillä on muutamia erinomaisen hyviä esimerkkejä siitä, kuinka kemikaalien kanssa toimimiselle voi käydä. Ehkä kaikkein raffaavin esimerkki on DDT:n käyttö. Muistan hyvin koulupoikana olleeni pakkokatselle-

massa filmiä, jonka nimi oli Vihreä vallankumous. Siinä ei tosin puhuttu vihreästä liikkeestä eikä sen toteuttamasta vallankumouksesta mitään, vaan maataloudessa esiintyvistä vallankumouksesta, kun käytetään DDT:tä kasviensuojeluaineena. Silloin loihdittiin kuva uljaasta tulevaisuudesta, jossa ei nälkää koeta. Maatalous tuottaa kaikille riittävästi ravintoa DDT:tä apuna käyttäen.

Meni vain 15 vuotta, kun havaittiin, että siinä menevät ohessa myös ihmiset. Ja niin meilläkin DDT:n käyttö on kielletty. Sen sijaan DDT-uhka on edelleen olemassa muun muassa Intiassa, minkäänlaista käytökieltoa ei ole. Tällä hetkellä kaikkein DDT-pitoisimpia luontokappaleita ovat pingviinit Etelänapamantereeseen reunoilla. (Ed. Kettunen: Muistaako puhuja, mikä oli tunnetuin DDT-tuote Suomessa?) — Enpä nyt muista. (Eduskunnasta: Ludemyrkky! — Ed. Kettunen: Täystuho!) — No niin, selvä, sieltä se tuli.

Toinen hyvä esimerkki on PCB-aineet eli polyklooratut bifenyylit. Niitäkin on pidetty erinomaisen merkittävänä ihmisen apuvälineenä, kunnes on havaittu, että niissä onkin epäpuhtautena kaikkein myrkyllisintä ainetta, mitä ihminen on ikinä pystynyt syntetisoimaan, eli dioksiineja ja puraaneja. Tällä hetkellä ponniskellaan eri puolilla siitä, kuinka PCB-aineista voitaisiin luopua.

Kolmas ja todella ajankohtainen esimerkki tulee freoneista. Kun Du Pont -konsernin laboratoriossa syntetisoitiin ensimmäiset kloorifluorihilivedyt 1920-luvulla, niin silloin todella luotiin tulevaisuuden aine markkinoille. Tänä päivänä tiedetään, että tämä tulevaisuuden aine tuhoaa meidän tulevaisuutemme, sen otsonikerroksen, joka suojelee meitä ultraviolettisäteilyltä. Näitä esimerkkejä voisi luetella vaikka kuinka paljon.

Olennaista poliittisesti on se, millä tavalla reagoidaan, kun tieto näistä kielteisistä puolista tulee ilmi. Ensimmäinen on elinkeinon puolustus, elinkeinon harjoitusta ei saa rajoittaa. Toinen on ilmiantajien leimaaminen haihattelijoiksi, jopa yhteiskunnan kehityksen vihollisiksi. Kolmas on vaatimus tieteellisestä näytöstä — kuoleeko varmasti, jos näitä kemikaaleja ympäristössämme on. Vaatimus koskee ilmeisesti myös ihmistä. Vihdoin viimein on jarrutusvaihe, jossa sitten ne, jotka katsovat, että aihetta huoleen ei

ole, pyrkivät politiikassa jarruttamaan kaikin tavoin sitä, että näiden haitallisten aineitten käytöstä luovuttaisiin. Suomi sopii tässä erinomaisen hyväksi esimerkikimaaksi tässä ja nyt. Se koskee niin freoniasiaa kuin on koskeva varsin monta muuta esimerkkiä.

Tänä päivänä teollinen maailma ja myös teollistumaton maailma maksavat niitä laskuja, jotka kemikalisoitumisesta on, samalla kun nauttivat niistä hedelmistäkin, mitä se on mukanaan tuonut. Kysymys on niistä terveysvaaroista, joista valiokunnan arvoisa puheenjohtaja tuossa äsken totesi. Mutta sen ohella on tullut myös uusia kustannuksia yhteiskunnan maksettavaksi: puhdistamiskustannukset, jotka voivat olla todella huikeita, ei puhuta vain sadoista miljoonista markoista vaan miljardeista, ovat tulossa hallinnoimiskustannukset, jotka ovat mukana tässäkin kemikaalilakimietinnössä, ja ovat tulossa mukaan elinkeinon harjoituksen rajoitukset, ei saakaan tehdä enää mitä lystää.

Kestävän tulevaisuuden vaihtoehto onkin kemikalisoitumisen pysäyttäminen ja sellaisten kemikaalien käyttöön tukeutuminen, joiden haittavaikutukset ovat minimaaliset taikka joita mieluiten ei ole ollenkaan. Yrity maailman pyrkimykset tässä suhteessa ovat kovin toisenlaiset kuin kestävän talouden pyrkimykset. Monet yrity maailman edustajat haluavat kemikaalien avulla maksimoida lyhyen aikavälin voitot. Historiallisesti on syytä muistaa, että kaikki aikaisemmat ihmisen kulttuurit ovat tuhoutuneet nimenomaan siihen, että on pyritty lyhyellä aikavälillä maksimoimaan tuottojen ja menojen välinen suhde. Siihen sopii hyvin esimerkki siitä, että kun laskee housunsa pakkasella, ensin tulee vähän lämmin ja sitten erinomaisen kylmä, kun housut jäätyvät persaukseen kiinni. (Ed. T. Roos: Pitää kokeilla!) — Ed. Jaakonsaari kertoi minulle tämän kokemuksen, en tiedä, oliko henkilökohtaisen kokemuksen perusteella vai ei. (Ed. T. Roos: Liian pieni otos!) — Ed. T. Roos osallistuu jatkokokeisiin.

Toinen on se, että pelataan kaupan esteillä. Halutaan poistaa kaupan esteet kaikin tavoin silloinkin kun tällä tavalla saadaan aikaan turvallisuuden puolella kielteisiä näkökohtia. Valiokunta on mietinnössään todennut tämän asian, mutta olisin toki toivonut, että tämä kohta mietinnössä olisi ollut edellyttävässä muodossa, että valiokunta oli-

si edellyttänyt, että tällä kaupanestenäkökohdalla ei pelata, niin sanoakseni.

Kaikkein parasta tietysti olisi ollut se, että tästä olisi ollut kemikaalilaissa selvä pykälämaininta. Avainasemassa tässä laissa ovat 43 ja 44 §, siis kielto- ja rajoituspykälät. Niillä kerrotaan teollisuudelle ja meille kuluttajille, mitä me saamme tehdä ja mitä emme. Nykyterminologiaa käyttäen kysymys on tuotannon ja kulutuksen ohjauksesta. Tässä suhteessa olisin toki toivonut, että olisi voitu mennä valiokunnan mietinnössä pitemmälle kuin nyt on tapahtunut. Tähän asiaan kiinnitin huomiota jo lähetekeskustelun yhteydessä. Oppositioista osa on asettunut tässä yhteydessä jo freonien käytön kiellon kannalle. On hyvä, että se on otettu tässäkin yhteydessä esille.

Nyt lain hyväksymisen tiimoilta jää todella runsaasti olennaisia asioita asetuksella säädettäväksi. Näin vastuun painopiste siirtyy selvästi hallituksille, jotka kulloinkin istuvat. Henkilökohtaisesti en oikein ymmärrä halua ottaa tämän laatuissa asioissa valtavan suurta painetta itselle. Siinä on jotakin sadistiseen masokismiin viittaavaa piirrettä. Olisi paljon helpompi tukeutua eduskunnan tahdon ilmaisuun kuin jatkuvasti olla joka päiväisen paineen alaisena.

Valiokunta on aivan oikein kiinnittänyt terveys- ja ympäristöhaittoihin huomiota mietinnössään ja nimenomaan yhteisvaikutusten huomioon ottamiseen ja siinä yhteydessä todennut, että tarvitaan voimavaroja lisää. Tässäkin siirtyy valtavan suuri vastuu hallituspuolelle siitä, että tästä automaattisesti on budjettiseuraamuksia, muutenhan tällä lausumalla ei ole mitään merkitystä. Se on vain harras toive. Se on juuri sitä, että yhteiskunta maksaa laskun siitä, mitä se täällä luonnossa ja ihmiset keskenään tekevät.

Arvoisa puhemies! Laki- ja talousvaliokunta ehdotti lausunnossaan talousvaliokunnalle, että yhteiskunnan on pääosiltaan vastattava kansainvälisen standardin täyttävästä kemikaalitutkimuksesta, ja totesi, että vain tällaiseen järjestelmään tukeutuen voivat pienet ja keskisuuret yritykset tuottaa kemikaaleja ja käydä niillä kauppaa. On valitettavaa, että tätä laki- ja talousvaliokunnan kannanottoa ei ole otettu talousvaliokunnan mietintöön mukaan, sillä tämä on varsin olennainen asia. Nyt tämä tutkimuspuoli tulee kes-

kittymään ylikansallisille suuryhtiöille, ja Suomenkin hallitus, joka on halunnut käytännön vallan itselleen näissä asioissa, joutuu tukeutumaan ylikansallisten yhtiöiden laboratorioden määritystuloksiin. En pidä sitä kovin viisaana. (Ed. Kettunen: Vielä väärennettyjäkin useasti!) — Niinkin voi olla kuin ed. Kettunen totesi.

Laki- ja talousvaliokunta piti tärkeänä, että selvitetään mahdollisuudet keskittää kokonaisvastuu yhdelle ministeriölle ja että ylimmän toiminnallisen koordinaatiovastuun johto- ja ohjausasiassa tulee jokaisessa tilanteessa olla yhdellä ministeriöllä. Tämän osan laki- ja talousvaliokunnan lausuntoa talousvaliokunta kuittaa toivomuksella yhteistyöstä. Pidän tätäkin vähän turhan pliiisuna suhtautumisena vakavaan asiaan samoin kuin sitä, että kun laki- ja talousvaliokunta lausunnossaan totesi, että tulee olla toimiva tietoyhteysjärjestelmä kunnista kemikaalikeskusrekisteriin, siitäkään ei varsinaisessa mielessä ole mitään heijastusta. Näillä asioilla on käytännön työn kannalta mitä suurin merkitys ja erikoisesti kuntatasolla, sillä sielähän keskeinen valvonta tulee tapahtumaan.

Arvoisa puhemies! Yhteenvetona totean, että suurin heikkous kemikaalilaissa siinä muodossa, kuin se nyt valiokunnasta on täysistuntoon ensimmäiseen käsittelyyn tullut, on siinä, että siinä jää paljon asetuksella hoidettavaksi, ja eduskunta voisi olla paljon terävämpi asettaessaan raameja yhteiskunnan tulevaisuuden kemikalisoitumiselle.

Ed. Mönkäre (vastauspuheenvuoro): Ed. Pulliainen kiinnitti huomiota moniin tärkeihin asioihin, joista voimme varmasti olla, myös kaikki hallituspuolueiden kansanedustajat, yhtä mieltä hänen kanssaan.

Kun ed. Pulliainen totesi, että jäi asetuksella säädettäväksi liian suuria määriä asioita, hän oli mielestäni hieman ristiriitainen. Hänhän totesi, että kemikaalien kyseessä ollen tiedot vanhenevat hyvin nopeasti, esittäessään DDT:n ja PCB:n ja freonien nykyisen tietämyksen tilanteen tuloa. Mutta eikö juuri tällaisessa tilanteessa, kun ovat kysymyksessä näin nopeasti muuttuvat tiedot, ole tärkeää, että laki ei ole liian jyrkkä ja liian rajaava vaan että asetuksilla voidaan asioita koko ajan korjata, kun tietoa asiassa tulee lisää?

En ihan ymmärtänyt kritiikin kärkeä, kun

hän totesi, että kun jotakin ainetta epäillään myrkylliseksi, reaktiomalli on se, että tulee elinkeinoelämän puolustus ja ilmiäntöjen leimaaminen ja vaatimus tieteellisestä näytöstä. Eikö nyt varsinkin viimeinen asia, vaatimus tieteellisestä näytöstä, ole hyvin tärkeä? Sitä hän itsekin ed. Pulliainen toi esille, että tieteellinen näyttö etenee.

Eikö ole nyt tärkeää se, että me olemme saaneet kemikaali- ja myrkkylain uudistusesityksen tänne? Sehän osoittaa, että asia on tiedossa, ja näistä asioista kuitenkin ihan päivittäin keskustellaan.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Mönkäreelle muutamia näkökohtia.

Vuoden vaihteessa akateemikko Oiva Ketonen piti Yleisradion ohjelmassa erittäin upean esitelmän juuri siitä asiasta, missä vaaditaan tieteellistä näyttöä ja missä se ei ehkä ole paikallaan. Hän otti esille juuri sen asian, josta puhuin, että kemikaaleista vaaditaan näyttöä siitä, että ihminen kuolee niihin. Se on kovin sopimatonta, ja siinä tiedettä käytetään väärään kohteeseen. Tämä akateemikko Ketosen puhe on saatavissa Yleisradion arkistosta, ja se kannattaa ed. Mönkäreinkin lukea tai kuunnella.

Toiseksi, arvoisa puhemies, vastauksena ed. Mönkäreelle se, että täältä tulee reilussa viikossa laki ulos, kun saadaan hallituksen esitys tänne. Valmistelu kestää nykyjärjestelmällä näköjään ikuisuuksia, siis ongelma ei ole lainsäädäntötekniisessä päässä. Ongelma on asennepäässä, ja minä pidän erittäin tärkeänä sitä, että on eduskunnan tahdon ilmaisu, joka on silloin varmasti vakavasti otettava jokaisen teollisuusyrityksen kannalta eikä niin, että sieltä pommitetaan koko ajan valtioneuvoston jäseniä siitä, että nyt kuitenkin pitää pliiisuilla tuonne ja pliiisuilla tänne, niin kuin on freoniasissa käynyt.

Ed. Mönkäre (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta hallituksen esitys ja se, että eduskunta nyt sitä on hyväksymässä, on osoitus juuri siitä, että nyt ei enää vaadita näyttöä siitä, että kemikaali aiheuttaa kuolemaa, vaan todella hallitus lähtee siitä, että täytyy osata ennakoida asiat, jotka voivat olla ihmisen terveydelle tai ympäristön terveydelle haitallisia, ja sillä tavalla on

päästy askel asenteellisesti eteenpäin. En näkisi tilannetta niin synkkänä kuin ed. Pulliainen näkee.

Ed. Ahde (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ehkä kuitenkin kohtuuden nimesä on se sanottava, että on onnellista, että hallitus noin kymmenen vuoden lainvalmistelun jälkeen on saanut kuitenkin eduskunnalle annettua esityksen ns. uudeksi myrkkylakiksi, joka on ratkaiseva parannus voimassa olevaan lainsäädäntöön. Sekin minusta on välttämätöntä, että eduskunta ei säädä yksityiskohtien osalta niin tiukasti, mistä ed. Mönkärekin puhui. Eikö asetukselle pitäisi antaa mahdollisuuksia joustaa tai mennä pitemmälle?

Mielestäni olisi kuitenkin ollut tarkoituksenmukaisempi ratkaisu hallinnollisesti myrkkylaista puhuttaessa ja mikä mielestäni olisi pitänyt järjestää, olisi se, että ympäristöviranomaiset olisivat olleet keskeisiä valvontaviranomaisia lain toteuttamiseksi ja toteutumiseksi eikä niin kuin nyt käy, että se on sosiaali- ja terveysturvaviranomainen. Mutta tiedän, että asiaa on pitkään hallituksessa puitu ja että molemmille viranomaisille tulee valvontatehtäviä. Kuitenkin olisin toivonut perusjaon olevan toinen.

Sanon kuitenkin lopuksi sen, että tärkeintä on se, että laki nyt kuitenkin eduskunnasta mahdollisimman nopeasti saatiin ulos, jotta todella vanhentunut ja tarkoitukseen sopimaton voimassa oleva laki saadaan historiaan.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Usko, joka on tullut esille puheenvuoroissa, että nyt korjattaisiin todellakin jotakin ratkaisevasti, on liian hyväuskoista ajattelua. Tietenkin, niin kuin ed. Ahde totesi, askel eteenpäin kuljetaan, mutta kun on seurannut parin vuosikymmenen ajan koko asian käsittelyä ja yrityksiä saada jonkinlaista rajoitusta myrkkujen levittämiseen ja käyttöön, toivotonta on. Lakiin edelleen jää asetuksella erilaisia mahdollisuuksia, ja myöskään lain teksti ei loppujen lopuksi tällaisena aseta sellaisia rajoja, joita välttämättä tänä päivänä tarvittaisiin jo sillä asiantuntemuksella, joka on jo olemassa. Edelleen siis jää mahdollisuus, joka vain sinnepäin vähän ohjaa, mutta johon ei ole hyvää luottaa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ahteelle muutama kommentti.

Ensinnäkin todella odotin, että kemikaalilaki olisi saatu eduskuntaan jo silloin, kun ed. Ahde oli ympäristöministerinä, ja hartaasti toivoin, että kehitys olisi jo silloin johtanut tulokseen.

Edelleen yhdyn siihen näkemykseen, että ympäristöministeriöllä todella pitäisi olla valta, olla todellinen koordinaatiovastaaja näissä asioissa. On vahinko, niin kuin puheenvuorossani totesin, että kun laki- ja talousvaliokunta oli tällä linjalla, talousvaliokunta ei enää ollutkaan, vaikka samat puolueet ovat edustettuina kummassakin valiokunnassa.

Kolmanneksi kommenttina se, että se, mitä minä ajan takaa, on se, että kieltolait tulevat lakiin, sillä yrittäjän ja teollisuuden kannalta on niin, että jos kysymys on valtioneuvoston periaatepäätöksestä, niin kuin tällä hetkellä on todellisuus, taikka ne ovat asetuksella pyöreästi kirjoitettuina, siinä on aina toive, että se sittenkin murtuu eikä pidä. Mutta kun se on selvänä laissa, se on selvä viite siitä, että aineita ei käytetä tietyn hetken jälkeen ja sillä sipuli.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kommentti ed. Ahteen puheenvuorolle. Olen hänen kanssaan samaa mieltä siitä, että ympäristöministeriön osuuden tässä pitäisi olla suurempi. Valiokunnassa esimerkiksi ehdotin sitä, että olisi hyvin tärkeää, että kemikaalipakkauksissa, varsinkin niissä, jotka sisältävät erikoisen vaarallisia aineita ja joita käytetään esimerkiksi kotitalouksissa tai pienissä tuotantolaitoksissa, olisi myös ohjeet pakkauksen ja kemikaalin hävittämiseksi. Tästä sitten pyydettiin uusi asiantuntijakierros, ja ympäristöministeriö ehdotti, että ympäristöministeriölle annettaisiin mahdollisuus tällaisia ohjeita antaa. Kuitenkaan tämä ei mennyt läpi, mikä mielestäni olisi ollut erittäin tärkeää ja järkevää eikä paljon kustannuksia vaativa asia. Tällä tavalla ympäristöministeriön osuus jäi paljon pienemmäksi kuin sen olisi tarvinnut jädä.

Olen myös sitä mieltä, että tämä on liikaa puitelaki. Se siirtää tosiaan vallan eduskunnasta virkamiehille ja valtioneuvostolle. Esimerkiksi Saksan liittotasavallassa on huo-

mattu, että puitelaki ei riitä. Siellä on tämän vuoden alussa oikeiston aloitteesta otettu lakiin nimenomaiset kiellot esimerkiksi pcb-aineista, koska katsottiin, että tämä on ehdottoman välttämätöntä.

Ed. Huuhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sekä edustajat Pulliainen että Ahde ja nyt vielä ed. Andersson olivat sitä mieltä, että kemikaalilain olisi tullut painottua enemmän ympäristöministeriön puoleen kuin se nyt on. Uskallan kuitenkin olla tästä asiasta eri mieltä. Kun kemikaalilaissa otetaan kantaa sekä ihmisen että ympäristön terveyteen, ei tulisi missään tapauksessa unohtaa ihmisen terveellisyysnäkökohtaa.

Ympäristöterveydenhuollon asema kaiken kaikkiaan Suomessa on varsin aliarvostettu monistakin syistä ja tämänkertainen keskustelu tavallaan vahvistaa sitä. Meidän tulisi kaikin tavoin lähteä ennakkoluulottomasti osana lääketieteellistä tietämystä kehittämään myös ympäristöterveydenhuoltoa. Siellä on paljon annettavaa vielä ihmisen terveen elinympäristön puolesta.

Ed. Puska: Arvoisa puhemies! Kemikaalilaki merkitsee todella pitkään valmisteltua ja tarpeellista kokonaisuudesta, ja on hyvä, että lakiehdotus on nyt viimein saatu eduskuntakäsittelyyn. Kemikaalien määrän ja lukumäärän lisääntyminen merkitsee ilman pätevää tutkimusta ja valvontaa kasvavaa uhkaa ihmisten ja ympäristön terveydelle. Sen vuoksi on tärkeää, että lainsäädäntö on kattava ja ajan tasalla. Laki on kuitenkin, kuten jo todettiin, varsin yleinen puitelaki, jossa joudutaan antamaan huomattavasti päätösvaltaa valtioneuvostolle ja virkamieskoneistolle. Tämä asettaa erittäin suuria vaatimuksia hallinnolle lain käytännön soveltamisessa.

Olisi erityisen tärkeää, että lain soveltamisen yhteydessä kiinnitetään riittävästi huomiota elinkeinonharjoittajien, siis kemikaaleilla elinkeinotoimintaa harjoittavien yritysten, opastukseen ja neuvontaan sekä myös väestölle tapahtuvaan tiedotukseen. Lakiuudistuksesta saatavia kokemuksia tulisi seurata ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin haavittujen ongelmien korjaamiseksi. Lain toimeenpanon, joka todella on poikkeuksellisen tärkeä, yhteydessä tulisi kiinnittää huomiota

siihen, että kansalaiset, järjestöt ja muut yhteisöt voisivat saada haluamaansa käytännöllistä tietoa kemikaalien terveys- ja ympäristövaikutuksista. Tämä vaatii toisaalta sekä paikallista asiantuntemusta että neuvontaa. Tulisi myös kehittää valtakunnallista tietokeskuspaikkaa, josta korkeamman tason tietoa olisi nopeasti ja pätevästi saatavilla. Eräänä luontevana yksikkönä lienee Kansanterveyslaitoksen ympäristötoksikologian osasto Kuopiossa.

Samalla tulisi, kuten valiokunta mietinnössäänkin toteaa, huolehtia valtakunnallisen Myrkytystietokeskuksen virkavajauksen poistamisesta, jotta tämä tärkeä keskus voisi jatkossa selviytyä erittäin tärkeästä kansallisesta tehtävästään. Valiokunnan saaman tiedon mukaanhan tilanne tässä suhteessa on erittäin puutteellinen.

Kemikaalien määrän lisääntyessä tarvitaan pätevää ja riittävää kotimaista tutkimustyötä kemikaalien terveys- tai ympäristöhaittojen torjumiseksi tarvittavien pätevien ja asianmukaisten normien kehittämiseksi. Tutkimustyön vaatimiin voimavaroihin tulee kiinnittää riittävästi huomiota. Samalla on hyvin tärkeää, että Suomessa ei tingitä kemikaalien terveys- ja ympäristöhaittojen torjumiseksi säädetyistä normeista mahdollisesti lievempien kansainvälisten normien hyväksi. Tämä on erittäin tärkeää ajankohtaisessa keskustelussa Euroopan yhdentymisestä ja sen paineissa.

Lakiuudistuksen vaatimat riittävät voimavarat tulee turvata tutkimuksessa, keskushallinnossa ja erityisesti myös paikallisessa kunnallisessa valvontatoiminnassa. Pätevää henkilöstöä tarvitaan normeihin liittyvässä tutkimuksessa, opastuksessa, koulutuksessa ja valvonnassa. Tässä mielessä oli varsin erikoista, että ympäristöministeriön kansliapäällikkö ilmoitti valiokunnassa omanaan ja sosiaali- ja terveystieteiden kansliapäällikön yhteisenä kantana, että hallituksen esityksessä ilmoitettu voimavaratarve on epärealistisen pieni. Miten hallitus voi lakiesitykseen liittää tällaiset perustelut, kun kahden keskeisimmän ministeriön kansliapäälliköt ilmoittivat hallituksen ilmoittaman resurssitarpeen olevan epärealistisen pienen lain vaatimat tarpeet huomioon ottaen? Miten tämä asia todella aiotaan hoitaa?

Niin sanottujen cfc-kemikaalien, kloori- fluorihilivetyjen, ja muiden otsonikerrosta

tuhoavien aineiden käytön lopettamisen tärkeystä vallitsee maassa varsin laajan periaatteellinen yksimielisyys. Olisi ollut tärkeää, että nyt vireillä olevan lainsäädännön uudistamisen yhteydessä tästä olisi voitu sopia. Toisin kuin ed. Pulliainen sanoi, muistaakseni koko oppositio oli tässä asiassa yhtenäinen valiokunnassa.

Lakiesitys sisältää määräyksen, jonka mukaan terveydelle tai ympäristölle vaarallisten kemikaalien valmistajan tai maahantuojan tulee jokaisesta kemikaalista lähettää työsuojeluhallitukselle erityinen käyttöturvallisuustiedote. Tätä käyttöturvallisuustiedotetta koskevan uudistuksen käytännön vaikutuksia oli jossakin määrin vaikea arvioida, eikä siitä valiokunnan asiantuntijakäsittelyssä saatu aivan selvää käsitystä. Kysymyksen on epäilemättä kymmenistä tuhansista kemikaaleista, hyvin erityyppisistä kemikaaleista, ja monia käytetään vain suhteellisen pieniä määriä esim. tutkimustyössä, laboratoriotyössä jne. Vaikeuksia voikin syntyä erityisesti pieninä määrinä käytettävien kemikaalien suuren lukumäärän vuoksi.

Esitettävä maksu voi myös muodostua kohtuuttomaksi suhteessa aineen myyntiin. Kun työturvallisuuslain mukaiset käyttöturvallisuustiedotteet ovat maksuttomia ja kun kemikaalivalvonnan kannalta tulisi kaikin tavoin edistää kattavan käyttöturvallisuustiedotteen saamista, tulisi myös tässä yhteydessä pidättäytyä käyttöturvallisuustiedotetta koskevasta maksusta, kuten keskustan vastalauseessa esitetään. Tämän asian suhteen oli mielenkiintoista, että valiokunnassa mietinnön ensimmäisessä käsittelyssä kokoomuksen edustajat äänestivät yhdessä keskustan edustajien kanssa tähän pykälään muutoksen. Toisessa käsittelyssä kokoomuksen edustajat oli kuitenkin palautettu hallituksen esityksen taakse.

Yllättävän vähälle huomiolle on jäänyt se, että laki merkitsee erittäin huomattavaa muutosta terveydellisesti vaarallisten kemikaalien vähittäismyynnin järjestämiselle. Nykyisen ja siis kumottavaksi tulevan myrkkylain mukaan I ja II luokan myrkkyyä saa myydä vain apteekista tai lääninhallituksen luvan perusteella muusta kaupasta. Näistä kauppaluvista lakiehdotuksessa luovutaan. Mikä tahansa vähittäiskauppa voi ruveta myymään hyvinkin vahvoja myrkkyyä ilman

mitään lupia ja ilman että kunnallinen valvontaviranomainen saa asiasta tiedon.

Kemikaalilakiesitys merkitsee myös muu-
tosta terveydelle vaarallisten kemikaalien luovuttamisessa asiakkaalle. Myrkkylain mukaan edellytetään I luokan myrkkyyjen luovuttamiselle poliisiviranomaisen myöntämää ostotodistusta. Tästä menettelystä luovutaan ja se korvataan pelkällä vähittäiskaupan myyntikirjanpidolla. Tämän periaatteessa ja käytännössä erittäin suuren myrkkyyjen vähittäismyyntiä koskevan uudistuksen perusteet arveluttavat. Kun myrkyllisten kemikaalien käytön valvontaa pitäisi päinvastoin kiristää, tällainen vähittäismyynnin täydellinen liberalisointi tuntuu oudolta.

Kun myrkyllisten kemikaalien valmistajien ja maahantuojien intresseissä on luonnollisesti saada tuotettaan myytyä mahdollisimman paljon, merkitsee vähittäiskaupan vapauttaminen luonnollisesti paineita vaarallisten myrkkyyjen myynnin lisäämiselle. Vaarallisia myrkkyyä voidaan antaa vaikka romukauppojen myytäväksi ilman lupaa ja ilman ilmoitusta valvontaviranomaisille. Samoin todella luovutaan poliisin antamista vaarallisten myrkkyyjen ostoluvista, jolloin myrkkyyjen ostaminen edelleen helpottuu ja kontrolli löysoy.

Paitsi, että uudistus epäilemättä yleensä lisää vaarallisten myrkkyyjen myyntiä, se myös vaikeuttaa esimerkiksi myrkkyyjen rikollisen tai mahdollisen terrorismikäytön valvontaa, mitä päinvastoin pitäisi tiukentaa eikä heikentää. En luonnollisestikaan kannata byrokratiaa ja valvonnan lisäämistä yleensä, mutta nimenomaan erittäin vaarallisten myrkkyyjen kohdalla tällainen vaatimus lienee perusteltu ja vapaan liberaaliliiketoiminnan ja kaupan esteiden poistamisen vaarat ovat mitä ilmeisimmät.

Tässä suhteessa on vielä palautettava mieleen, että lain periaatteenahan on siirtyä kaupan valvonnasta kemikaalin valvontaan, kuten pakkausmerkintöihin jne. Tämä periaate, jossa on hyvääkin, merkitsee kuitenkin todella valvonnan heikkenemistä tapauksissa, joissa sinänsä määrättyihin syihin tarpeellisia myrkyllisiä kemikaaleja käytetään taloudellisista syistä, tietämättömyydestä tai jopa rikollisista syistä väärin. Tällaiset mahdollisuudet ovat ilmeiset, ja tätä puolta on uudistuksessa pohdittu mielestäni riittämättömästi.

Olisi siis erittäin tärkeää, että terveydelle vaarallisten kemikaalien vähittäismyynnin asianmukaisuutta ja säännösten noudattamista voitaisiin myös jatkossa valvoa riittävän tehokkaasti. On välttämätöntä seurata uudistuksesta saatavia kokemuksia eli sitä, voidaanko terveydelle erittäin vaarallisten myrkkujen vähittäismyynnin riittävä valvonta uudistuksen jälkeen turvata. Tarvittaessa tulee ryhtyä toimenpiteisiin valvontamenettelyn olennaiseksi tehostamiseksi.

Arvoisa puhemies! Tulemme lain toisessa käsittelyssä ottamaan kantaa lain eräisiin pykäliin keskustan vastalauseessa esitetyltä pohjalta.

Ed. Ikonen: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys kemikaalilaiksi ja laiksi torjunta-ainelain 4 §:n muuttamisesta on viipynyt vuosia valmisteluportaassa, ja pitkään se viipyi myös valiokuntakäsittelyssä, mikä osoittaa lain laaja-alaisuutta ja monitahoisuutta. Monet asiantuntijat totesivat, että laki alkaa olla vanhentunut jo syntyessään.

Maailmassa olevien kemikaalien määrä on suuri. Puhutaan noin miljoonasta rekisteröidystä kemikaalista, joista tuotannossa käytetään noin 70 000:ta erilaista kemikaalia. Puhutaan myös viidestä miljardista yhdistelmästä. Kaiken aikaa syntyy uusia kemikaaleja, joten kokonaismäärä kasvaa huimaa vauhtia. Pahinta on se, ettei käytännössä voi selvittää heti kaikkien kemikaalien vaikutuksia, vaikka tutkimusta tehostettaisiinkin. Haitat saattavat ilmetä vasta pitkän ajan kuluttua.

Nyt käsiteltävänä oleva laki on puitelaki, joka sisältää kansainväliset suositukset ja säännökset ennakkovalvonnasta, terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäisemisestä. Koska lain monet keskeiset asiat säädetään asetuksella, valiokunta painottaa, että asetukset on laadittavat erityisen huolellisesti lain tavoitteiden eli kemikaalien aiheuttamien terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäisemisen ja torjumisen saavuttamiseksi. Asetuksissa tulee näkyä myös Suomen tiukka linja. Nykyisen myrkkylain säännökset sisällytetään käsiteltävänä olevaan kemikaalilakiin ja myrkkylaki kumotaan.

Kemikaalilain lainsäädäntö ja valvonta hajaantuu kolmen eri ministeriön, nimittäin sosiaali- ja terveysministeriön, kauppa- ja

teollisuusministeriön ja ympäristöministeriön, hallinnonalalle. Tämä on erittäin harvinaista. Koska valtionhallinnossa valvonta hajaantuu näin varsin moneen portaaseen, saattaa muodostua tilanne, jossa jokin osa kemikaalien valvonnasta ei kuulukaan millekään ministeriölle tai päinvastoin, jolloin useampi taho omii asian itselleen ja voi syntyä ristiriitoja tai vastakkaisia mielipiteitä kannanotoissa. Myös laki- ja talousvaliokunta lausunnossaan puuttui kyseessä olevaan kohtaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön taholta vaikutettiin, että päävastuu laista kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle ja että yhteistoimintaa eri ministeriöiden ja kemikaaliviranomaisten kesken tulee tehostaa. On vain toivottavaa, että käytännössä asia todella näin toimii.

Laki antaa vastuuta myös kuntien kunnanhallituksille sekä terveys- ja ympäristölautakunnille. Jotta selviydytään lain tuomista velvoitteista ja tehtävistä, tulee kemikaaliasiaa tuntevien virkamiesten määrää lisätä. Erityistä painoa tulee panna etenkin jo olemassa olevien virkojen haltijoiden lisäkoulutukseen, samoin luottamushenkilöiden koulutukseen. Tähänhän ed. Pulliainen myös puheenvuorossaan puuttui. On todella niin, että kunnissa joudutaan tekemisiin juuri näiden asioiden kanssa, ja ainakin tällä hetkellä kunnallinen tietämys kemikaaliasioissa on vielä aika lailla vähäistä.

Maassamme on yksi luonteeltaan valtakunnallinen Myrkytystietokeskus, joka palvelee koko maata ja jonka tulee antaa kaikkina vuorokaudenaikoina nopeasti asiantuntevia ohjeita ja neuvoja. Toiminta ei ole ollut aina asiantuntevaa johtuen niukoista henkilö- ym. voimavaroista. Valiokunta esittääkin harkittavaksi itsenäisen Myrkytystietokeskuksen muodostamista ja että valtio maksaa kustannukset kokonaisuudessaan. Nythän niistä huolehtii kuntainliitto. Näin itsenäinen Myrkytystietokeskus pystyisi varmasti antamaan nopeasti asiantuntevaa apua myrkytystilanteessa oleville ihmisille.

Kemikaalin valmistajan tai maahantuojan on laadittava kemikaalista käyttöturvallisuustiedote, jos kemikaali on terveydelle tai ympäristölle vaarallinen tai jos sen käsittelystä aiheutuu vaaraa terveydelle tai ympäristölle. Käyttöturvallisuustiedote tulee esittää työsuojeluhallituksen tarkastettavaksi en-

nen myyntiin tai teollisuuden käyttöön luovuttamista.

Laissa esitetään, että käyttöturvallisuustiedotteesta voidaan periä maksu. Maksun periminen ei ollut laissa lain valmistelun alkuvaiheessa, mutta se lisättiin sinne myöhemmin. Lain perusteluissa sanotaan, että maksulla osittain katetaan lain edellyttämien uusien virkojen ym. kustannuksia. Laissahan esitetään perustettavaksi 22 uutta virkaa, mutta asiantuntijoiden mukaan tarve on huomattavasti suurempi.

Maksun periminen käyttöturvallisuustiedotteesta ei tunnu oikeudenmukaiselta, koska tiedote palvelee sen käyttäjiä ja muitakin. Maksajalle se aiheuttaa taloudellisia rasituksia. Koska työturvallisuuslain mukaiset käyttöturvallisuustiedotteet ovat ilmaisia, yhdenmukaisuuden vuoksi ei käyttöturvallisuustiedotteesta tulisi periä maksua. Tämä sisältyy jättämämme vastalauseeseen.

Arvoisa puhemies! Tänä päivänä jokainen joutuu, tahtoo tai ei, tekemisiin erilaisten kemikaalien kanssa. Toinen kestää ne paremmin, toinen reagoi heti jopa sairauskohdauksiin asti. Samoin kokee ympärillä oleva luontomme. Herkät kasvikunnan ja eläinkunnan yksilöt ovat jo häviämässä. Talousvaliokunta pitääkin tärkeänä, että kemikaaleja koskeva lainsäädäntö saadaan ajan tasalle ja että kaikkia tarpeettomia kemikaaleja pyritään välttämään. Vastuu kemikaalin käytöstä on meillä jokaisella.

Ed. Mönkäre: Arvoisa puhemies! Puutun tässä puheenvuorossani kahteen asiaan, Myrkytystietokeskuksen asemaan maassamme, johon muuten jokainen tähän asti puheenvuoron käyttänyt on myös puuttunut, sekä toisena ongelmajätteiden aiheuttamaan kasvavaan kaatopaikkauhkkaan.

Pari viikkoa sitten kysyin suullisesti hallituksen toimenpiteistä Helsingin yliopistollisessa keskussairaalassa toimivan Myrkytystietokeskuksen asemasta ja tulevaisuudesta. Ministeri Pesola vastasi, miten Myrkytystietokeskus siirrettiin vuonna 1983 HYKS:n kuntainliiton toiminnaksi, kun se sitä ennen oli saanut korvauksensa suoraan valtiolta. Lisäksi kuultiin, että vuonna 1984 Myrkytystietokeskuksen voimia lisättiin kahdella puolipäiväisellä farmaseutilla.

Tällä hetkellä Myrkytystietokeskus on osa Helsingin yliopistollista keskussairaalaa ja

taistelee sen sisällä lääketieteen erikoisalojen kanssa kehittämisestään. Ympäri vuorokautista päivystystä ei ole voitu omin voimin järjestää, vaan lastenklinikan lääkärit oman työnsä ohella vastaavat yöllä tiedusteluihin, joita tulee 3 000 vuodessa.

Kemikaalilain käsittelyn yhteydessä kuulin Myrkytystietokeskuksen johtajalta, dosentti Jussi Vilskalta, mikä merkitys keskuksella on maassamme. Sillä on selkeät tehtävät kemialliseen suuronnettomuuteen varautumisessa sen lisäksi, että se toimii koko maan myrkytystapausten neuvonantajana. Se on ympäri vuorokautisesti päivystävä avoin tiedotuskanava sekä lääkäreille että suurelle yleisölle. Puheluja tulee 22 000 vuodessa, joista 11 000 tulee suoraan kodeista. Suomessa joutuu vuosittain 6 000 ihmistä sairaalaan myrkytysten takia ja myrkytyskuolemia tapahtuu 1 000 vuodessa. Who on antanut suosituksen myrkytystietokeskuksista. Suomelle sen mukaan riittää yksi keskus, jos sen voimat on oikein mitoitettu. Keskus tarvitsee yhden lääkärinviran ja 2–3 osapäivätoimista farmaseuttia nykyresursseihinsa lisää. Näiden lisävirkojen kustannukset olisivat yksi miljoona markkaa vuodessa.

Miksi sitten olisi tärkeää, että meillä on hyvä Myrkytystietokeskus? Keskus antaa suoranaista neuvontaa, niin kuin sanoin, 11 000 puhelussa vuodessa suoraan koteihin ja vähentää turhia usein yöllisiä käyntejä terveydenhuollon päivystyspisteissä. Toisaalta keskus antaa välttämätöntä asiantuntijatietoa maan päivystäville lääkäreille erilaisista myrkytyksistä ja niiden hoidoista, ja tällä tavoin pelastetaan lukuisia ihmisiä vuodessa.

Kolmas kemikaalilain yhteydessä tärkeä näkökulma on varautuminen kemialliseen suuronnettomuuteen. Myrkytystietokeskuksella on yhteydet kansainvälisiin tiedostoihin ja mahdollisuus koota yhteen tiedot asioista, joilla kemiallisen suuronnettomuuden sattuessa on lääkintähuollon yksityiskohtaisessa järjestämisessä merkitystä. Onnettomuuden sattuessa Myrkytystietokeskus, onnettomuustilanteen johtoryhmä ja pelastuspalvelua johtavat viranomaiset ovat yhteistyössä alusta lähtien. Entäpä jos Myrkytystietokeskuksella onkin yöaika eikä ole päivystystä? Tällä hetkellä Myrkytystietokeskuksen henkilökuntatilanne on sellainen, että yöllä tuon päivystyksen hoitavat siis toisen alan erikoislääkärit oman työnsä ohella. Mutta suuron-

nettomuudet eivät yleensä katso kellonaikaa. Parhaan mahdollisen tiedon saanti ympäri vuorokauden näin keskeisessä palvelupisteessä on voitava turvata. Taloudellinen panostus ei ole suuren suuri.

Ministeri vastasi suulliseen kysymykseeni, että Myrkytystietokeskuksesta ei ole käännytty hänen puoleensa henkilöstöpulassa. Nyt näyttää siltä, että tätä tietoa on kyllä ilmassa aika paljon. Lääkintöhallituksen työryhmä esitti jo 1980-luvun alussa Myrkytystietokeskuksen voimien lisäämistä. Talousvaliokunta on useita kertoja eri asioiden yhteydessä mietinnössään viitannut tähän ongelmaan. Myös kansanedustajat ovat tehneet sekä suullisia että kirjallisia kysymyksiä tästä asiasta. Dosentti Vilska sanoo, että hän ei enää jaksa tässä asiassa vedota tämän enempää, joten toivoisinkin, että sitä yhteydenottoa ei välttämättä tarvita, ennen kuin korjaavia toimenpiteitä voidaan tehdä, kun näyttää nyt siltä, että sekä hallituspuolueiden että opposition kansanedustajat täällä ovat täysin yksimielisiä siitä, mitä pitäisi tehdä.

Myrkytystietokeskus on selvästi luonteeltaan valtakunnallinen keskus, jonka kustannukset ja kehittäminen pitää taata suoraan valtion budjetista ilman, että se joutuu kuntainliiton sisällä taistelemaan osastaan HYKS:n rajussa sisäisessä budjettikilvassa. Valtakunnallisen palvelukeskuksen toiminta tulee rahoittaa valtakunnallisesti eikä kuntainliiton toimintona, kuten nyt tapahtuu. Maamme turvallisuus kemiallisen suuronnettomuuden varalta on taattava ja samalla kannustettava Myrkytystietokeskuksen äärimmäisen tärkeää ja asiantuntevaa jokapäiväistä työtä myrkytyspotilaiden hengen pelastamisessa. Myös ne asiat, jotka ed. Pulliainen otti täällä ensimmäisessä puheenvuorossa esille kemikaalien tiedoista, ovat juuri niitä, joita myrkytystietokeskus kerää, ja tekee siellä analyyseja siitä, miten nämä vaikuttavat ihmisen terveyteen.

Valiokunta kiinnitti mietinnössään huomiota myös kemikaalijätteisiin ja niiden salakavalaan luonteeseen esimerkiksi rakennusjätteissä. Kuulimme Mirja Salkinoja-Salosta Helsingin yliopistosta. Hän kertoi kaatopaikkojen ongelmista. Hänen mukaansa jätteiden kuutiomäärästä noin puolet on rakennusjätteitä kaatopaikoilla. Kaikilla niissä olevilla myrkyillä ja kemikaaleilla on suora tie kaatopaikoille, missä ne liukenevat pohjavesiin.

Sveitsissä on jo alettu vaatia kaatopaikkojen suotovesien puhdistusta alipainedialysoinnilla, joka on hyvin kallis menetelmä. Saksassa on kymmeniä kaatopaikkoja julistettu varoitilaan.

Asiantuntija totesi, että Suomessa on hyvä ongelmajätteiden käsittelyjärjestelmä ja että mm. metsäteollisuuden jätevesien puhdistustilanne on maassamme kansainvälisesti katsoen hyvä. Kuitenkin voidaan todeta, että kaatopaikkojen suotovedet ovat yhtä paljon vesistöjä saastuttavia kuin teollisuus. Saksassa tästä on tehty selvitys. Suomessa on tutkittu vain suotovesien raskasmetallipitoisuuksia, ei orgaanisia myrkyjä. Meilläkin pitäisi tehdä hyvä selvitys, mitä kaatopaikkojemme suotovedet sisältävät silläkin uhallalla, että se johtaisi kalliisiin kaatopaikkojen perkausmenetelmiin.

Asiantuntijat toteavat, että Suomessa pohjavedet saastuvat nopeammin kuin esimerkiksi Keski-Euroopassa, vaikka meidän on varmasti sitä vähän vaikea uskoa. Mirja Salkinoja-Salonen esittikin, että bioteknisiä tuotteita pitäisi suosia kemikaalien korvikkeina.

Kemiallisten yhdisteiden määrän lisääntyminen asettaa yhä suuremmat haasteet valvontajärjestelmälle. Kemialliseen suuronnettomuuteenkin on osattava varautua. Läheltä piti -tilanteita on Suomessakin jo ollut useita. Orgaaniset myrkyt ovat salakavalaa ympäristömme saastuttajia.

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies, vördade talman! On helppo yhtyä niihin puheenvuoroihin, joissa on puhuttu Myrkytystietokeskuksesta. Se on erittäin tärkeä laitos. Itse olen varmaan kymmeniä kertoja takavuosina joutunut sinne soittamaan tomissani päivystävänä lääkärinä eri sairauksissa. Se on todella erittäin korvaamaton tietolähde silloin, kun tulee potilas tai lapsi, joka on jotain suuhunsa pannut.

Tämä hallituksen esitys kemikaalilaiksi on, niin kuin tässä on tullut todistettua, sekä tarpeellinen että välttämätön laki. Tällä hetkellä kemikaaleja on kaiken kaikkiaan rekisteröity lähes miljoona kappaletta. Tuotannossa ja teollisuudessa käytetään noin 70 000:ta eri kemikaalia. Mutta näistä vain parista tuhannesta kemikaalista on tutkittu niiden vaarallisuutta ihmiselle ja ympäristölle.

Aikaisemmin ed. Mönkäre mainitsi apulaisprofessori Mirja Salkinoja-Salosen lausunnoista. Hän puhui hyvin vakavaan sävyyn nimenomaan siitä, että kemikaalien määrä jatkuvasti lisääntyy ja että jo tämä määrällinen lisäys merkitsee todella suurta uhkaa meille ihmisille ja luonnolle. Hän sanoi, että kemikaalien käyttöä tulisi kaikin tavoin rajoittaa, kontrollia tulisi lisätä ja tulisi varoa ottamasta käyttöön uusia kemikaaleja, ennen kuin tunnetaan niiden ominaisuudet ja niiden haitat terveydelle ja ympäristölle.

Mikäli nykyinen kemikaalikäytäntö jatkuu, on olemassa todellinen vaara, että kerta kaikkiaan jo parinkymmenen vuoden sisällä tukehdamme kemikaaleihin. Nehän eivät häviä minnekään. Ne sijoittuvat aina lopulta johonkin luontoon, johonkin ravintoketjuun. Jos otamme tämän kemikaalimyrkytysuhkan todesta, ja siihen olisi mielestäni täysi syy, pitäisi nyt käsittelyyn tuodun kemikaalilain olla huomattavasti tiukempi ja kemikaalien käyttöä rajoittavampi kuin tämä esitys on.

Moni puhuja on huomauttanut, että tämä laki on tyypillinen puitelaki. Puitelainsäädännön ominaisuuksiin kuuluu, että se siirtää vastuun, päätös- ja toimivallan eduskunnasta poliittisilta päättäjiltä virkamiehille ja valtioneuvostolle. Olisi tästä syystä ollut tärkeää, että tässä laissa suoraan kiellettäisiin kaikkien myrkyllisimpien terveyttä ja luontoa uhkaavien kemikaalien käyttö.

Tämä on huomattu esimerkiksi Saksan liittotasavallassa, missä viime vuoden loppupuolella ja tämän vuoden alkupuolella tehtiin CDU:n, CSU:n ja FDP:n aloitteesta kieltoehdotus nimenomaan koskien pentakloorifenoliaineita, siis puunsuojeluaineita, jotka ovat erittäin myrkyllisiä. Saksan liittotasavallassa on huomattu, että puitelaki ei riitä. Nimenomaan lainsäädännössä tarvitaan täsmällisiä ja ehdottomia kieltoja sellaisille aineille, jotka ovat liian vaarallisia käytettäväksi. Tällainen selkeä kannanotto lainsäädännössä on myös hyvin tärkeä siitä syystä, että esimerkiksi Euroopan yhteisöt, niin kuin tässä on tullut mainituksi, pyrkii julistamaan kaikki omia normejaan tiukemmat ihmisen terveyttä ja ympäristöä suojaavat säännökset ns. kaupan esteiksi.

Talousvaliokunta ei myöskään katsonut tarpeelliseksi, että tähän lakiin sisällytettäisiin mahdollisuus kieltää kloorifluorihilive-

dyt eli paljon puhutut cfc-aineet, jotka uhkaavat maapalloa suojaavaa otsonikerrosta. Ministeri Bärlundhan on useaan otteeseen, viimeksi viime syksynä, ilmoittanut, että freoneja ja muita otsonille vaarallisia aineita tullaan kieltämään annetussa ilmansuojelulaissa. Kuten olemme saaneet tietää, tämä laki on valiokuntakäsittelyssä tältä osin vesitymässä. Tästä syystä olen vastalauseessa ehdottanut, että kemikaalilakiin tehdään uusi momentti, joka antaa mahdollisuuden cfc-aineiden kieltämiseen. Tällaista mahdollisuuttahan tällä hetkellä Suomen lainsäädännössä ei ole.

Toinen tärkeä kysymys koskee kemikaalien hävittämistä. Valiokuntakäsittelyssä ehdotin, että kemikaalien pakkauksissa tulisi olla ohjeet kemikaalin ja pakkauksen hävittämisestä nimenomaan sellaisissa tapauksissa, missä kyseessä on myrkyllinen, vaarallinen kemikaali ja sitä käytetään esimerkiksi kotitalouksissa tai pienissä teollisuusyrityksissä tai laitoksissa. Tämä kohtuulliselta tuntuva vaatimus olisi mielestäni välttämätön toteuttaa. Myös ympäristöministeriön lausunnossa pidettiin tätä ehdotusta tarpeellisenä, varsinkin joittenkin myrkyllisten kemikaalien kohdalla. Olenkin vastalauseessa ehdottanut, että ympäristöministeriö sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi voisi antaa yksityiskohtaisia määräyksiä varoitusmerkinnöistä ja kemikaalien ja pakkauksien hävittämisestä.

Arvoisa puhemies, vördade talman! Talousvaliokunnan ehdotuksessa kemikaalilaiksi on paljon myönteisiä asioita. Lakia olisi pitänyt kuitenkin tiukentaa ja täsmentää ainakin niiltä osin, joista olen tässä maininnut. Tulen lain toisessa käsittelyssä ehdottamaan niitä pykälälisäyksiä ja niitä ponsia, joita toivon eduskunnan vastuuntuntoisena ihmisten ja ympäristön suojeluun valittuna edustajistona tukevan.

Arvoisa puhemies! Tässä todella elintärkeässä asiassa pelkkä puitelaki jättää liian suuren harkintavallan virkamiehille. Se valta ja vastuu kuuluu meille kansanedustajille.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Ensin aluksi haluaisin esittää iloni ja kiitokseni siitä, että tämän lain valiokuntakäsittely oli minusta hyvin perusteellista, syvällistä ja asiallista, ja siinä valiokunnan enemmistöllä oli aivan selvästi pyrkimys saada aikaan

hyvää lainsäädäntöä. Laista olisi varmaankin tullut huomattavasti parempi, jos meillä olisi tässä maassa toisenlainen hallituspohja, jolloin ehkä kansalaisrohkeus tämän lain tiukentamiseen ja muuttamiseen olisi hallituspuolueissa ollut vähän suurempi. Niin että tässäkin suhteessa kokoomus ei turhaan maan hallituksessa ole: jonkin myrkyn tässäkin onnistuu kansalaisille lykkäämään.

Sitten mitä tulee kysymykseen freonien kieltämisestä tässä laissa, niin siinä on valiokunnan oppositiollakin ollut kahdenlaista ilmaa riippuen siitä, mitä tapahtuu ilmansuojelulaille. Ja kun ilmansuojelulaki on edelleenkin laki- ja talousvaliokunnassa pöydällä, niin voi olla, että se, mitä olemme vastalauseeseemme kirjoittaneet, voi esimerkiksi ylihuomenna olla vanhentunutta. Tietenkin riittää, että freonien ilmaan päästäminen kielletään yhdessä laissa. Ei sitä tarvitse kieltää kahdessa laissa. Toivottavasti, kun tähän lakiin tätä kieltoa ei saatu, niin laki- ja talousvaliokunta on parempi kuin talousvaliokunta ja onnistuu tässä sitten vähän sutjakammin.

Mutta arvoisa puhemies! Pyysin ennen kaikkea puheenvuoron selvittääkseni sitä toisessa vastalauseessa olevaa kantaa, että kemikaalien lukumäärä sinänsä on paha asia. Me elämme hyvin vaarallista aikaa sillä tavoin, että nyt elämänmuodon ja maailman kemiallistuminen on yksi niistä vakavista globaaleista uhkatekijöistä, jotka vaarantavat koko maapallon elinkelpoisuuden. Ja olemmehan jo tilanteessa, jossa esimerkiksi äidinmaito Keski-Euroopassa on niin myrkyllistä, että lehmänmaitona se olisi myyntikiellossa johtuen siitä, että ihminen ravintoketjun ylimpänä kohtana joutuu kärsimään pahiten ympäristömyrkyistä. Ja kuitenkin me tiedämme, että me olemme tässä vaiheessa oikeastaan esimerkiksi juomassa vasta niitä pohjavesien myrkyjä, jotka on sinne joskus 50-luvulla tai 60-luvun alussa laskettu, koska tämä myrkyjen kierto ja imeytyminen pohjavesiin kestää jonkin aikaa. Ja sen takia periaatteessa kaikki kemiallistumisen vastustaminen on hyväksi sinänsä.

Mutta kemiallistumisessa on kaksi puolta: kemikaalien lukumäärä ja niiden määrä tonneina. Valiokunnassakin herätti jonkin verran ihmetystä, miksi pitää kiinnittää huomiota nimenomaan myös kemikaalien lukumäärään eikä ainoastaan niitten tonnimää-

räisiin määriin. Tämä liittyy siihen, että jokaisella kemikaalilla on omat ominaisuutensa, ja koskaan ei pystytty luotettavasti tarkistamaan, ovatko ne turvallisia vai eivät. Sen takia joka kerta, kun otetaan käyttöön uusi kemikaali, tämän kemikaalin suorat vaikutukset ovat epäselviä. Sitten ennen kaikkea sen erilaisissa yhteisvaikutuksissa muitten kemikaalien kanssa on ongelmia.

Ja kun meillä on tällä hetkellä 70 000 kemikaalia maailmassa käytössä, niin niiden välillä on 2,5 miljardia kahden kemikaalin yhdysvaikutusta. Kolmen kemikaalin yhdysvaikutuksia on niin paljon, ettei sitä lukumäärää kannata enää mainita. Joka tapauksessa olennaista on, että mikään tutkimus ei koskaan pysty tyhjentävästi mistään kemikaalista sanomaan, että se on turvallista. Sen takia tulee sellaisia katastrofeja kuin on ollut talidomidin kanssa tai DDT:n kanssa. Näitä aineita ensin pidettiin aivan hyvinä. Esimerkiksi DDT:stä kerrottiin, että se tulee olemaan tämän maailman pelastaja, kunnes kävi ilmi, että toisin käy. Ja tällainen historia meillä on aina vääjäämättömästi edessä, koska tätä tarkastusta ei voida tehdä turvallisesti, ja sen takia kysymys uuden kemikaalin käyttöönotosta on kuin pelaisi venäläistä rulettia.

Tässä tulemme nyt siihen kysymykseen, onko syytä käyttää harvoja kemikaaleja paljon vai useita eri kemikaaleja suhteessa vähemmän. Tämä harvoja ja paljon tai useita ja vähän on sama kuin pelaisi venäläistä rulettia joko suurikaliberisella pistoolilla, jolla ampuu sitten vain yhden laukauksen, tai sitten pienikaliberisella pistoolilla ampuu kaksi laukausta, ja tietää, että tietysti tässä tapauksessa kannattaa ehkä valita se ensimmäinen vaihtoehto.

Sitten mitä tulee tähän keskusteluun todistustaakasta, josta edustajat Mönkäre ja Pulliainenkin kävivät täällä jonkin verran sanavaihtoa, niin minusta tältä osin laki on lievä parannus entisiin, mutta se ei missään tapauksessa ole hyvä. Meidän olisi ehkä pitänyt valiokunnassa esittää muutosta myös tähän kohtaan, mutta koska valiokuntakäsittely muuten oli niin myönteistä, niin me pidimme sitten vähän matalampaa profiilia siellä. Ja tässäkin sanotaan, että voidaan kieltää kemikaali, jonka voidaan perustellusti arvioida aiheuttavan merkittävästi haittaa ihmisten terveydelle tai luonnolle.

Tietysti, jos tässä haluttaisiin olla ikään kuin varman päälle ja toimia sillä tavalla kuin yleensä näissä todistustaakka-asioissa toimitaan, niin tässähän pitäisi lukea, että voidaan kieltää kaikki ne kemikaalit, joista ei varmuudella tiedetä, että ne ovat turvallisia. Näinpäinhän sen pitäisi olla, mutta näin se ei missään maassa ole eikä se näin tietenkään sen takia voi olla Suomessakaan, kun meillä on näitä onnettomia kaupallisia kytkentöjä, joissa hyvää ympäristöä pidetään kaupan esteenä.

Arvoisa puhemies! Tämä laki on selvästi-kin askel parempaan, mutta ei se vielä hyvä ole.

Ed. Lapiolahti: Arvoisa puhemies! Ehdotukset kemikaalilaiksi ja laiksi torjunta-ainelain 4 §:n muuttamisesta on tarkoitettu korvaamaan nykyinen, osittain vanhentunut myrkkylaki. Haluan tässä vain muutamia asioihin keskittyä.

Kemikaalilain 43 ja 44 § antavat valtioneuvostolle vallan kieltää kemikaalin valmistuksen, maahantuonnin, luovuttamisen ja käytön ja muun näihin rinnastettavan käsittelyn sekä määrätä toimintaa koskevia rajoituksia ja ehtoja ja toisaalta myös kemikaalia sisältävien tai sillä käsiteltyjen tuotteiden vastaavan käsittelyn. Tämän edellytyksenä on, että kemikaali tai sen käyttö aiheuttaa tai sen perustellusti voidaan arvioida aiheuttavan merkittävää haittaa ihmisen terveydelle tai ympäristölle. Mielestäni on erittäin tärkeää, että valtioneuvosto käyttää tätä toimivaltaansa. Tämän pykälän perusteella voidaan kieltää muun muassa kloorifluorihiilivetyjen käyttö, koska kaiken sen perusteella, mitä tällä hetkellä tiedämme näiden aineiden vaikutuksesta ympäristöön, on vähintään perusteltua arvioida niiden aiheuttavan merkittävää haittaa.

Valiokunnassa keskusteltiin varsin paljon kemikaalilain nojalla perittävistä maksuista. Toisaalta vaadittiin ja keskustan vastalauseessa edelleen vaaditaan käyttöturvallisuustiedotteen tekemistä maksuttomaksi. Yhtenä vaihtoehtona esillä oli myös se seikka, että valtion maksuperustelain mukaisesti asetuksella olisi säädetty siitä, mistä viranomaisten toimenpiteistä peritään maksua. Valiokunta päätyi tässä hallituksen esityksen kannalle. Maksun periminen käyttöturvallisuustiedotteesta on varsin perusteltua, jotta viran-

omaistoimintaan saadaan riittävät voimavarat sen mahtavan kemikaalimäärän edes jonkinlaiseksi käsittelemiseksi, joka tämän järjestelmän kautta liikkuu. Epäiltävissä on, että nykyiset käyttöturvallisuustiedotteet ovat liian ylimalkaisia ja perustuvat puutteelliseen tutkimukseen. Muutenkin niiden merkitys on ainakin osittain mielestäni heikohko. Yhtenä syynä tähän tietysti on se inhimillisesti ylivoimainen tehtävä, mikä suuresta kemikaalien määrästä aiheutuu. Väitetäänhän käytössä olevan kymmeniätuhansia kemikaaleja, joista aivan varmasti voimme sanoa osalla olevan haitallinen vaikutus ihmiseen tai ympäristöön. Kun vielä otamme huomioon kahden tai kolmen tai vaikkapa seitsemän kemikaalin yhteisvaikutukset, on tutkiminen jo selvästi ylivoimaista. Tästä huolimatta on käyttöturvallisuustiedotetta kehittämällä kyettävä parantamaan nykyistä asiantilaa.

Valiokunnan käsittelyn yhteydessä kävi myös ilmi, että nykyisin myrkkylain nojalla suoritettavat kemikaaleja käsittelevien laitosten tarkastukset eivät ole maksupykälässä mukana. Näitä ei myöskään valiokuntakäsittelyn aikana kyseiseen pykälään lisätty, joten tästä on tulossa uusi kemian teollisuuden maksuhelpotus. Valtion kustannettavaksi jää taas yksi teollisuuden aiheuttaman vaaran torjunnan muoto.

Terveydelle vaarallisten kemikaalien myyntiä koskeva menettely muuttuu. Valmistajalla tai maahantuojalla on kemikaalilain 36 §:n nojalla velvollisuus tehdä kunnan kemikaaliviranomaisille ilmoitus ennen kemikaalin myyntiin luovuttamista. Tähän saat-
taa sisältyä ongelmia, kun tällainen ilmoitus tulee esimerkiksi maahantuojan osalta vain mahdollisesti sille satamakaupungille, johon kemikaali tuodaan, tai sille kunnalle, jossa kemikaali valmistetaan. Vastaavasti myrkyllisestä tai erittäin myrkyllisestä kemikaalista tehdään vähittäismyynti-ilmoitus lääkintöhallitukselle ennen jakelun aloittamista. Kun vähittäismyyntin nykyisestä valvontajärjestelmästä luovutaan, on seurattava tarkoin uuden kemikaalin kulkeutumista koskevan valvontajärjestelmän toimintaa. Lääkintöhallituksen tulee tarvittaessa käyttää mielestäni 40 §:n mukaisia luovutuskieltoja ja rajoituksia, ja samoin viranomaisten tulee käyttää 45 §:n mukaisia kieltoja toiminnan harjoittajaan, joka jatkaa tai toistaa säännösten tai määräysten vastaista menettelyä.

Jäteongelmasta täällä on jo useaan otteeseen puhuttu mm. ed. Mönkäreén ja ed. Anderssonin toimesta. Kemikaalit sitoutuneina muihin aineisiin muodostavat vaikean jäteongelman. Kemikaalit saattavat olla sitoutuneina viattomilta näyttäviin esineisiin kuten esimerkiksi rakennusjätteisiin. Valiokunnan kuulema asiantuntija, joka oli tarkastanut mm. kaatopaikkoja, totesi että useilla kaatopaikoilla on myrkyllisiä ja erittäin myrkyllisiä aineita, joista on vaaraa niin, että ne ajautuvat maaperään ja pohjaveden mahdollisesti pahastikin saastuttaen niitä. Kun ympäristöministeriö on sekä jäteviranomaisen että kemikaalilain mukainen ympäristöä suojeleva viranomaisen, on sillä hyvät mahdollisuudet puuttua asiaan tältä kannalta, ja tätä onkin pidettävä tärkeänä.

Arvoisa puhemies! Tärkeää on myös kemikaalilainsäädännön toimeenpaneminen siten, että sen säännösten nojalla todella voidaan edistää ihmisten terveyttä ja ympäristön puhtautta ja vähentää ja poistaa kemikaalien aiheuttamia terveys- ja ympäristöhaittoja. Se edellyttää siviilirohkeutta niin virkamiehiltä kuin poliittisilta päätöksentekijöiltä kunnissa ja valtionhallinnossa. Lain toimeenpano myös siten, että alusta alkaen käytetään sen sallimia mahdollisuuksia kansalaisten ja luonnon suojelemiseksi koko vahvuudessaan, on varmasti meidän kaikkien etu.

Ed. Jokinen: Arvoisa puhemies! Kemikaaleja on tehty, lakejakin, aikaisemminkin, mutta kemikaalien aiheuttamaa tuhoa ei ole onnistuttu estämään. Tutkimuksia on suoritettu ja uusia aineita kehitetty koko ajan. Samalla on tutkimuksiin perustuen osoitettu, miten turvallista kemikaalien käyttö on, kunnes seuraukset ovatkin osoittautuneet toisenlaisiksi. On ilmennyt hyvin vakavia ja varoitavia sairauksia. Tänäinkin kylvetään satoja erilaisia kemikaaleja suomalaisenkin luontoon eri puolilla maata. Siinä ovat sekä hyönteismyrkyt että kasvien lisäaineet, erilaiset kasvia lisäävät lannoitteet ja muut, joiden todistetaan olevan turvallisia. Samaan aikaan lisääntyvät muun muassa syöpäsaivat suorastaan räjähdysmäisesti. Erityisesti lasten astma- ja muut allergiset sairaudet lisääntyvät. Vesakkomyrkyjä levitetään luontoon parhaillaan jälleen kerran, vaikka

niiden vahingollisuus jo tiedetään, on tiedetty 20 vuotta.

Tällä lailla on toivomusluonteinen sisältö ja tutkimukset ovat edelleen sellaisissa käsissä, jotka itse asiassa ovat jääviä. Valtava asiantuntijoiden määrä on antanut lausuntoja valiokunnassa. Kiinnittää huomiota, että aika suuri osa heistä on liikkeellä myös omassa asiassaan. Eli rahasta on kaikki kiinni tässäkin asiassa.

Näistä kysymyksistä on puhuttu eduskunnassakin vuosikymmeniä, mutta edelleen tuhon voimat jatkavat myrkyjen leviytystä täysin ennallaan. Vaikka lakeja tarkistetaan ja joitakin määräyksiä ja säädöksiä korjataan, ei ratkaisevaa muutosta näy saatavan aikaan. Takaportteja jää auki edelleen liian monta. Myös asetukselle jää liikaa valtaa, koska sen avulla käytännön sovellutus voi muuttaa jopa lain tarkoituksenkin. Tämä on käytännössä todettu.

Juomavedet sisältävät tällä hetkellä sellaisia kemikaaleja ja erilaisia yhdisteitä, jotka ovat todella vaarallisia ihmisen terveydelle. Näitä myrkyjä käytetään runsaasti, eivätkä ne mihinkään häviä, eivät ne kulkeudu ilman mukana toisiin maihin, vaan sadevesien kuljettamana vesistöihin. Osa kulkeutuu myös pohjavesiin ja eri teitä kaikkeen ravintoomme. Puhumme puhtaasta ravinnosta Suomessa, mutta se ei pidä lainkaan paikkaansa. Kalat saastuvat järvisä ja vielä tehokkaammin merissä. Silmättömät silakat ovat vain pieni hälytys, mutta suurin vaara on siitä, mitä emme näe missään muodossa, mutta mikä etenee koko ajan. Tiedämme, että käytetään — niin kuin olemme täällä jo kuulleet — jopa 70 000:ta erilaista kemikaalia. Lisäksi näiden yhdisteet ovat todella arvaamaton uhka kaikelle elolliselle. Juuri nämä luonnossa ja juomavesissä tapahtuvat yhdistymiset ovat arvaamaton tekijä.

Esimerkiksi Turun juomavesi, joka otetaan viljelysalueiden halki kulkevasta Aura-joesta, sisältää asiantuntijoiden mukaan sellaisia kemikaaleja, joita ei nykytuntemuksella voida juomavedestä millään keinoin poistaa ja jotka aiheuttavat mahdollisia geenimuutoksia ym. vaurioita jo lapsissa. Vesi tosin voidaan saada kirkkaaksi ja hajuttomaksi, mutta kemikaaleja ja niiden yhdisteitä ei voida millään poistaa. Ellei tämä ole vaarallinen uhkatekijä lapsille, heidän elämälleen ja koko ihmiskunnalle, kaikille suomalaisille,

niin mikä sitten on se uhka? Neuvojen ja ohjeiden antajia on. On myrkkokeskuksia ja avunjakajia. On myös varautuminen katastrofin varalle, mutta sitä todellista näkymätöntä ja hiipivää uhkaa vastaan, joka on todellinen ja moninkertainen suuronnettomuuksiin verraten, ei ole minkäänlaista suojaa.

Onko totta, että kansanedustajatkin, joiden tulee tietää mistä on kysymys, kieltäytyvät tietämästä? Edustajat puhuvat täällä paljon pienemmistä asioista, mutta liian usein ohitamme kysymyksen, kuinka suuri on jo kemikaalien aiheuttama uhka ja vaara tässä maassa. Kun 70 000 erilaista kemikaalia on käytössä ja näistä vain pieni osa on tutkittu, olisi aiheellista pohtia minkälaisessa maailmassa me todella elämme. Miksi siis sallimme edelleenkin tehtävän vain puitelain näin vakavasta aiheesta? Miksi ei vihdoinkin puututa vakavasti kemikaalien tuhoavaan etenemiseen? Todellakin paljon täsmällisempää ja tiukempaa lakia olisi tarvittu viimeistäänkin nyt. Hallituksen ei tule sallia nitistävän hallituspuolueiden edustajia, jos he rohkenevat ottaa vastustavan kannan ja korjata lakia vielä täällä eduskunnassa. On vihdoinkin aika edetä eikä enää ihmetellä. Tiedän, että kaupallisuus ja voittoon perustuva kemiallisten aineiden tuottaminen ja myyminen ovat suuria tekijöitä. Ne tuottavat hyvin suuria voittoja. Siinä leikissä ei ihmisen terveys ja elämä ole paljontaan arvoinen. Tällainen se on tämän päivän ihmisten maailma ja meidänkin rakas Suomenmaa.

Ed. Kauppinen: Arvoisa rouva puhemies! Kemikaalilain käsittelyn yhteydessä tulee mieleeni noin 30 vuotta vanha televisio-mainos, jossa sanottiin: neljä-seitsemän—yksitoista, Tosca, maailmankuulua kauneutta. Numerosarja tarkoittaa tosin nykyäänkin muutakin kuin tuota tuoksuja tuottavaa kemikaalia. Mitä, en tosin vielä teille paljasta, jääköön se salaisuudeksi.

Nyt olemme käsitelleet hallituksen esitystä eduskunnalle kemikaalilain ja laiksi torjunta-ainelain 4 §:n muuttamisesta. Minä haluan keskittyä pääasiassa tämän kemikaalilain mukaiseen valvontaan tai oikeastaan nykyisin vallitseviin valvonnan epäkohtiin ja niihin liittyviin ongelmiin.

Muutospaineitahan kyseessä olevan lain aikaansaamiseksi on ollut jo pitkään monelta

taholta. Vailla merkitystä ei liene sekään, että kielteisille asioille piti saada positiivisävyinen yhteisnimeke hälventämään ihmisten epäluuloisuutta. Nythän lain nimikkeessä ei mainita enää mitään myrkyistä, vaikkakin se sisältää myös nykyisen myrkkylain ns. sovellutukset.

Nykyinen terveydelle vaarallisten aineiden sääntely ja valvonta tapahtuu usean eri lain puitteissa. Se on ollut omiaan johtamaan epäselvyyksiin ja puutteellisuuksiin lakien hengen toteuttamisessa. Varsinkin valvonta on ollut osin puutteellista, ja vasta aivan viime vuosina siihen on kiinnitetty enenevästi huomiota. Toivon mukaan uuden lain mukana ei tule samanlaisia ongelmia.

Osasyynsä valvonnan puutteellisuuksien esille tulemiseen oli ehkä muutaman vuoden takaisella julkisen sanan varsin voimakkaalla asioihin puuttumisella erään ongelmatapauksen yhteydessä täällä maassamme. Jo silloin oli ratkaisevan tärkeitä lait voimassa, mutta niiden valvontaa ei jostain syystä toteutettu. Toisin sanoen valvonta ei pelannut. Kyseessä oli paikalliset kunnallishallinnolliset intressit ja tuotantolaitoksen omat intressit, mukaan lukien myös yhteiskunnallisten laitosten piittaamaton ja tahallinenkin lakien vastainen käyttäytyminen, johon edes pyydettyä ei läänin valvova viranomaispuuttanut, kuten ei myöskään poliisiviranomaispuuttanut, ennen kuin oikeuskanslerin toimesta ryhdyttiin asiaa tutkimaan. Nykyisessä oikeusvaltiossa eletään vielä tällä tasolla. Kyse on virkamiesten yleisestä moraalista ja ehkä yleisestä asennoitumisesta näihin asioihin.

Valitettavaa onkin todeta, että kyseisen tapauksen tiimoilta muun muassa ylin syyttäväviranomaispuuttanut ei ryhtynyt toimiin, vaikka tapahtuneet olivat tahallisesti tehtyjä, aivan tietoisesti. Asiapapereiden mukaan jopa muinainen nimismieskin oli antanut siunauksensa laittomalle toiminnalle. Arvata sopii, miten yksityinen ihminen voisi siinä tilanteessa toimia, vaikka kyse olisi kuinka todellisesta epäkohdasta, niin kuin silloin olikin. Tämä vain valottaa nykyisen, voimassa olevan lain sovellutuksia. Olettaisin, että uudenkaan lain sovellutukset tuskin paljon sen kummoisempia ovat, niin kauan kuin meillä virkamiesten asennoitumiset ovat tällaisia ja myös kunnallisten poliittisten päättäjien ja kunnallisten poliittisten vaikuttajien.

Toivoo sopii vain, että nykyisillä valvovilla

viranomaisilla on huomattavasti valvutuneempi moraaliksi, koska muutoin nykyin käsittelyssä olevan lain tiimoilta voi tapahtua mitä vain, mikäli valvonta ei pelaa, ja varsinkin, kun kyse on niinkin laajasta raami- eli puitelaista kuin on.

Tämän puitelain toteuttamisessa asetuksella ja viranomaisilla on avainasema. Sovellutusohjeita kentälle antavilta viranomaisiltakin tullaan vaatimaan aktiivista valvutuneisuutta, jotta annetut ohjeet ovat ajanmukaisia eikä kenties edellistä edelliseen lakiin perustuvia. Muun muassa 1984 kävi ilmi, että lääkintöhallitukseen ei ollut tehtäviensä tasalla jakaessaan ongelmajätteiksi luokiteltavien aineiden käsittelyohjeita eri laitoksiin.

On siinä sitten paikallisilla viranomaisilla ihmettelemistä, minkä ohjeen valitset — inhimillisesti ottaen tietysti halvimman vaihtoehdon mukaisen eli kontrolloimattoman polton mm. siinä tapauksessa tai viemäriin laskun. Tietysti määrät eivät kyseisessä tapauksessa näitten lääkintöhallituksen toimien alaiselta osin olleet kovin suuria, ne olivat pienehköjä, mutta eri kemikaalien yhtäaikaista polttamisesta lopputuloksenaan voi olla lähes mitä tahansa, eikä niin kuin silloin erään insinöörin miehen suusta väitettiin, että sieltä tulee vain vesihöyryä. Minun nähdäkseni vesihöyryä tulee vedystä ja hapestä, mutta muut kemialliset alkuaineet eivät muodosta vesihöyryä. Joka tapauksessa piipusta voi silloin tulla mitä tahansa, jota asiantuntijatkaan eivät pystyneet eivätkä pysty läheskään aina selvittämään. Sanottakoon se myös, että kotitalouksien piipuista tulee ihan samalla lailla yhtä vaarallisia, jos vastuuttomasti käyttäydytään, ja ehkä vielä vaarallisempiakin, koska polttolämpötilat ovat erilaisia.

Sehän tiedetään, että varsin vähäiset määrät kemiallisia aineita voivat olla varsin tuhoisia. Niitä ei parhaimmillaan tarvittane kuin äärettömän pieniä murto-osia grammasta, niinkin pienet määrät voivat olla jopa henkeä uhkaavia tai tappavia. Edes hajun perusteella ei voi määritellä aineiden vaarallisuutta, kuten ei Bhopalissakaan aikoinaan. Vaikutukset olivat sielläkin varsin tuhoisia. Onnekkas voimme kuitenkin todeta, ettei meillä ole vielä tapahtunut mitään tällaista vakavaa.

Onnettomuudet voidaan estää vain valvutuneiden kansalaisten toiminnalla, virkamie-

het mukaan lukien, ja oikea-aikaisella näytteen otolla. Toisin sanoen näytteet täytyy viranomaisten toimesta voida ottaa milloin vain viranomainen katsoo sen tarpeelliseksi, eikä niin kuin nykyinen käytäntö on: vain laitoksen omistajan luvalla ja laitoksen omistajan osoittamana aikana. Jokainenhan me itsestämme tiedämme, mitä kotona tapahtuu ennen kutsuttujen vieraiden tuloa: paikat kiillotellaan, pölyt pyyhkitään ja lasten silmät pestään ja hiukset kammataan. Arkitodellisuus voi olla paljon muuta kuin se, mitä kotona — tarkoitan myös teollisuuslaitoksia — vieraille esiteltäessä on.

Nyt kemikaalilain ulkopuolelle jäävät kokonaan tai osittain muun muassa lääkkeet ja radioaktiiviset aineet, kosmeettiset valmisteet, räjähdystarvikkeet ja kemikaalien kuljetus. Tällöin jäävät siis lain ulkopuolelle mm. maamme kautta tapahtuvat siirtokuljetukset. Se on valitettavaa, koska niissäkin tiedetään olevan ongelmia, jotka esimerkiksi Kotkassa tiedettäneen käytännön esimerkkien valossa varsin hyvin. Samoin ongelmia kuljetuksissa voi olla myös rautateiden risteysasemilla, tasoristeyksissä jne., mutta risteysasemilla erityisesti, koska siellä tapahtuu vaunujen lajittelutyötä ja siellä pelaavat yhteen mekaniikka ja ihmiset ja ranskalaiset raidejarrut sun muut sun muut. Laitehäiriöt ja inhimilliset tekijät voivat aiheuttaa häiriöitä, jotka ovat ennalta arvaamattomia.

Onneksi vain harvoja onnettomuuksia on päässyt tapahtumaan, mutta sen tiedän, että vähältä piti -tilanteita on ollut sitäkin useampia. Tämä on tietysti valitettavaa ja varsinkin, kun kyseisillä paikkakunnilla onnettomuuksiin varautuminen on ollut sitä, mitä se nyt on ollut, eli varusteita on äärettömän vähän. Saattaa esimerkiksi olla, että vaarallisia, syövyttäviä aineita kestäviä ilmastoituvia pukuja on lähimmät ehkä jossakin 40 kilometrin päässä jossakin teollisuuslaitoksessa, mistä niitä käydään hakemassa silloin, kun tarvitaan jotain hanaa kiristää ja laittaa kiinni.

Tällaisilla paikkakunnilla asukkaiden kaikkein parhain suojausmenetelmä lienee, ei se, mitä ohjeissa sanotaan, että menkää kylpyhuoneeseen ja pankaa vesihanat auki, vaan se, mitä meidän esikoisemme pienenä sanoi, kun näistä asioista puhuttiin, kun isä oli ollut koulutustilaisuudessa. Hän sanoi, että on parasta, kun et puhu kellekään

mitään, kun huomaat, että niin tapahtuu, ja otat auton äkkiä ja ajat koulusta hänet pois ja sitten äiti töistä ja mennessä huudetaan paloasemalle, että siellä on tapahtunut. Tämä oli lapsen ajatusta siinä tilanteessa.

Mutta nämä kuljetustapahtumatkin tarvitsevat kyllä valvontaa. Valvonnan ja valtuutusten tulee myös kulkea käsi kädessä. Tulevaisuudessa onkin tärkeää, että tällaisen puitelain toimivuutta seurataan tarkoin myös virkamiestasolla. Tähän on oltava ja luotava riittävät resurssit, jotta se olisi mahdollista, eikä se jäisi pelkäksi teoreettiseksi mahdollisuudeksi.

Myös kunnalliset ja valtion laitokset tulee rinnastaa valvottaviin paikkoihin aivan samoin kriteerein eli perustein kuin yksityisetkin laitokset. Ihmisethän sielläkin toimivat kaikkine puutteineen. Ei se, että on kyse yhteiskunnallisesta laitoksesta, suojaa kyseistä laitosta millään tavoin sopimattomalta toiminnalta.

Jälkikäteen lain toteuttamista seurattaessa on syytä myös kiinnittää huomiota keskuhallintojen ohjeistoihin ja ohjeisiin. Ne eivät ole aina olleet sopusoinnussa lain ja asetuksen kanssa, vaan sieltä on löytynyt tarkoitushakuisuutta, ehkä tahallisuuttakin ohjeistojen tavallaan vanhoina pitämiseen, eli ne eivät kulje käsi kädessä voimassa olevan lain kanssa. Se on nähty tähän mennessä, ja ehkä tulevaisuudessaakin voi näin tapahtua.

Nyt käsiteltävä laki merkitsee siis melko suurta muutosta kemikaalien, myös entisten myrkkujen vähittäismyyntijärjestelmään. Nyt ensimmäisen ja toisen luokan myrkkujen kauppaluvista luovutaan kokonaan. Näistä kauppapaikoista ei edes välttämättä paikallinen valvoa viranomaisen tiedä mitään. Näin ollen olisi erittäin tärkeää, että muun kuin apteekin osalta kunnan kemikaaliviranomaisen saa ilmoituksen kunnan alueella olevista terveydelle vaarallisten kemikaalien vähittäismyyntipisteistä. Lisäksi myyntitoiminnan asianmukaisuutta ja säännösten noudattamista tulee voida seurata riittävän tehokkaasti ja mm. pystyä varmentamaan ostajan henkilöllisyys todella luotettavasti.

Terveydelle vaarallisten kemikaalien luovutus asiakkaalle myös muuttuu. Myrkkyläki edellyttää ensimmäisen luokan myrkkujen luovuttamiselle poliisiviranomaisen myöntämää ostolupaa. Näin siis nykyään. Tämä lupa ollaan korvaamassa nyt ostokirjanpi-

dolla. Tätä tulee mielestäni tarkoin seurata, jotta voitaisiin turvata riittävä valvonta erityin vaarallisten myrkkujen osalta lain muutoksen jälkeenkin, jotta näistä ei tulisi ns. jokapojan kauppatavara. Markkinoiden viljelyminen ei liene juuri kenenkään etu, tällä saralla ainakaan. Tarvittaessa tulisi ryhtyä toimenpiteisiin säännösten kiristämiseksi, mikäli aihetta vähänkään näyttää muodostuvan.

Tämän lain mukaanhan maahantuoja tarvitsee luvan, jos kyseinen kemikaali luovutetaan edelleen käyttöön. Entä jos käyttäjä on esimerkiksi tuoja itse, vaikkapa ongelmajätteiden tuoja? Kuljetukseen ei ainakaan tarvita lupaa, sitähan ei tämä laki edes valvo eikä ole tarkoitettukaan siihen, mutta muita tilanteita siihen tietysti saattaa liittyä.

Tällaiseen tilanteeseen, että maahantuoja on käyttäjä itse, voidaan joutua monessakin eri tilanteessa, mutta yhtenä esimerkkinä mainitsisin vain Ekokem Oy:n Riihimäeltä. Lehtitietojen mukaanhan laitoksella on tarvetta tuoda tänne käsiteltäväksi sellaisia ongelmajätteitä, joita naapurivaltioissamme ei syystä tai toisesta käsitellä. Tämän laitoksen toimintaahan voidaan valvoa muillakin tavoin, mutta huomiota täytyy kiinnittää siihen, että sen toiminta ei tämän lain muutoksen yhteydessä jää vaille riittävää valvontaa.

Vaarat voivat olla monissa tilanteissa yllättävän suuret. Puolestaan vahingollisten vaikutusten arviointia on melko mahdollonta suorittaa niin kauan kuin näyttökysymyksissä vaaditaan samoja seikkoja kuin nykyään. Tosin tässä on hiukan lievennystä, mutta varsinainen oikeuskäytäntö monien vuosien prosessien jälkeen näyttää varmaan sen, mihinkä tässä sitten loppujen lopuksi uuden lain sisällön perusteella päästään.

Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on siis vain puitelaki. Asetuksella voidaan säätää tai olla säätämättä monia asioita. Peruseriaate on kuitenkin se, että kansanvalitsemat edustajat eivät pääse vaikuttamaan asetuksen sisältöön. Näin ollen vaikuttavat tahot voivatkin olla tarkoituksiperineen aivan muualla kuin hallituksen ja kansan tahtomassa piirissä. Hallitus tosin siunaa silloin ns. yleisen edun mukaisen näkemyksen. Olen samaa mieltä kuin ed. Pulliainen lain suurimmasta heikkoudesta. Vanha sananlaskukin sanoo: hyväuskoisia jymäytetään. Niin voi käydä tässäkin. Uuden lain

laatiminen vie käytännössä 15—20 vuotta, joten niin kauan ainakin saattaa tilanne kestää, sen on käytäntö osoittanut.

Arvoisa puhemies! Kyllä näen, että valot vilkkuvat, mutta olen ymmärtänyt, että se 15 minuuttia on suositusaika, ja aion vielä vähän aikaa puhua, en tosin enää 15 minuuttia.

Ympäristöministeriön rooli on tietysti merkityksellinen. Tosiasiassa sielläkin varsinaisen käytännön työn ja muokkauksen tekevät virkamiehet, jotka eivät välttämättä edusta kansan tahtoa. Lisäksi ympäristöministeriön toimialaan kuuluu tärkeä asunto-poliittinen toiminta, joka on hajottamassa tietysti tätä kemikaalilain valvontatoimeenkin ja ympäristön muuhun valvontaan liittyvää työtä ja suunnittelutyötä.

Arvoisa puhemies! Lain väljyys ei minua kylläkään miellytä. Olisin toivonut eduskunnalta huomattavasti jämäkämpää otetta tähän tärkeään lakiin. Ympäristöterveydenhuollolliset näkökohdat ovat tulevaisuudessa vielä tärkeämpiä kuin ne nyt ovat tai ne vuonna 1984 olivat. Silloin otin järeäpäisesti esiin VR:n eli Valtionrautateiden ongelmajäteasian seurauksella, että löysin itseni Moiosista. Kiitos kansanliikkeen muodot saaneelle kansalaisaktiivisuudelle! Ilman sitä olisin ilmeisesti lääketokkurassa kulkeva tösselö jossakin Moisios sairaalan suljetulla osastolla.

Arvoisa rouva puhemies! Nyt kerron, mitä 4711 on muutakin kuin maailmankuulua kauneutta. Se on Myrkytystietokeskuksen päivystyspuhelinnumero, 4711. Varmistin sen juuri puhelinluettelosta. Myrkytystietokeskus päivystyksineen on tärkeä koko Suomen kansalle, niin kuin jo aikaisemmin ed. Mönkäreen puheenvuorosta kuulin. Näkisin, että sen arvon ja toimintamahdollisuuksien parantamiseksi sen tulisi saada itsenäisen valtion laitoksen asema. Koska ed. Mönkäre ansiokkaasti asiaan puuttui, en siihen kajoa sen enempää. Totean vain, että se on hyvällä asialla ja tärkeää Suomenmaassa.

Rouva puhemies! Asian tiimoilta olisi vielä paljonkin sanomista. Tosiasia on kuitenkin se, että tässä tilanteessa, lain valmisteluvaiheessa, sillä ei ole enää mitään todellista merkitystä, korkeintaan journalistista merkitystä, jos täällä nyt enää on yhtään tiedotusvälineen edustajaa, joka lämpenee edes tälle asialle.

Rouva puhemies! Minulta on yleisesti odotettu ympäristöaktiivisuutta. Se on tärkeää. Vähintäänkin yhtä tärkeänä pidän uutta mielenterveyslakia ja potilaan oikeusturvaan liittyviä asioita. Niissä minulla on tietoa, näkemystä ja kokemusta huomattavasti paljon enemmän.

Ed. Laurila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kauppinen äskeisessä puheenvuorossaan varsinkin sen alkupuolella osoitti mielestäni lainsäätäjälle hämmästyttävää epäluuloa — ja voisi sanoa jopa vahvemmin — sekä Suomen virkamiehistöä että toisaalta Suomen riippumatonta oikeuslaitosta kohtaan. Minun käsittääkseni lainsäätäjä säätelee kemikaalilakia ei voi lähteä ilman muuta siitä, että kaikki ne, joille virkatehtävänä lain toteuttaminen kuuluu, toimivat tietenkin väärin ja myös Suomen riippumaton oikeuslaitos tulee tuomitsemaan asiasta mahdollisesti nostettavia syytteitä väärin. Hämmästelen suuresti ed. Kauppinen puheenvuoroa.

Toisaalta totean, että olen puolestani iloinen, ja haluan ed. Kauppiselle vastauksena sanoa, että vihdoin nyt saadaan kemikaalilaki puitelakina eteenpäin. Kymmenen vuotta sitä valmisteltiin keskustapuolueen ollessa hallituksessa, ja silloin ei mitään esitystä tähän saliin tuotu.

Ed. Kauppinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laurilalle sanon, että en suinkaan ole sanonut, että kaikki toimivat väärin, enkä ole ollut epäluuloinen kaikkien suhteen, vaan toin esimerkkinä esiin erään tapauksen, joka osoittaa sitä, miten meillä Suomenmaassa voi tapahtua. Minun mielestäni täytyy meillä olla sellainen kulttuuri myös kansanedustuslaitoksessa, että me voimme puhua asioista niiden oikeilla nimillä ja oikeista asioista eikä vain hymistellä ja kenties jossakin nurkan takana puhua ja täällä sitten esittää jotakin muuta. Sanoisin, että kansanedustajan työssä ja toimessa ollessani minusta kaikkein hämmästyttävintä on juuri ollutkin se seikka, että täällä ei voida puhua asioista oikeastaan asioiden oikeilla nimillä vaan niistä puhutaan kierrellen, kaarrellen ja erinäisiä tarkoituspäriä hakien. Vailla merkitystä ei varmaankaan liene se, millä tavalla pyritään turvaamaan oma pääsy tulevaisuudessa tänne, eli ns. mielistely äänestäjäkuntaa kohtaan.

Ed. Laurila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En voi olla vastamatta, että mielestäni kansanedustaja Kaupisen käyttämät puheenvuorot alkavat lähentyä yhä enemmän sekä lainsäädäntövallan että lainsäädäntötyön halveksuntaa. Joka tapauksessa haluan tämän tyyppisistä ajatuksista sanoutua tarkalleen irti. Toivon, että eduskunnassa tosiaan on vielä olemassa jonkinlainen lainsäädäntökulttuuri.

Ed. Kauppinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun mielestäni ei ole kyse mistään lainsäädäntökulttuurista vaan erään ongelman, erään asian esille ottamisesta, joka näyttää ed. Laurilalle olevan erittäin tulenarka.

Ed. Vastamäki: Arvoisa puhemies! Täällä on otettu kantaa mm. Myrkytystietokeskukseen. Oleellista on ehkä se, että nyt on havaittu se virhe, joka on tehty edellisen sosiaali- ja terveysministerin aikana eli liitetty Myrkytystietokeskus isoon yliopistolliseen sairaalaan, jossa se pienenä mutta tärkeänä yksikkönä ei pysty riittävästi pitämään puoliaan, kun niukkuutta jaetaan virkakiintiöissä. Ehkä tämän hallituksen aikana ministeri Pesola ottaa asian jälleen käsittelyyn, koska sitä on näin yleisesti toivottu.

Arvoisa puhemies! Käsitteltävänä oleva kemikaalilaki on merkittävä uudistus kemikaalien valmistuksen, maahantuonnin, jakelun ja myynnin valvonnassa. Täällä on puhuttu myrkkylaissa olleiden osto- ja myyntilupien poistamisesta. Tämä laki ei kuitenkaan puutu vain yksittäisen ihmisen kemikaalien käyttöön vaan nimenomaan puuttuu kemikaalien valmistukseen ja käsittelyyn sekä varastointiin ja maahantuontiin, jopa maastavientiin. Siis laki pyrkii toimimaan ennalta ehkäisevästi sekä ympäristön että ihmisen oman terveyden ylläpitämiseksi. Laissa on myös runsaasti selviä mahdollisuuksia kieltää kaikinainen kemikaalien käsittely maahantuonnista ja valmistuksesta lähtien, mikäli aine todetaan vaaralliseksi. Samoin voidaan määrätä toiminnan ehdoista ja rajoituksista lain 43 §:n perusteella.

Myös hyväksymiskäytäntö on laissa. Sen 27 §:ssä vesi- ja ympäristöhallituksen ennakohyväksyminen on tarpeellinen terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien käyttöön. Tämän ennakohyväksymisen voi

myös peruuttaa, jos aihetta tulee. Laki velvoittaa myös 15 §:ssä toiminnan harjoittajaa tai saastumisen aiheuttajaa huolehtimaan rakenteiden ja ympäristön puhdistamisesta sellaiseen kuntoon, ettei niistä enää aiheudu vaaraa terveydelle tai ympäristölle. Lakiin sisältyvä 16 §:n selvilläolovelvollisuus kemikaalien fysikaalisista ja kemiallisista ominaisuuksista edellyttää myös maahantuojaa entistä paremmin selvittämään kemikaalien ominaisuudet, mikä on selvä parannus lakiin.

Lain 18 §:n käyttöturvallisuustiedote kaikista kemikaaleista sekä työsuojeluhallitukselle että kemikaalien vastaanottajalle on selvä parannus kemikaalien oikeaa ja turvallista käyttöä lisäävänä. Tämä käyttöturvallisuustiedote on myös uusittava, jos uutta tietoa tulee kemikaaleista. Tämän seurauksena esimerkiksi pitkäaikaisen kemikaalien käytön aiheuttamat terveyshaitat tulevat huomioituiksi. Varsinkin allergisten sairauksien, syöpätautien ja ympäristövaarojen uhka tulee esiin vasta pitkän aikavälin myötä. Tietoa saadaan jatkuvasti lisää, ja tämän uuden tiedon huomioiminen on nyt lain myötä pakollista myös käyttöturvallisuustiedotteissa.

Lakiin sisältyy myös lääkintöhallituksen mahdollisuus kieltää kemikaalien luovuttaminen vähittäismyyntiin, jos kemikaali ominaisuuksiensa, käyttötapansa tai muun erityisen syyn vuoksi voi aiheuttaa merkittävää haittaa terveydelle. Terveydelle vaarallisten kemikaalien laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia saa harjoittaa vain Teknillisen tarkastuskeskuksen luvalla ja keskisuurtakin teollista käsittelyä vain Teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimiston luvalla. Tämä lupa voidaan myös evätä, mikäli aihetta on. Myös olennaiset muutokset toiminnan harjoittajan toimissa on ilmoitettava valvontaviranomaisille. Lupa voidaan myös peruuttaa, ellei toiminnan harjoittaja täytä luvan ehtoja.

Laki takaa myös tiedonsaantivelvollisuuden eri viranomaisen välillä. Tämä helpottaa valvontaa, joka on asian laajuus huomioon ottaen ollut pakko jakaa usean ministeriön osalle. Tämä kuvaa vain sitä, miten suuresta asiasta on kyse, kun puhutaan kemikaalilain.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan nyt saatu laki on askel parempaan päin. Laki on turvallisempi kuin monessa muussa maassa. Mietinnössään valiokunta kuitenkin painot-

taa myös kansainvälistä vastuuta. Nyt Euroopan neuvostoon liittyttyämme meidän pitää pystyä vaikuttamaan myös yleiseen mielipiteeseen ja kemikaaleja koskevaan kansainväliseen yhteistoimintaan siten, että meillä on mahdollisuus paremmin suojata luontoa ja ihmisen terveyttä myös niissä maissa, joissa taloudelliset mahdollisuudet ovat heikot. Lainsäädännössä on päästävä yhä useammin ennalta ehkäisevään toimintaan ruohonjuuritasolle eli siihen, mistä toiminta alkaa. Uskon, että nyt käsillä oleva kemikaalilaki antaa tähän mahdollisuuden.

Ed. Väänänen: Arvoisa puhemies! Ajattelin käyttää puheenvuoroni sen puheen johdosta, jonka ed. Jokinen täällä jokin aika sitten piti. Valitettavasti hän ei ole enää paikalla. Olen Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunnan puheenjohtaja, ja siinä ominaisuudessa me joudumme valiokunnassa aika lailla käsittelemään myös kemikaaleja ja kemikaalien käyttöä eri Pohjoismaissa. Kun ed. Jokinen oli huolissaan niistä myrkyistä, niistä kemikaaleista, joita käytetään maataloudessa, otin esille Pohjoismaiden neuvoston julkaiseman tilaston. Toetaan, että siinä on tilastoitu erilaiset kemikaalit, joita maataloudessa säännöllisesti nykyisin käytetään. Niitä on ensinnäkin tuholaistorjunta-aineita, hyvin ajankohtainen juuri näinä aikoina. Mehän tiedämme, että esimerkiksi viime kesänä saapuivat kaukaa etelästä tänne huomattavat tuholaistarvet ilmateitse ja saivat paljon vahinkoa täällä viljelyksillä aikaan. Sitten on toinen homesientä vastaan käytettävä torjunta-aine, kolmas aineyhdistelmä ovat rikkaruohontorjunta-aineet, ja neljäs ovat ne kemikaalit, joita käytetään kasvua säätelemään. Nämä kasvua säätelevät kemikaalit ovat yleensä sellaisia, joilla lyhennetään kortta, niin että vilja ei esimerkiksi sateisen kesän vuoksi lakoonnu, jolloin se sitten on suorana helpompi korjata.

Tanska on hyvin mielenkiintoinen vertailukohde sen vuoksi, että se on pinta-alaltaan hyvin pieni maa. Sen maatalousalue on suurin piirtein sama kuin Suomessa koko Uudenmaan lääni, mutta volyymiltään se on Suomen maataloutta jonkin verran suurempi. Toinen mielenkiintoinen maa tietysti on Ruotsi, jossa harjoitetaan myös maataloutta. Norjassa sen sijaan maatalouden osuus on huomattavasti vaatimattomampi. Jos nyt

verrataan maatalouskemikaalien käyttöä, niin Tanska on eittämätön ykkönen. Se käyttää kaikkein eniten tuholaistorjunta-aineita, kaikkein eniten homesientä vastustavia aineita, rikkaruohontorjunta-aineita ja kasvua sääteleviä kemikaaleja. Toinen huomattava on sitten Ruotsi.

Miten on Suomen laita kyseisessä tilastossa? Jos verrataan Tanskaan, Suomi käyttää tuholaistorjunta-aineita vain noin puolet siitä mitä Tanska ja Ruotsi. Homesien torjunta-aineita Suomi käyttää vain 6 % siitä mitä Tanska, ja Ruotsikin käyttää puolet siitä mitä Tanska. Rikkaruohon torjunta-aineita me käytämme Suomessa vain 2/5 siitä, minkä Tanska käyttää ja minkä myös Ruotsi käyttää. Mitä sitten tulee korrensäätelykemikaaliin, me käytämme vain 1/5:n siitä mitä Tanska, ja Ruotsikin on jo toisella tilalla. Se käyttää 2/3 siitä mitä Tanska.

Nämä luvut olen halunnut mainita sen vuoksi, että syntyisi käsitys siitä, kuinka paljon Pohjoismaissa yleensä käytetään maatalouskemikaaleja ja kuinka, sanoisinko, kohtuullinen ja vähäinen on Suomen maatalouden käyttämä osuus näistä kemikaaleista. Ymmärrän, että meillä pyritään mahdollisimman vähäiseen käyttöön juuri ympäristönsuojelussyistä ja pyritään vain siihen käyttöön, että saadaan pahimmat vaarat torjuttuiksi.

Pieni inhimillinen tarina kertoo siitä, mitä esimerkiksi mansikanviljelijälle merkitsee se, että hän jonakin kauniina kesänä, jolloin arvelee, että sateita ei tule ja mansikat eivät homehdu, jättää käyttämättä homeenestoaineen. Eteläisessä Suomessa muuan nuori yritteliäs mansikanviljelijä, joka oli perustanut pari vuotta aikaisemmin viljelmänsä, päätti jättää varsin kalliin homeenestoaineen ostamatta ja käyttämättä. Seuraus oli, että hän menetti koko satonsa, ja hänelle tuli erittäin suuret tappiot, ja hän meni konkurssiin. Kemikaalit ovat välttämätön osa nykymaailmassa, nykyajan maataloudessa. Pääasia on, että niitä koetetaan käyttää mahdollisimman vähän ja korkeintaan kohtuullisesti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Ehdotukset laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta annetun lain 3 a ja 18 a §:n muuttamisesta sekä laiksi energiainvestointien liikevaihtoverovähennyksistä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 49
Lakialoite n:o 107/1988 vp.
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22.

Keskustelu:

Ed. Mäki-Hakola: Rouva puhemies! Välikysymysvastauksessaan kauppa- ja teollisuusministeri viittasi esillä olevaan energiainvestointien liikevaihtoverolain muutokseen. Valiokunta on tätä asiaa käsitellessään ollut yksimielinen. Jo edellinen hallitus teki nimittäin periaatepäätöksen 550 megawatin hiilivoimalaitoksen rakentamisesta Porin Tahkoluotoon. Tämä laki mahdollistaa 70-prosenttisesti liikevaihtoverotta rakentamisen tässä isossa hiilivoimalassa, ja tämä merkitsee valtiolle noin 250 miljoonan markan verotulon menetystä.

Kiinnostavaa on ajatella yhteen tätä asiaa äsken käytyyn keskusteluun viitaten. Ed. Anna-Liisa Jokinen viittasi hyvin tunteeseen vetoavalla tavalla kirkkaisiin järviin ja kuoleisiin kaloihin. Näin se on. Ja tottahan se on. Aamulehdessä oli viime pyhän aikana hyvin laaja koko sivun artikkeli koko Suomen järvistä, joista on elämä hävinnyt, mutta kirkkaus kasvanut. Meillä Etelä-Pohjanmaalla tunnettiin ennen nämä savikaivot nimellä "alunalammet" — kirkkaita vesiä, mutta minkäänlaista eloa ei ole.

Järvien kuoleminen aiheutuu yleensä rikin leviämisestä maastoon, jossa hiiltä, turvetta jne. energiapohjanaan käyttävät voimalaitokset ovat pahimpia. Tätä siis edelleen jatketaan. Kiinnostavaa olisi kuulla äskeisiltä puhujilta vaihtoehto tässä asiassa. Mielestäni jatkettava onkin, koska muuta pidemmän tähtäimen ratkaisua poliittisesti ei näköjään

uskalleta tehdä, sillä energiaa on saatavana ja kukaan ei ole totuuden eteen tullessa valmis energiasta ja siihen liittyvistä eduistaan luopumaan. Panin merkille, että välikysymyskeskustelussa vaadittiin voimalaitoksia turpeen pohjalta. Ei asia siinä ole sen kummemp. Samaa saastetta niistä tulee, samaa rikkiä niistä leviää. Muun muassa Seinäjoella on jo nyt syntynyt keskustelu siitä, kenen niskaan saasteet putoavat, kuinka kauas ne ulottuvat.

Liki kymmenen vuotta sitten väittelimme täällä tiukkaan silloisen kauppa- ja teollisuusministerin Jermu Laineen kanssa maakaasun käytön kannattavuudesta. Uskalsin nimittäin jo tuolloin epäillä, että ei riitä se, että valtio tukee maakaasuputken rakentamista, vaan hyvin lyhyellä tähtäimellä tulee aika, jolloin vaaditaan myös maakaasun käyttöön muiden veronmaksajien tukea. Tämä tilanne todettiin jo kolme vuotta sitten edellisen hallituksen aikana. Se antoi lain, jolla maakaasun maahantuonti tehtiin verottomaksi ja myynnin verotusarvoa laskettaessa saa vähentää maakaasun tuontihinnan kokonaisuudessaan.

Tämä merkitsee tänä päivänä 100 miljoonan markan valtion tukea maakaasun käyttäjille. Se on aika suuri summa ottaen huomioon, kuinka rajoitetulla alueella maakaasua käytetään. Toisin sanoen tämä siirtää tukea muilta alueilta niille suurille Etelä-Suomen taajamille, joissa maakaasua käytetään. Lisäksi on turha väittää, että maakaasu olisi täysin puhdasta polttoainetta. Se on energiaan pohjautuvaa ainetta ja siitä syntyy samantapaisia saasteita kuin mistä muusta orgaanisen aineen polttamisesta tahansa.

Maakaasun käytön verovapaus voimassa olevan lain mukaan oli tarkoitus loppua vuoden 1991 lopussa. Ilmeisesti ajateltiin sillä tavalla, että tuolloin uusi ydinvoimalaitoksemme on valmis ja erityinen tukeminen voidaan lopettaa. Näin ei ole käynyt. Tällä lailla, joka nyt on esillä, jatketaan maakaasun erityistä tukemista kymmenellä vuodella eteenpäin. Saastuttaminen siis jatkuu ja luonnon tuhoaminen jatkuu. Tämä on aivan kiistanot tosiasia. Kivihiilivoimalat ovat yksi pahimpia niistä, ja me olemme tällä päätöksellä, se pitää tietää, käynnistämässä yhtä suurimmista, suurempaa kuin Loviisan atomilaitokset erikseen.

Toisin sanoen ydinenergia-asian siirtämi

nen kostautuu yhä enemmän. Hallitus on muuten vastuullinen, mutta ihmettelen sitä, miksi hallitus kokonaisuudessaan kieltäytyy ottamasta vastuuta jo ennen vaaleja. Hallituksen täytyy uskaltaa tehdä päätöksiä, vaikka ns. julkinen mielipide gallupeissa ja lehden haastattelemana ehkä osoittaakin ydinvoimalle yhä jonkin verran kielteistä kantaa. Luulen, että jos hallitus tekisi ryhdikkään päätöksen ydinvoimasta, osoittaisi vastuutaan tulevia Suomen kansalaisia kohtaan, tämä olisi arvokas asia.

Joka tapauksessa nyt tehtävät päätökset suurista energiainvestoinneista perinteisille orgaanisille polttoaineille tulevat pitkällä tähtäimellä osoittautumaan taikka ne ovat, suoraan sanoen, virheinvestointeja. Me sanomme, että voimme ostaa energiaa ulkomailta. Niin ostammekin, ellen väärin muista, niin ehkä tuhannen megawatin voimalan verran, pääosin Neuvostoliitosta.

Minulle tulee aina mieleen kertomus jäniksestä, joka pistää päänsä pensaaseen. Sanoetaan, että olemme turvassa näiltä saasteilta, kun emme itse niitä rakenna. On ilmiselvää totuus, että jos jonkinlainen uhka on olemassa, se on pienempi, jos saamme asiat itse Suomessa hoitaa ja valvoa. Asiantuntijat ovat juuri valiokunnasta tulossa olevan atomivastuulain yhteydessä todenneet, että uudet säännökset ovat Suomessa niin ankarat, että jos niitä toteutettaisiin muuhunkin uhkaan nähden, esimerkiksi autokolarit olisivat Suomessa mahdottomia.

Jos vaaran uhka halutaan todella torjua, meidän on tehtävä mahdollisimman pian päätös uudesta ydinvoimalasta. Sanoisin, että pääministerin ja kauppa- ja teollisuusministerin kannanotot ovat miehekkäitä tssä tilanteessa. Tätä odottaisi muiltakin valtioneuvoston jäseniltä. Me emme voi tätä lakia lähteä vastustamaan. Se on selvä, koska meidän poliittisten päätöksentekijöiden vastuulla on se, että meillä energia riittää. Se riittävyys oli runsas kaksi vuotta sitten pakkasten aikana erittäin veitsen terällä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotus laiksi työaikalain 3 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 45

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 11

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelu:

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä olevassa laissa ylempien toimihenkilöiden työajasta on kysymys vain suhteellisen pienen ryhmän tulemisesta työaikalain säädösten piiriin. Akava on esitystä voimakkaasti ajanut, jotta ylemmät toimihenkilöt olisivat tasavertaisessa asemassa työajan ja mahdollisten ylityökorvausten suhteen kuin muut saman yrityksen työntekijät. Tämä lakiesitys on aiemmin kaatunut työnantaja-puolen voimakkaaseen vastustukseen. Olisin toivonut, että asiasta olisi kevään kuluessa syntynyt yksimielisyys. Se olisi ollut lain käytännön toteutuksenkin kannalta suotavaa.

Lakia on työnantajapuoli arvostellut siitä, että se on askel huonompaan suuntaan, koska työaikamääräysten ala laajenee. Työnantajapuolen mielestä pitäisi paremminkin väljentää työaikanormeja ja sallia joustoa työn vaatimusten mukaisesti. Olen samaa mieltä siitä, että työelämän on oltava joustavaa ja yksilöllistä, jos se vain on mahdollista. Tähän suuntaan työelämä on kehitymässä. En kuitenkaan näe nyt hyväksyttävää lakia tämän kanssa ristiriitaiseksi, päinvastoin. Voitaneen olettaa, että kun työaikalakeihin liittynyt ylempiä toimihenkilöitä koskeva epäkohta nyt korjataan, tulee tilaisuus tarkastella työaikalakeja kokonaisuudessaan.

Valiokunta onkin mietinnössään esittänyt, että on selvitettävä työaikalainsäädännön kokonaisuudistuksen mahdollisuudet. Tässä yhteydessä tulee yhtenäistää työaikamääräyksiä yksityisen sektorin sisällä ja suhteessa julkiseen sektoriin. Samoin tulee aikaansaada työnantajien ja työntekijöiden kannalta tarpeellista joustoa työajan, työn suorittamisen paikan sekä ylityön korvaamisen suhteen. Kun meillä on työaikalakeja kuusi

kappaletta ja mahtava byrokratia valvomas-
sa niiden noudattamista, on uudistus työai-
kalakien yksinkertaistamiseksi tarpeen. Eikö
voisi olla mahdollista laatia vain ylimalkaiset
puitteet työajan jonkinlaisesta rajoituksesta
ja jättää loppu työnantajien ja työntekijöiden
ja tai näiden järjestöjen sopimuksen varaan?
Ilmeisesti on niin, ettei asia kuitenkaan ole
näin yksinkertainen. Siitä on nyt hyväksyt-
tävänä oleva laki hyvä esimerkki.

Käsitteltävänä olevan lain soveltamista jul-
kiselle sektorille on vastustanut sekä kunta-
että valtiotyönantaja. Työnantajapuolen mu-
kaan se ei sinne sovi, koska työajan on
oltava joustava eikä ole mitään syytä tiu-
entaa työaikaääräyksiä. Aikaisemmin on
ylempiä toimihenkilöitä koskeva esitys kaa-
nutun juuri julkisen sektorin vastustukseen.
Mielestäni ei voi laatia eri lakeja ja käytän-
töjä julkiselle ja yksityiselle sektorille. Työn-
tekijöistä alkaa olla pula julkisella sektorilla.
Yksityinen sektori pystyy kilpailemaan julki-
sen kanssa paremmilla palkoilla. Jos myös
muut työehdot eroavat voimakkaasti yksityi-
sen sektorin hyväksi, ihmettelen, mistä julki-
seen palvelutuotantoon enää löytyy väkeä.

Ylitöitä tehdään myös julkisella puolella
paljon ja ilman korvausta. Muun muassa
sosiaalityöntekijät ovat ns. itsenäisessä ase-
massa eivätkä voi saada korvausta ylityöstä.
Pienipalkkaista viranhaltijaa ei kovin helpos-
ti motivoi ilman korvausta tehty ylityö,
vaikka se joskus palvelujen turvaamiseksi
olisi välttämätöntä. Myöskään työnantaja ei
kovin helposti määräystä ylityöstä anna.

Julkinen sektori esitti pykälään mainintaa
siitä, ettei lakia sovellettaisi lainkaan julki-
selle sektorille. Sitä emme tietenkään voineet
hyväksyä, koska ei ole mitään syytä erotella
tässä suhteessa työntekijöiden oikeuksia.
Kunnallinen työmarkkinalaitos pelkää työn-
tekijäpuolen paineita työaikalain soveltami-
sesta itsenäisessä ja johtavassa asemassa ole-
viin viranhaltijoihin. Perusteluna sille, ettei
työaikalain soveltamista tarvita, esittää Kun-
nallinen työmarkkinalaitos, että kunnissa
tuotetaan yhteiskunnan kannalta tärkeitä
palveluja ja ettei kyseessä ole liiketoiminta,
vaan lakeihin, annettuihin määräyksiin ja
kunnalliseen demokratiaan perustuva toimin-
ta. Tottahan tämä on, mutta työaikalain
soveltamisen kanssa tällä ei ole mitään teke-
mistä.

Edelleen väittää Kunnallinen työmarkki-

nalaitos, että johtavien ja itsenäisessä ase-
massa olevien viranhaltijoiden palkkauspe-
rusteissa olisi otettu huomioon se, ettei työai-
kalakia sovelleta. Tämäkään ei pidä paik-
kaansa. Muun muassa akateemiset matala-
palkkaiset sosiaalialue työntekijät ovat itsenäises-
sä asemassa, mutta palkkauksessa se ei näy.
Olen varma siitä, että Kunnallisen työmark-
kinalaitoksen pelko työaika vaatimusten laa-
jentamisesta kuntasektorille on aiheellinen.
Uskon, että Akava tulee pitämään huolen
siitä, että myös julkisella puolella ylemmät
toimihenkilöt ovat työaika määräysten suh-
teen tasavertaisessa asemassa muiden viran-
haltijoiden kanssa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspu-
heenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Taina
piti erinomaisen puheen alipalkkattujen so-
siaalityöntekijöiden aseman parantamiseksi,
ja tältä osin kannatan hänen esittämiään
ajatuksia. Näillä perusteluilla, mitä hän esi-
tti, voisi olettaa, että hän tulee kannattamaan
ja että hän olisi jo valiokunnassa kannatta-
nut sitä ponsilausemaa, mikä sisältyy vasta-
lauseeseen, jossa oli edellytetty välittömiä
toimenpiteitä julkisen sektorin palveluksessa
olevien henkilöstöryhmien saattamiseksi
työaikasuojelelun piiriin.

Edelleen ed. Taina totesi, että tarvittaisiin
vain ylimalkaiset puitteet työajoista ja loppu
pitäisi jättää tes-neuvottelujen varaan. Tämä
on erittäin vaarallinen linja. On hyvin tär-
keää, että työajoista on selkeät säännökset
laissa ja että nimenomaan niistä ei voi sopia
toisin työehtosopimuksissa, vaan siinä on
rajoituksia, sillä muuten helposti jouduttai-
siin tilanteeseen, jossa työntekijäpuoli joutuu
huonojakin säännöksiä hyväksymään.

Saimme eilen Tampereen verovirastossa
erinomaisen esimerkin siitä, mikä merkitys
nykyisin raskaalla työllä monissa paikoissa
on. On hyvä, että verovirastossa ei käytetä
ylitöitä, koska siellä todettiin, että kukaan ei
pystyisi sitä työtä ylitöinä enää tekemään. Se
on niin rasittavaa. Tosin tämä verouudistus
on aiheuttanut sen, että ylitöitäkin on jou-
duttu tekemään, ja tämän vuoksi työaikoja
pitää säädellä. Se, mitä puhutaan työnanta-
jien vaatimasta joustosta työajan suhteen
tässä valiokunnan mietinnössä, on mielestäni
erittäin ristiriitaista, enkä tällaista ajatusta
voi ainakaan itse hyväksyä.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Ar-

voisa rouva puhemies! Kuunnellessani ed. Tainan puheenvuoroa tulin ajatelleeksi aivan samaa asiaa kuin ed. Stenius-Kaukonenkin, että hän hyvin voimakkaasti puhui niiden asioiden puolesta, jotka on liitetty valiokunnan mietinnössä olevaan vastalauseeseen. On aivan totta, että lainmuutoksella saatetaan ylemmät toimihenkilöt työaikasuojelun osalta tasavertaiseen asemaan. Erittäin valitettavaa vain on se, että jälleen kerran nimenomaan heikommat, pienempipalkkaiset jäävät tämän ulkopuolelle.

Otan yhtenä esimerkkinä, jonka olisin ed. Tainan todella toivonut aivan erikseen myös mainitsevan, perhepäivähoitajien kysymyksen. Perhepäivähoitajathan tekevät erittäin vaativaa ja raskasta työtä, joka ei valitettavasti tänä päivänä vielä kuulu työaikalain piiriin. Kun nyt tiedetään, minkälainen ongelma päivähoitokysymys tänä päivänä erityisesti suurissa kaupungeissa on, minusta vähin mitä hallitus olisi voinut tässä tilanteessa tehdä, olisi ollut tuoda samanaikaisesti tämän ylempien toimihenkilöiden työaikasuojelun toteuttamisen kanssa nimenomaan sosiaalivaltiosihteeri, mukaan luettuina perhepäivähoitajat, saattamisen työaikalain piiriin, koska se olisi aimo askel nimenomaan siihen suuntaan, mitä nämä perhepäivähoitajatkin ovat vaatineet aivan oikeutetusti.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koska suuntaus on se, että julkisella ja yksityisellä puolella työhöhdot ovat samat, niin uskon, että tämä asia hoidetaan ilman tätä opposition esittämää ponttakin. Myönnän kyllä, että olen juuri samaa mieltä tästä asiasta opposition edustajien kanssa enkä sitä pyrikään kieltämään.

Mitä sitten tulee perhepäivähoitajiin, niin se on varmasti tärkeä asia, mutta ongelmanhan on, miten ratkaistaan sitten lasten asema, ja siitä syystä ei ole mikään helppo ratkaisu, miten perhepäivähoitajien työaika määritellään.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Nämä työaikalakiesitykset eivät näytä kovin paljon eduskunnan jäseniä kiinnostavan. Sille on tietysti se selitys, että tämä talohan ei tunne tällaisia käsitteitä.

Työaikalain soveltaminen nyt tällä lainmuutoksella yritysten ylempiin toimihenkilöihin ja heidän työaikoihinsa on kulkenut

pitkän tien. Sosiaalivaliokunta sai tästäkin asiasta asiantuntijakuulemisen yhteydessä selvitystä. Tämän selvityksen mukaan jo kymmenen vuotta sitten eräät työntekijäjärjestöt esittivät tämän lain säätämistä, mutta työnantajapuoli ei silloin asiasta innostunut. Sitten vuonna 1981 työneuvosto päätöksellään totesi, että kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalakia tulee soveltaa myös ylempiin toimihenkilöihin. Vuonna 1984 tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä jälleen kirjattiin työajan lyhentämistavoite ja seuraavana vuonna eli vuonna 1985 päästiin jo neuvottelupöytään, mutta neuvottelut jäivät tuloksettomiksi. Nyt tämä lakiesitys on tullut sosiaalivaliokunnan kautta eduskunnan täysistunnon käsittelyyn, vaikka järjestöjen välillä vallinnut jyrkkä erimielisyys vaikeutti myös vielä sosiaalivaliokunnan päätöksentekoa.

Hallituksen esityksen perusteluista käy ilmi, että työaikalainsäädäntö rajaa työaikasuojelun ulkopuolelle sellaiset henkilöt, jotka yrityksessä, liikkeessä tai laitoksessa ovat johtavassa asemassa. Tällaisia henkilöitä ovat yleensä toimitusjohtajan lisäksi esimerkiksi yrityksen hallinnollinen, tekninen tai kaupallinen johtaja sekä heihin rinnastettavat henkilöt kuten käyttöpäälliköt, tuotantopäälliköt, projektipäälliköt tai kunnossapitoinsinöörit jne.

Lainsäädännön kehitys on johtanut siihen, että liike- ja palvelualojen yrityksissä ovat työaikasuojelun piirissä myös sellaiset henkilöt, jotka teollisuuden aloilla vastaavilla työpaikoilla eivät taas ole työaikasuojelun piirissä. Tästä on seurannut selvää epätasa-arvoa, jonka tämä laki nyt sitten poistaa, ja nimenomaan laki poistaa, koska järjestöt eivät ole pystyneet asiasta sopimaan.

Työantajapuoli pelkää sekä kustannuksia että valvonnan vaikeuksia. Hallitus on laskenut, että lain muutoksesta aiheutuu 50—100 miljoonan markan lisäkustannukset, mikä on 0,1—0,2 % teollisuuden palkkasummasta vuoden 1987 tasossa.

Sosiaalivaliokunta tuli vakuuttuneeksi siitä, että valvonta ei aiheuta ylivoimaisia ongelmia. Se on paremminkin ongelma eräiden työntekijöiden kannalta, että hallituksen esityksen 3 §:n 2 momentin mukaan kaikkiin työntekijöihin ei sovelleta tämänkään muutoksen jälkeen työaikalain 10 ja 13 §:ää, jotka säätävät yötöistä ja kotitöistä.

Eräs ongelma-alue aukeaa siitä, mihin ed. Taina ja eräät muutkin puhujat täällä äsken kiinnittivät huomiota, eli tämän lain heijastumisesta julkiselle sektorille. Hallitus on tämän asian toki huomannut, koska lain perusteluissa on todettu, että muutos heijastuu julkiselle sektorille sekä välittömästi että välillisesti. Se lienee selvää, että työaika-suojelun ulottaminen nyt yksityisten yritysten ylempiin toimihenkilöihin tekee nämä tehtävät halutummiksi kuin vastaavan tason tehtävät julkisella puolella. Siksi sosiaalivaliokunta onkin mietinnössään kiinnittänyt tähän asiaan huomiota. Itse kuulun niihin valiokunnan jäseniin, jotka olisivat halunneet vähän pontevammin ja voimakkaammin ja hallitusta velvoittavammin tähän asiaan lausua, ja siksi vastalauseessa on esitetty hallitusta velvoittava ponsi.

Viitaten tuohon äskeiseen perhepäivähoitajakeskusteluun haluaisin kuitenkin todeta sen, että kunnallisen itsehallinnon periaatetta kunnioitettaessa ei lailla voida tällaisista asioista kunnalliselle sektorille käsittääkseni säätää, vaan asia vaatisi siellä sopimista järjestöjen välillä.

Näitten periaatteitten soveltaminen julkiselle alalle toisi varmaan tullessaan sen, että hallinnosta poistuisi paljon puhuttua tehotomuutta, jos julkisen alan ylemmät toimihenkilöt saataisiin työaika-suojelun piiriin. Tällä perusteella me keskustalaiset sosiaalivaliokunnan jäsenet olemme kannattaneet ed. Kankaanniemen jättämää vastalauseita ja tulemme kannattamaan myös siihen sisältyvää ponsiesitystä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Ehdotus laiksi kansaneläkelain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 78

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 12

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Tämä asia on käsitelty sosiaalivaliokunnassa yhdessä kokouksessa ja niin siellä on jäänyt huomaamatta ongelma, joka edelleen sisältyy tähän kansaneläkelain 22 a §:ään. Tämän lakiesityksen tavoitteenahan on se, että yhtenäistetään työeläkejärjestelmän ja kansaneläkejärjestelmän yksilöllistä varhaiseläkettä koskeva säännös, mikä koskee niin sanottua tulevaa aikaa. Kun tätä tulevaa aikaa sellaisenaan ei kansaneläkepuolella ole, niin tässä on alun perin käytetty erilaista sanontaa, ja siitä on aiheutunut ongelmia, ja nämä piti nyt tässä korjata. Ilmaisuihin "vuosi" on muutettu ilmaisuksi "360 päivää".

Mutta tässä on vielä semmoinen tilanne, että voi tapahtua niin, että henkilö saa kansaneläkepuolelta juridisen hylyn eli hyllyn, että hänellä ei ole ollenkaan oikeutta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen, niin kuin on eräissä tapauksissa käynyt, ja työeläkepuolella tämä voitaisiin myöntää siten, että vaaditaan ainoastaan työkyvyttömyysasteen riittämistä. Tämä johtuu siitä, että tässä on käytetty ilmaisua "ennen yksilöllisen varhaiseläkkeen alkamista", kun työeläkepuolella on ilmaisu "ennen työkyvyttömyyden alkamista". Nyt siinä lisäyksessä, mikä koskee sairauspäivärahaa tässä kansaneläkementissä, käytetään nimenomaan tätä työkyvyttömyyden alkamisen käsitettä, mutta sitä ei tähän ensimmäiseen kohtaan ole sisällytetty. Jotta tämä epäkohta, että näitä juridisia hylkyjä ei enää tulisi, saataisiin korjatuksi, tämä vaatii lain muutoksen tai vähintään tulkinnan muutoksen, ja jotta tämä asia nyt vielä voitaisiin selvittää, niin kuin se nyt ministeriössä on menossa, esitän, että tämä asia pantaisiin pöydälle ensi perjantaina pidettävään istuntoon.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukonen tekemää pöydällepanoehdotusta.

Toinen varapuhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja ehdotusta on kannatettu, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Alarannan kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain istuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Stenius-Kaukonen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain istuntoon.

6) Ehdotus laiksi valtion eläkelain 5 ja 7 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 48
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 13

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Valtion eläkelain laskentasaännön muuttaminen kesken vuotta 1989 aiheuttaa sen, että monien eläke-etu pienenee, kun viimeistä palveluvuotta eli nyt kulumassa olevaa vuotta ei kaikkien kohdalla enää oteta huomioon eläkepalkkaa laskettaessa. On todettava, että joidenkin eläke-etu tästä myös paranee. Me emme ole kuitenkaan kaikki voineet sosiaalivaliokunnassa yhtyä valiokunnan enemmistön päätökseen siitä, että asia hoidetaan tiedottamisella, vaikka olemme tietoisia siitä, että hallituksella olisi käytössä valmis malli tiedottamiseen. Kuuluisaa "Verotus kevenee"-otsikkoa voitaisiin nyt käyttää muodossa "Eläkkeet kevenevät".

Eläkkeelle siirtyvien oikeusturvan kannalta olisi tässä vaiheessa ollut paras vaihtoehto se, että tämän lain voimaantuloa olisi siirretty ensi vuodenvaihteeseen, ja siksi tulemme lain toisen käsittelyn yhteydessä antamaan eduskunnalle tilaisuuden äänestää lain voimaantuloajankohdasta.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Tässä esitetään eläkkeen laskusääntöä muutettavaksi niin, että viimeistä vuotta ei enää ollenkaan oteta huomioon, vuotta, jonka aikana henkilö siirtyy eläkkeelle. Tämä merkitsee useissa tapauksissa sitä, että paras vuosi putoaa pois, ja siitä seuraa se, että eläke pienenee. Me yritimme valiokunnassa saada selville, kuinka paljon olisi niitä tilanteita, joissa eläke pienee ja kuinka paljon vastaavasti niitä, joissa eläke paranee, koska sekin tietyissä tapauksissa on mahdollista. Mutta mitään perusteellista selvitystä emme tästä asiasta saaneet.

Se tuntuma, mikä minulla on näistä eläketapauksista, on se, että useammissa tapauksissa eläke tulisi huononemaan, ja sen vuoksi en pidä tätä ehdotusta hyvänä enkä perusteltuna varsinkaan, koska yksityisellä sektorilla tähän muutokseen ei ole menty. Ei ole nähty tarpeelliseksi, että muutettaisiin tätä laskusääntöä. Tätä perustellaan nyt sillä, että saataisiin nopeammin nämä eläkkeet lasketuksi, mutta yksityisellä sektorilla tähän ei ole menty, ja näin ollen mielestäni ei ole tarpeellista hyväksyä tätä muutosta. Tämä voimaantulon siirtäminen vain siirtäisi tätä muutosta eikä se poistaisi ongelmaa. Tilanteet, missä eläke saattaisi parantua, on mahdollista hoitaa myöskin nykyisin voimassa olevalla ns. harkintapykälällä, ja tämän johdosta mielestäni nyt päälimmäisenä pitäisi olla niiden henkilöiden asema, joiden eläke tämän esityksen johdosta tulee huononemaan, ja sen vuoksi mielestäni tätä ei pitäisi hyväksyä.

Ed. Louvo: Herra puhemies! Tällainen vastaava muutos on tehty jo kunnallisen eläkejärjestelmän piirissä, ja mielestäni valiokunta erittäin hyvin tässä mietinnössään edellyttää, että hallitus huolehtii tiedottamisesta eläkkeelle siirtyville tehokkaasti samoin kuin päätöksen merkityksestä eläkkeen suuruuteen. Koska näillä eläkkeelle siirtyvillä on oikeus ennakkopäätöksen perusteella 6 kuukauden kuluessa ennakkopäätöksen lainvoimaiseksi tulosta ratkaista eläkkeelle siirtymisensä ajankohta, aikaa eläkkeelle siirtymisellä on näin ollen kaikkiaan runsaat 8 kuukautta. Se voi siis siirtyä juuri ensi vuoden puolelle, jos henkilö näin haluaa, ja tässä mielessä, jos tästä todella tehokkaasti tiedotetaan, kenenkään oikeusturva ei ainakaan siinä heikkene.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Kyllä tiedottamisella osa näistä ongelmista voidaan hoitaa niin, että henkilö osaa valita ajankohdan esimerkiksi niin, että hän vuodenvaihteessa siirtyy eläkkeelle, jolloin koko edellinen vuosi otetaan huomioon. Mutta jos hän tulee saamaan ennakkopäätöksen tammikuussa, helmikuussa, maaliskuussa tai huhtikuun puoleenväliin mennessä, niin silloin ei riitä se kahdeksan kuukautta ja viikko siihen, että päästäisiin seuraavan vuoden puolelle, eli heille ei jää mahdollisuutta tähän valintaan. Tällaisia tapauksia tulee olemaan huomattavasti, koska eläkelaitos tekee päätöksiä koko ajan eikä se viivyttele päätösten lähettamisessä. Siis tiedotus ei auta kaikissa tapauksissa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

7) Ehdotus laiksi rikoslain 1 luvun 3 §:n ja 21 luvun 5 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 36
Lakivaliokunnan mietintö n:o 8

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

sosiaalivaliokuntaan

8) Hallituksen esitys n:o 81 laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta ja laiksi lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 4 a §:n muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan

9) Asetus 12 päivältä toukokuuta 1989 eräistä verohallinnon virkajärjestelyistä (A n:o 5)

laki- ja talousvaliokuntaan

10) Asetus 12 päivältä toukokuuta 1989 eräistä rakennushallinnon virkajärjestelyistä (A n:o 6)

11) Asetus 5 päivältä toukokuuta 1989 Turun ja Porin sekä Keski-Suomen lääninhallituksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 7)

12) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6 (HE n:o 73)

pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 18.06.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola